

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átveve:	
Egész évre	6 frt — kr.
Negyedévre	1 50 >
Helyben na. noz aordva:	
Egész évre	8 frt — kr.
Negyedévre	2 frt — kr.
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre	10 frt — kr.
Negyedévre	2 50 >

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik mindennap, a hétfői és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáczai-utca 3. sz.

A szerkesztőség köziratok visszaadásra vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

A BIBORNOK ARANYMISÉJE.

»Hosszu élettel megáldom őt és megmutatom neki segedelmemet.«
(XC. Zsoltár 16. vers.)

Ott áll immár az Úr oltára előtt, hogy bemutassa az aranymise jó illatú áldozatát Istennek, kinek szolgálatába egy félszázaddal ezelőtt szegődött s ki őt e hosszú idő alatt, jó és balsors között, védelmezte, segítette, ezer áldásával elhalmozta.

Szívében a magasztos érzelmek százféle árja nemes harmóniába olvad össze. Mikor félszázaddal ezelőtt az új-aradi kis templomban zsenge áldozatát bemutatta, ifjúságát, s szíve ártatlanságát, lelke fejlődő tehetségeit felajánlotta Isten, az egyház és a haza szolgálatára rokonai, jóakarói, barátai és ismerősei szerény köre kísérte imájával az Úr oltárához.

Midőn ma őszülő fürtökkel egy félszázad tapasztalataival gazdagon, szívében Isten, egyház és a haza ügye iránt lan-kadást nem ismerő lelkesedéssel, a hosszú küzdelmekben megerősödött hittel, ember-társai javáért áldozni kész szeretettel, bibor talárban lép pompás székese egyháznak márvány oltárához a pápa áldása és be ses ajándéka, a királyi bizalom, kitüntető jele kíséri, főpapok, főurak, magasrangu állami, polgári és katonai méltóságok környezik híveinek ezrei, mondanak vele együtt hálát az egész ország tisztelete, hódolata, osztatlan figyelme irányul feléje.

Lelki szemével végig futva az Isten, király és haza szolgálatában eltöltött félszázad nagy eseményein, alkotásain, fájó és kedves emlékein hála tölti el szívét a Mindenható iránt, aki megengedte, kegyelmeivel segítette ezt a nagy időt alkotásokban, áldásos eseményekben gazdagon,

külső sikerekben fényesen eltöltenie, — aki megengedte, testi és szellemi szervek teljes épségében megérnie, azt a napot, amelyen ember — és polgártársai — széles e hazában s mesz-sze annak határain túl — hódolatuk, tiszteletük, szeretetük, ragaszkodásuk, hálájuk, elismerésük és nagyrabecsülésük annyi jeleivel halmozzák el és hangosan kiáltják felé, hogy nem hiába élt, hogy nagy hasznára volt az egyháznak és a hazának, embertársainak és a társadalomnak, vallásnak, tudomány-nak, a békének és a közjónak.

Az aranymise bibornok életének egyik nevezetes pillanatában a következő vallomást tette: »Nemzetem iránti mély szeretet, melyet semmi sem képes gyengíteni; királyom iránti hűség, melyet semmi sem képes megtörni; és ami e kettőt átszellemíti: a mély vallásosság, mely tüzes oszlopként állott életemben, jótékonyan fénylő estésillag gyanánt tündöklök annak alkonyán, e háromság az, mely valómat áthatja.«

Ez az önvallomás nyitja az aranymise bibornok jellemének és félszázados működésének.

Egyházáért, hitéért, vallásáért és annak igaz ügyéért tüneményszerű tehetségének teljes erejével, apostoli lelkének egész bátorságával szállt sikra mindenkor. A szószéken és a felolvasó asztalnál, a tudomány csarnokaiban, a gyűléstermekben és a politika mezéjén ott látjuk őt küzdeni mindenütt évtizedek óta a legelső sorban. Conciliánslelkű, békülékeny természetű ember, kész a békéért nagy áldozatra is, de ahol hitét, vallását megsértve látja, nem ismer alkuvást.

Mint püspök nem sokal semmi áldozatot, semmi fáradságot Isten és egyháza ügyéért. Egymásutánemelkednek egyházmegyéjében a templomok, plébániák és iskolák. Országos ügyek sokszor huzamosabb ideig a fővárosban tartják őt, de ennek dacára négy megyére terjedő egyházmegyéjének minden plébániáját bejárta, személyesen erősítette meg híveit a barmálás szentségével, mindenütt ő maga hirdette az Isten igéjét, ő maga intézi az egyházmegyének minden ügyét.

A magyar katolikus papság a századok hosszú során át soha sem engedte, hogy őt a hazafiságban, a magyar haza szeretetében s annak önzetlen szolgálatában bárki felülmulja. »Nulli secundus!« — ez volt jelszava. Sajó és Mohács téreit a magyar főpapok vére áztatta, Hunyadi legnagyobb diadalát Kapisztrán tette teljessé, a branyiszközi hősokeket Erdősi vezette. Schlauch bibornok hazafias érdemek tekintetében is a legelsők között tündöklök. Ő volt az, aki megindította a keleten lakó magyarok segélyezését, hogy megmentsük őket a magyarság-

nak, s azoknak visszatelepítésénél is ő vitte a vezérserepet. Ő volt az, aki — Károlyi István gróffal együtt — megallapította az első magyar kultúregyletet. Minden beszédében, minden felszólalásában nemzeti érdek, hazafias indok vezet. Gimnasiunok, képző-intézetek, népiszkolák felállításával és segélyezésével tetemes áldozatot hozott a nemzeti konsolidáció nagy munkájának, a magyar hazafiságnak.

A magyar klérusnak másik hagyományos vonása az uralkodó házhoz való tántoríthatatlan ragaszkodás. A magyar állam megalakulása óta a magyar főpapok voltak a koronának első tanácsadói és leghűbb támaszai, kikre bizton számíthattak a legnehezebb időkben is. Az aranymisés bibornok e tekintetben is tündöklő példát nyújt a magyar papságnak. A megváltozott viszonyok között, az alkotmány visszaállításával megszűnt a főpapságnak régi kiváltságos helyzete, hogy ő adjon soraiból a koronának tanácsadókat, Schlauch bibornok tanácsát mégis sokszor kikérte a legalkotmányosabb király, kinek a bibornok szomorú napokban vigasztalója, nehéz időkben bizalmas, meghitt embere, minden viszonyok között rendíthetetlen hive.

* * *

Egy rövid ünnepi czikk keretében lehetetlen teljes képet adni az ünnepelt nagy férfuról s az ő sokoldalú érdemeiről. Ez az önvallomás, amelynek keretében iparkodtunk jellemezni Schlauch bibornokot hű ugyan, de nem teljes. Legalább két vonással ki kell azt egészítenünk.

Az igazi nagy lelkek csak akkor érzik magukat boldognak, ha felebarátjaikat megelégedettnek tudják, ha enyhíthetnek mások nyomorán, szenvedésén. A bibornok életrajzában felsoroljuk jótetteinek egy részét, százezrekre rugó adományait. Teljesen meg lesznek írva egykor az élet könyvében.

Másik fáradhatatlan tevékenysége, melyet a tudományok és művészetek művelésében és terjesztésében fejt ki egy lángész tehetségével és egy buvárkodó tudós vasszorgalmával.

* * *

Az oltár előtt áll immár Szent László városának bibornok-püspöke, hogy bemutassa az Úrnak aranyáldozatát.

A jó illatu hálaáldozat füstjével egyesülnek a százezrek imádságai és ostromolják az Eget azért, amit a Szentatya kívánt, azért, amit országunk apostoli királya maga és népei nevében kíván az aranymisés bibornoknak, hogy »tartsa meg az isteni Gondviselés az Ő áldást árasztó életét az egyház és haza javára és dicsőre még évek hosszú során át.«

Üdvözlő dal

Dr. SCHLAUCH LŐRINCZ bibornok-püspök aranymiséje alkalmából

Irta: Dr. NÉMETHY GYULA.

Az Üdvözítő édes ajka így szólt,
Egy földi kincsben gazdag ifjuhoz:
Add el, amid van, s oszd ki a szegény közt,
Ha lelked vágya engem szomjuhoz;
Tökéletes csak úgy lehetsz, ha értem,
Szegény ki lettem, léssz te is szegény,
Kövess, vár multhatatlan kincs örökre
Az üdvözültek fényes szép egén.]

Maros menténze Úrnak templomában,
Ott ég a zsenge, tiszta áldozat,
Amelyben az ifjú pap Istenének
Dicső nevéért buzgó szívet ad;
S leszáll a Mester az ifjú kezébe:
»Szeretsz-e engem lángolón, hiven?
Élj másokért, légy áldozat, miként én,
S pihenhetsz majd, mint János szivemen.«

Oh boldog egy nász, melynek jeggyürűje
Kereszt, amelyet a kar átölel;
Myrtus helyett a főt szűrő tövisből
Rózsánál szebb füzér takarja el.
Áldott kereszt! Jézus vállán nyugodtál
Szent, tiszta testén ejtettél sebet,
Te korona! mit drága vére festett,
Királyi nász-nem lát ily ékeset!

Oh boldog egy nász, termékeny fiakban,
Ered belőle drága szent család;
Az Üdvözítő fönn az égbe' nekik
Elmulthatatlan örökséget ad,
Oh boldog egy nász, nem hül el szerelme,
De minden évvel jobban lángol az;
A siron túl derül rá az egekben,
Örökre tartó viruló tavasz.

Oh biboros Atyánk, imé körülted
Ma egybegyült itt minden gyermeked,
Ez ötven éves nászod ünnepére
Alleluját zeng ajka el neked!
Hózsánna, ki az Úr nevébe' jöttél
És löl az ő szerelmiből Atyánk;
Ezerszeresse Isten azt az áldást,
Mely általad hullott tetézve ránk!

Áldott hit, melynek magvát hintegtetted
Mézédes ajkad szent beszédivel;
A tudomány, amelynek kincsét,
Csudálta benned annyi hű kebel;
Lángszellemedben egyesült e kettő,
Hisz mind a kettő Istenhez vezet
S a kételkedést fölvaltja a szivekben
Megnyugtató vallásos érzet.

Ez áldott hitnek áraszd fény sugarit,
Biborral ékes nagy Jeromosunk;
Hogy a kereszt életadó derűjén
Viruljon újra drága szép honunk.
Legyen keresztény, és legyen hatalmas
István, Szent László, Nagy Lajos hona,
Hitelenségnek nézőlő ragálya
Ne üljön rajta győzelmet soha.

Mit ötven éven szent miséd fakasztott:
Áldott remény, s az áldott szent malaszt
Nem veszhet el, az élet szent könyvébe
Az őrző angyal mind beirta azt.
Mint földről szálló pára összegyűlve
Tolul az égen dús felhő gyanánt,
Hullatja éltető szent permetegjét
Áldott fejedre, biboros Atyánk.

Maradj közöttünk, oszd ki a szegény közt
Lőrincz gyanánt az egyház kincseit;
Szelid kezed a szentségek kegyelmét
Sok éven át tovább is hintse itt;
Fakadjon Jézus vére kútfejből
Szent tisztasággal ékes nemzedék,
Melynek szíven nem szenvedély tanyázik,
De Isten és a hon szerelme ég.

S melyen hatalma nincsen a halálnak,
Mit nem temethet el a földi rög,
Míg hit, remény ott fenn valóra válnak:
A szeretet, a mennyben is örök...
Ne térjen még az vissza a mennyekbe,

Oh itt lobogjon köztünk az a láng;
Mely, mint nagy Illés tüze a magasból
Szállott szivedbe, biboros atyánk!

Hisz fénylik [csillag, fénylik százezernyi,
Az üdvözültek boldog szép egén;
De itt, közöttünk, oly sok a hülő sziv
Oly sok a fázó éhező szegény!
Az áldozatkész szeretet csudáit
Műveld közöttünk, mint László király;
A jóknak élte nem lehet hosszúvá
Bár ősz a fő, midőn a sirba száll.

Ragyogj, ragyogj, — szeretet bíborában,
Ez oltár itt ma Nébo szent hegye;
Mutatja még csak azt a boldog földet
A hű szolgának Isten szent kegye.
Sok hű kebelből száll a sziv imája
A Szűzhöz a magas felhőkön át:
Fonjad fejére, áldott Boldogasszony,
Fond még sokáig azt a koronát!

Dr. Schlauch Lőrincz

bibornok-püspök élete.

Irta: Dr. NÉMETHY GYULA.

Sohasem volt az életrajz és a memoir-irodalom nagyobb divatban, mint épen napjainkban. Gondoljunk csak az utolsó évtizedben kifejlődött Napoleon-irodalomra, mely ama dicsőséges korszak főszereplőinek legdicszkrétebb oldalait is megvilágítja. De nálunk is, sok szép kötetre megy pl. a Magyar Történeti Életrajzok száma, melyek között a legutóbbi, még most is folyamatban lévő Széchenyi-életrajz, Zichy Antaltól, úgyszólván napról-napra kíséri a legnagyobb magyar küzdelmes, vívódó életének phásisait. Az ünnepelt bibornok-püspök egyházi és politikai tekintetben oly kimagasló alakja a magyar közéletnek, hogy a közönség már régen várja kimerítő életrajzát, mely nem tudjuk, miért nem jelent meg mind ez ideig. Mi itt csak néhány futó vonással akarjuk vázolni azt a fényes tündöklő pályát, melyet az ünnepelt megfutott s melynek zenithjén áll, hála Istennek, testi és szellemi erőinek teljes háborítatlan birtokában ami ily magas korban Isten különös kegyelmén kívül csak azon ritka fegyem és mértékletesség következménye, amely a bibornok-püspök életrendjén uralkodik.

A bibornok szülei és testvérei.

A bibornok-püspök új-aradi német családból származik. Édes atyja, ki a temesvári családi sirboltban nyugszik, Schlauch Pál volt, tekintélyes, közszeretnek örvendő jómódú építő, kinek több háza volt Új-Aradon; édes anyja, kit még két éves korában elvesztett Jost Katalin. Az ő hült tetemei az új-aradi temetőben várják a boldog föltámadást. Új-Arad, hol a bibornok 1824. márcz. 27. született, élénk forgalmu mezővároska 5555 lakossal. Az ünnepelt hatodik gyermeke volt Schlauch Pálnak, József, Katalin, Fanny, Erzsébet, Pál előzték meg, míg Nándor, a mostani jószágkormányzó, Hoffmanné, Eleonora már atyjának második házasságából származtak. A bibornok különben atyját a hatvanas években, mint gyarmatai esperes-plébános vesztette el, hol a nagy család atyja minden gyermeke közt legjobban szeretett tartózkodni.

Ifjúsága.

A fényes tehetségű gyermek középiskolái Aradon és Szegeden végezte, ez utóbbi helyen mint a legmagyarabb városban lett a német fiuból szívvél-lélekllel nyelvben, aspirációban magyar ifjú, aminthogy legszebb emlékei az

ifjúkorból a tiszparti metropolsihoz kötik s a Szeged ujjáépítéséről szóló törvényjavaslat alkalmából mondott beszédében azt mondja, hogy Szeged volt a hely, hol »szellemi élete« kezdetét vette. Innen került föl Pestre mint csanádi kispap a *központi papnevelő* intézetbe, hogy az egyetemi tanulmányokat elvégezze, hol is a már akkor virágzásban lévő »Magyar iskolában« méltó föltünést keltett az »oroszlánkörömöt« eláruló dolgozataival. Az ideális irányu ifjú egyéniségének legjobban megfelelt a papi hivatás, mely az erkölcsi és szellemi ideál harmónikus kifejlődésének oly annyira kedvező, s amely az embernek nem munkáját, hanem egész személyiségét igényli, s így természetes vonzóerőt is gyakorol minden eszményibb lélekre.

P a p s á g a.

Theologiai tanulmányait 1846-ban befejezván, (minő hatáht gyakorolhatott az a csudálatos mozgalmas idő, az ország szívében ilyen lélekre!) a nagy *Lonovics József* püspök, akkortájt a főpapság legkiválóbb, legtekintélyesebb tagja, udvarába rendelte *levéltárosnak*, hol *Mihálovich*, később zágrábi érsek és *Fábry Ignác*, utóbb kassai püspök nagyrabecsülését érdemelte ki. Fiatal lévén, főpásztorá csak 1847 április 3-án szentelhelte föl, mire egy hónappal később, május 2-án mrtatta be első áldozatját a Mindenhatónak szülővárosa kis templomában. Ez év júliusától 1849 szeptemberéig nagy *szentmihályi* káplán volt, s mint ilyen, ha lelkipásztori kötelességei engedték, szorgalmasan folytatta tanulmányait, melyekben persze a közbejött viharos idők ugyancsak megzavarhatták. A »hazáért« szenvedni kellett neki is s így 1848 szeptemberében *Oraviczára* került, politikai indokokból eredt jóakaratu áthelyezés következtében 1850-ben *Pécskán*, majd ismét *Nagy-Szent-Miklóson*, végre *Temesvár-Belvárosban* találjuk, mint káplánt, *theologiai tanárt* (dogmatika) és szegények ügyvédjét egy személyben. 1851-ben dogmatikai tanszékét az *egyházi jogi* és egyháztörténelmivel cserélte meg, s így kedvencz tárgyát tanítva, jobban neki adhatta magát tanulmányainak, bár 1852-ben még szentszéki ülnökké is neveztetvén ki, a sok tanul-

mány, a nagy elfoglaltság, folytonos megfeszített figyelem annyira aláásták természetétől különben szilárd egészségét, hogy kénytelen volt plébániát kérni, melynek nyugalmasabb viszonyai, a jó falusi levegővel, visszaadták egészségét, s édes atyjával egyesítették a családjához igaz szívet ragaszkodó fiatal papot. 1859-től kezdve, tehát midőn *mercyfalvi* plébános lett, újra a lelkipásztorkodás sok áldozattal jár, de igaz lelki örömet szerző terén látjuk őt, kit a papi tevékenység minden ágában szerzett nagy jártasság is magas állásokra minősített. 1863-ban *temesgyarmatai* plébános és alesperes lett, s így közel jutván a megyei központhoz, nagyobb szabású és általános érdeklődést keltő tevékenységet fejthetett ki. Gyarmata hatodfél ezer nagyobbára német lakosokból álló község, s így a plébánosnak szép tere nyílik buzgalma érvényesítéséhez. Jogbölcséleti, egyházi, művelődés történeti tanulmányai mellett ez időtől kezdődik szereplése a *vármegyei közéletben*, de ez időtájt lön főpásztorának b. e. *Bonnaz* püspöknek is bizalmas, annyira meghitt embere, hogy a jótékonyságáról híres főpap többször maga kereste föl plébániáján jeles papját. Sokoldalú elfoglaltsága daczára is megszerezte a *kánonjogi doktori diplomát* 1867-ben.

Szatmári püspöksége.

A bekövetkezett alkotmányos korszak a r. kath. egyház életében igen jelentőségteljes, de nem minden tekintetben előnyös volt. *Eötvös József* báró, az új kultuszminiszter fölszólította *Simor* hercegprímást, hogy a negyvennyolczas törvények értelmében indítsa meg a *katholikus autonómia* megalkotására irányuló mozgalmat. Tudjuk, hogy a nagy verve-vel kezdődött mozgalom, melyben nemcsak világiak, de egyes egyháziak is elvesztették a katolikus talajt lábuk alól, mely szomorúan feneklett meg, s ma harmincz esztendő múltán még hátrább vagyunk mint valaha; no de ez nem tartozik rövid vázlatunk keretébe. Mi csak annyit akarunk megjegyezni, hogy éppen ez autonomikus mozgalmak képeznek jelentőséggel teljes *fordulópontot* ünnepeltünk életében, amennyiben akkori szereplése vonta magára a legmagasabb

körök figyelmét 1868-ban és 1871-ben egyházmegyéje *autonómiai követé* választotta meg a már ekkor egyházmegyéjében nagy tekintélynek örvendő gyarmatai plébánost, ki azután az országos gyűléseken rendkívüli figyelmet keltett mély erudicióról tanuskodó, nagy hatással előadott, izig-vérig katolikus szellemű beszédeivel melyek azon szomorú eszmézarban, amely akkortájt a kath. főköt elfogta, nagy világosságot gyűjtöttek. E beszédek programjai voltak későbbi szereplésének; a jobbak látták benne előre a haza tudós, nagyesszű fiát, az egyház buzgó, ingathatatlan támaszát. *Haynald* érsek *Simor* hercegprímás estélyén sietett megismerkedni a híres plébánossal, ki ekkor ismerkedett meg a katolikus közélet akkori nagyjaival: *Mayláth Györggyel*, *Sennyey Pál báróval*, *Apponyi*, *Csáky (!)* grófokkal. Legnagyobb föltünést 1871. márcz. 16-án mondott nagy beszéde keltett, melytől kezdve senki sem kértelkedett a lángeszű pap emelkedésében, ki igazán nem külső körülmények, összeköttetések vakszerencse, hanem Isten különös kegyelme és saját munkája, készütsége tettek nagygyá

Nemsokára még egy kitünő alkalmá akad ragyogtatni tehetségeit. *Ghyczy Kálmán* képviselő ugyanis, mind a házban, mind pedig egy *Észrevételek* című röpiratban azt vitatta hogy az autonómiai kongresszus munkálatai nem ő Felsége, hanem az országgyűlés elé kellett volna terjeszteni megerősítés végett. A gyarmata plébános hatalmas *Válaszában* kimutatta hogy a »paritás«-sal homlokegyenest ellenkezni éppen csak a katolikus egyház önkormányzatát vetni alá más vallású képviselőkből álló parlament hatalmának, holott a többi vallásfelekezetek autonómájukat csak ő Felségénél vetették alá. Mindenki elismerte, hogy *Ghyczy* olyan ellenfélt kapott, aki előtt meg kell hajolnia annak is, aki az ellenkező nézetet vallja. Nem csuda, ha a jó módú gyarmatai plébános már a következő évben 1872-ben *csanádi kanonok lett* a mi különben csak erkölcsi tekintetben volt nevezhető emelkedésben; anyagilag a csanádi kanonokság oly gyöngén van »szituálva«, hogy egyáltalán nem ér föl a jó gyarmatai plébániával.

A „TISZANTÚL“ TARCZAJA.

Fénykép az ünnepeltről.

Az egyházmegye papsága egybegyűlt, hogy kifejezést adjon őszinte szeretetének, melylyel jó atyja, bibornok-püspöke iránt viseltetik.

Régóta várta már e napot a papság, régóta készült reá. Össze adta félretett fillereit, hogy nagy szeretetéhez méltó emlék tárggyal lepje meg püspök atyját. Arany kehely, arany kereszt, arany mise ruha volt az ajándék s mikor átnyújtotta *Nogáll*, a nagy »mester« *Schlauchnak* a nagy »tanítványnak« e tárgyakat, e szeretet szimbolumokat — alig tudott az arany száju főpap eleinte többet rebegni, mint »szeretem önöket — szeressenek viszont.«

Meghatva áltunk a könnyező bibornok-püspök előtt, érezve, hogy amit ő kér tőlünk, az nagyobb ajándék nekünk, mint amit mi nyújtottunk neki.

Csak szeretettünk kéri — ezt s értékesebbnek tartja arany és drágaságnál.

Ez *Schlauch Lőrincz*.

Bérma uton volt egy nagy városba. A város cz. püspök, plébánosa legnagyobb gyöngédséggel körül, buzgón és sikeresen utánzott példányképét. A bérmandók ezer számára vártak.

Az agg bibornok meg ifjodik a munkánál. Reggeltől déli harangszóig bérmandó a zsufolt, forró levegőjü templomban, míg elvégezte szent tisztét.

Ezután össze rakták a szent edényeket s a bibornok levetni kezdte egyházi ruháit.

A nép között mozgás támadt. Egy szegény tanyai paraszt ember toltá előre apró kis fiát, most jött be a tanyáról bérmandó szereté. A cz. püspök plébános megértette a helyzetet s zavartan nézett rájuk. Sajnálta a szegény tanyaiakat elutasítani, sajnálta a kifáradt bibornokot újra terhelni.

A bibornok észre veszi az egyszerű embert. Kikapoltatja a sz. edényeket s szives készséggel tett eleget a néma kívánságnak.

Ez a mi bibornok-püspökünk.

E városból pár órányira fekvő faluba sietett folytatni a szent munkát előre kijelentette, hogy ha délig elvégzi, aztán rögtön siet vissza a vonathoz, mert másnap az országgyűlésen kell védnie az egyház igazait. Ilyenkor pedig nem jut eszébe, hogy pihenni is volna joga. Mikor a bérmandó elvégezte, gyorsan fogatott, mert kevés volt az idő a messze állomásig idejekorán eljutni.

A kocsisnak kiadta a parancsot s repült a hintó. De egyszerre letér az országutról.

— Kegyelmes Uram! eltévesztettük az utat, elkésünk.

— Sőt igen jó uton haladunk.

— Hová?

— A temetőbe. Itt nyugszik első volt kegyuram. A sirjához megyek — erre kell jutni időnek.

Igy érez a mi főpásztorunk.

Egy órai kocsizás után tul voltunk az ut felén.

Itt egy tanya állott. A mi kocsink elhaladt a kigyülekezett nép mellett, de a bibornok kocsijának zörgése egyszerre elhalgatott. Vissza néztünk.

Egy csomó gyermek — asszonyok — férfiak, a kis tanya népe térdelt a földön, mi észre vevén a bibornok, megállott és megáldotta őket.

Ilyen a mi Atyánk szíve.

A vasuti állomás pompásan volt feldiszitve s a vonat egyik kocsija virágokkal tele szórva. A lépcsőzet a kupé padlata nem látszott az oda dobált rózsáktól.

A bibornok számára ékesítette fel a tisztelet. Vonat indulásig az egybegyűltekkel tárgyalgott a bibornok, épp oly szívélyesen beszélgetve a »bibornok bácsi« kézcsockjára oda cseppent gyermekekkel, mint szívélyesen társalogott a szülőkkel.

A vonat indult — az éljen felhangzot. — a feledhetetlen napok disze elhagyta a várost.

Egy valaki így jellemezte »Ennek a bibornoknak a lelkénél — csak a szíve nagyobb.

A szeretet papja a mi főpapunk.

Irjak többet? Hiszen minden mozdulata fenn maradt szívünkbe vésve. Nem lehet ilyenmit elfeledni.

Még egy párbeszéd jut eszembe, mit olyanok folytattak, kik nem tudják a beszéd formáját, de kik nem is tudnak más formán beszélni, mint ahogy érzik.

No de a gyarmatai plébánost nem is azért tették kanonokká, hogy ott maradjon; ez csak bár nem igen kényelmes lépcső, de mégis lépcső volt a parnasszusra. Ugyanazon évben mondotta *Budavárában* azt a híres *Szent István napi* beszédet, mely őt az ország szemében is egyik legnagyobb egyházi szónokká avatta s amint azt mondani szokás, megadta az utolsó »lökést« ahhoz, hogy püspökké legyen.* A bibornok szónok pályájának ez volt az első jelentékenyebb hátráköve, a remek beszédben, mely éppen nem muló hatású, hanem örök érdekű egy nemzet szellemi vezérének magaslatára emelkedett. Az illetékes körök, nem csuda, ha siettek az éppen üresedésben álló *Szatmári* püspöki széket ékesíteni a nagytehetségű csanádi kanonokkal. O felsége 1873. márcz. 17-én nevezte ki, praecónisáltatott jul. 25-én, fölszenteltetett *Símor János* harceggprimás által szept. 21-én *Schopper György* rozsnói és *Pauer János* olimpiai püspökök assistentiája mellett az esztergomi bazilikában.

Püspöki székét okt. 2-án foglalta el nagy ünnepek között. Székfoglaló beszédje, amely messze visszhangzott, Szatmár határán túl, »*A kereszténység viszonyai a székfoglalásról és az államtól való elváráshoz*« s megnyitotta azon beszédek fényes sorát, melyekkel a kereszténység igazait, tehát a nemzet valódi szellemi érdekeit védelmezi a modern kozmopolita, hazájukban is siralmas kudarcot vallott elméletekkel szemben. Ezek két párhuzamos sorozatban vonulnak egymás mellett: egyrészt az *egyházi* templomi beszédek, másrészt a *főrendiházi* és *Szt. László-társulati* szónoklatok. Ki tudna azokról egy ilyen rövid életrajz keretében számot adni? Mint egyházi és politikai szónolati irodalomunk legbecsesebb emlékművei monumentumai (az utódokra is mélyen ható eleven tényezőknek érve a monumentumokat) két vaskos kötetben találhatók a beszédek gyöngyei, legkiválóbbjai**, bár elnem nyomhatjuk az ohajtást, vajha egy népszerű és teljes kiadás is látna még napvilágot. Annyi szellemi kincsnek

* »Társadalmi átalakulás vallás nélkül.«

** Dr. Schlauch Lőrincz püspök beszédei. Közreboacsátja *Bungitay Vincze* 1890.

Az egyik deputáció jött ki tőle s találkoznak az előbb kijöttekkel.

— Kelmed is vót a nagy papnál?

— Aszondom.

— Hát mit szól Kelmed hozzá?

— Nem tudtam én szólni egy mukkot se, csak a szám tátottam.

Valóban van valami varázs a bibornok megjelenésében, mely hatása alá von urat és szegényt, műveltet és egyszerűt — ellenállhatatlanul.

En azt hiszem ez onnan van, hogy szellemi fölényét érezve — nem érezteti, hogy meglévő egyéni nagysága, nem engedni érezni másoknak kiesinségüket, hogy főpap lévén Isten szíve szerint — első gondolata mindig a szeretet — utolsó a parancsolás.

* * *

Az igazi őszinte ember szeretet hatja át egész lényét. Az az ember szeretet, mely az ember lelkét nézi, azt a lelket, melyet a szeretet Istene adott minden embernek s a lélekért tud szeretni mindenkit, így érte el, hogy a hitben nem is lett híve mindenki, de a tiszteltben, nagyrabecsülésben, elismerésben, mindenki híve lett.

A szt.-László társulat által, messze idegenben is érezteti hazafiságát, főpapi erényei által egyházat emeli s tudása finom műveltsége által tiszteltté azt a nevet, melyet ő tett nagygyá.

Dr. Schlauch Lőrincz bibornok-püspök ünneplésére gyűltünk ma össze s méltán ünnepeünk.

Haec dies quam fecit Dominus. P—y.

végzetlen, kár lenne kéziratban heverni, nem is említve, hogy az 1890 óta megjelent nagyszámú és fontosságú beszédek, mint a magyar közélet eseményei, még szintén kiadásra várnak

1877-ben elnöke lett a *Szent László-társulatnak*, 1894-ben diszelnöke. Megnyitó beszédei országos eseményekké váltak, melyek a parlamentet is foglalkoztatták, de főképen a legmagasabb színvonalon álló irodalmat. E tekintetben egyik főpapot se lehet hozzá hasonlítani. Beszédei közül kiemeljük e következőket: *Katholicizmus és hazaszeretet*. 1879. nov. 6. *A magyarok segedelmezése keleten*. 1881 szept. 27. *A bukovinai és csángó-magyarok* 1883 szept. 27. *Eszmé a középkor kultur-életéből*. 1886 decz. 6. *A rabszolga kereskedés Afrikában** 1889 decz. 18. Közéleti, társadalmi tevékenysége azonban, mely őt gyakran Budapestre szólította, hol a Zerge-utcán gyönyörű otthon teremtett magának, éppen nem szorított a Szt. László-társulatra. A Poliklinia, a *Vereskereszt* egyelet, a *Zeneakadémia*, amelynek elnöke volt, a *delegációk*, melyekben két évtizeden át részt vett mind-mind igénybe vették tevékenységét. Othon is, Szatmárott elnöke volt a *Széchenyi-társulatnak*, mely e vidék közművelődési egyesületek között oly kiváló szerepet játszik. Szatmárott megszerezte a híres *Török-féle könyvtárt* s azt az egyházmegyének adományozta, melynek most *Laurentiana* név alatt oly szép könyvgyűjteménye van. Ugyanott nagy áldozatokkal rendbehozta az internátussal egybekötött *tanítóképző intézetet* s a székesegyházban gyönyörű *lourdesi kápolnát* létesített 10,000 frtnyi költséggel. Nem csuda, ha egymásután érte a kitüntetés a kiváló főpapot, kit közhasznú, országos tevékenysége mintegy Haynald utódjává avatott, ki lassanként kezdett visszavonulni a közélet fárasztó működési teréről. 1880-ban valóságos belső titkos tanácsos lett, 1884-ben a vaskoronarend I. oszt. lovagja, 1885-ben budapesti egyetemi bekebelezett hit-tudor, 1886-ban római gróf és pápai trónálló, végre 1887 ápr. 8-án *váradai püspökké* nevezte ki őt ő Felsége.

Váradai püspöksége.

A pápa ő szentsége 1887 május 26-án erősítette meg a kitűnő főpap kinevezését, kiről tudta az egész világ, hogy szívvél-lelékkel kat-holikus és izig-vérig magyar egyházfejedelem, s hogy soha szívében e két szent érzelem egymással ellentétbe nem került. A beiktatás aug. 24-én történt meg nagy ünnepélyességgel s így immár tíz esztendeje, hogy a főpásztor Várad ősi székét díszíti, melyet eddig még sohase látott fénybe, a bitor ragyogásába borított.

Főrendiházi működésének oroszánrésze váradai püspöksége idejébe esik. Az időközben főimerült elkeresztelési kérdésből fejlődött egyházpolitikai küzdelmeknek mondhatni ő volt az egyházi vezére, s e téren, ahol az egyház igazairól, a szeretett hazáért erköcsi, vallási javairól, a dynastia érdekéről volt szó, a különben oly békülékeny konziliáns szelidlelkű főpásztor nem ismert transactiót, kimondotta népszerűsége veszélyeztetésével is, lefelé is, fölfelé is, az igazságot s védelmezte minden megengedett eszközzel a megtámadott egyház jogait. Hogy mennyire »tengelyévé vált« hogy modern kifejezést használjak, e küzdelmeknek világosan bizonyítja az a tény, hogy ő Felsége az ő írott véleményét kérte az egyházpolitikai javaslatokról, mire az a hatalmas »Memorandum« keletkezett, amely mindenha monumentális emléke lesz a főpásztor geniejének. Az egyház jogainak a

* Jellemzi némely körök elfogultságát, hogy ily nemes törekvésben is durva támadással találkozott a szabaddóművesek részéről!

haza igaz javainak védelmében mondott remek beszédei vajha minél előbb harmadik kötetét képeznék beszédeinek! A kormány sajtója elnevezte a bibornokot az »ecclesia militans«, a harcoló egyháztagjának; a kifejezés nem szerencsés, mert hiszen itt a földön az egyház más, mint harcoló nem lehet; a béke és győzelem az egyháznak csak odafenn várnak.

A bibornok Váradon is folytatta nagyszabású *szónoki* működését, melynek főleg három kimagasló mozzanatát jegyezhetjük föl. Az egyik a jogakadémia százszázadik jubileumán mondott remek szent beszédje volt: *Hinni és tudni*; a másik egy nagyszabású essay volt *Evolutio és a létért való küzdelem*, melyet a magyar orvosok és természettudósok huszonötödik nagy gyűlésén mondott 1890-ben, mint elnök, s melyben azt a kérdést világította meg: »Az evolutio és az ezzel járó létért való küzdelem elméletei átvihetők-e a társadalmi életre és ennek legfényesebb nyilvánulására, a szellemi és erkölcsi mozzanatokra?«; végre a harmadik *Biharmegye millenniumi* közgyűlésén mondott hatalmas haza- és szabadságszeretettől áthatott beszéde volt, mely azt a közönséget, amely a megyeház nagytermét a fulladásig megtöltötte, valóságos extasisba hozta és sok ellentétet simított el.

De ideje, hogy rátérjünk a bibornok egyéb nagyszerű műveire, melyekkel Váradot elárasztotta. Ami *Istenháza díszét* illeti, legfényesebb műve a gyönyörű román stílusban épült *Bihar-Püspöki* templom, mely a gyomai templomot kivéve minden más újabb templomot, följáhalad megyénkben, s melyet ez év augusztus 10-én fog fölszentelni Sz.-Lőrincz vértanu tiszteletére, ezenkívül a bárándi, bánfalvi, kondorost nagypataki templomok is érezték bőkezűségét. De főleg Sz.-László király az, kinek tiszteletére a bibornok többet tett mint sok elődje együttvéve; a káptalannal együtt emelte 1893-ban azt a szép szobrot neki, mely immár méltó kifejezője a kegyeletnek, amelylyel megyénk dicső pártfogójának tartozik. Halálának hétszázados évfordulóján nagyszerű ünnepet rendezett tiszteletére, melyet főhercegek, miniszterek, püspökök és rengeteg nép megjelenése tett emlékezetessé. Ekkor készíttette Link budapesti ötvössel azt a *gyönyörű hermát*, ércz mellszobrot, a győri mintájára, mely az ugyancsak általa készíttetett szép Sz. László oltár-szentség házában őriztetik a székesegyházban. Az ő bőkezűségét hirdetik a *székesegyház* megújított *orgonája*, a *radnai* fehér márvány főoltár, melynek építéséhez járult, a *mária-czelli* ezüst korona, melylyel a Nagy Lajos által épített kegyhely iránti szeretetének adott kifejezést, a budapesti Jézus szíve templom orgonája és sok más.

De a *tanügyért* is sokat áldozott a bibornos főpásztor. A papnevelő intézetnek jelentéken kibővítése, mely alkalommal pompás kápolnát nyert; a szilágy-somlyai gymnasium, melynek nyilvánossági jogát visszaszerelte, s melynek főtartását nagyrészt ő fedezi; a debreczeni kath. leánynevelő-intézet, melyre 30.000 forintot adott; a debreczeni kath. algymnasium, melyre 150.000 frtot ajánlott föl; a nagyváradai tanítóképző-intézet, melynek házat vett; az újvárosi kiseddóvónó-képző intézet, melyet ő alapított és sok iskola érezte már atyai áldozatkészségét.

Szeretett *egyházmegyéjének* jóléte, fölvirágzása képezte egyik legfőbb óhaját mindenkoron. Az egyházmegye céljaira tett alapítványainak összege aranymiséje alkalmával tett 100.000 forintos alapítványával együtt immár 200.000 frtra megy; de ki tudna min denről

számot adni?! Lehetetlen számot adnunk különösen *kisebb összegekből* álló, de folytonossága következtében rendkívül sokra menő adományaikról. Egy nagyobb életrajz keretében majd helyet találnak azok is; itt csak annyit jegyzünk meg, hogy a kérelmezők valósággal bucsut járnak a rezidenciába, s hogy nem igen van olyan, akinek, ha csak valami czime, oka van rá, segítség nélkül távoznék. Hogy az aláírási iven, bármilyen tisztességes czélra készültek azok, a bibornok nagy összegekkel szerepel, fölösleges mondanunk. Aki mindezt megfontolja s néhányszor tapasztalja, az a mondhatója, hogy milyen áldás hazánkra, a szegényekre és ügyefogyottakra az a kiapadhatatlan forrás, mely az általános elszegényedés, a rozszesztenedők, alacsony buzaár stb. közepette is egyire folyik, s melynek neve: *egyházi vagyon*.

Nagyvárad városa az elsoroltakon kívül, (mert hogy a katolicizmus érdeke Várad érdeke, az Nagyváradnak a katolicizmus regenerációjával párhuzamosan haladó föltámadása bizonyítja), mondom, Nagyvárad városa a bibornoknak rendkívül sokat köszönhet. Hogy mit eszközölt ki Váradnak *befolyásával*, arról hallgatunk; pedig az is több, mint amiben elhagyott városunk uralkodó és —kódott »nagy fiainak« köszönhetett, akik személyes protekció-nál egyebet alig tettek a városért. 1890-ben a bibornok ültette a városnak azt a páratlanul sikerült gyönyörű *parkot*, melyet Schlauch-park név alatt ismer a közönség, s mely hét év alatt oly szép lombos helylyé fejlődött; neki köszönheti a gyönyörű *muzeumot*, s azt az *utczát*, melyre a közforgalom tekintetében égető szükség volt; mert ha a bibornok meg nem veszi a püspökségtől azt a hatalmas telket (ez tehát kettős ajándék), mely a Schlauch-park folytatása s mint sétány is rendkívül kellemes lesz, s ha nem gyámolítja folytonos adományaival a szegény egyletet, melyet a közönség még csak ezután fog eléggé fölkarolni, ha ugyan fog; még ma is az Apáca-utczán szorongana az egylet gyűjteménye; az Ipolyi-gyűjtemény pedig ott fenn szégyenkeznek a székesegyház poros karzatain. Ami jövedelmet *Püspökfürdő* hajt, azt eddig azok a hatalmas restauráció-nális munkálatok fölemésztették; hanem persze most már öröm is nézni e gyönyörű helyet. Hogy ahol *társadalmi kötelezettség*, noblesse oblige, gavallérságról van szó, ott a bibornok mindig magyar egyházfejedelemhez méltó bőkezűséget tanusít, azt talán fölösleges is mondanunk. Jó azonban az ilyesmit néha napján kinyomtatni, még ha hízélgés veszedelmébe kerül is az ember. Ha ünnep, legyen az igazság napja; az pedig igazság, hogy ha némely gazdagságban dúsalkodó, főpapjainknál nagyon, de nagyon sokkal gazdagabb pénz vagy születési arisztokrata némely kisebb alapítványig megerőlteti magát, ha különben kedvez a liberális iránynak: a sajtó a hetedik égbe magasztatja, a főpapság jótékonyágáról pedig sokszor mélyesen hallgat. Bezzeg annál jobban megüti a dobot, ha egyik vagy másik egyházi uradalomban valami csekély hiba esik. Példa van rá elég; az akadémia nagytermének freskóit nagyobbára főpapok pénzén festették; de a sajtó, legalább a liberális, elhallgatta; az esztergomi hidról, melynek évenként ezrekre menő jövedelmi jogáról Vaszary hercegprimás lemondott örökre, éppen a primás neve marad le, ha valaki éppen az utolsó perczen nem figyelmezteti a jeles bizottságot a minősíthetetlen mulasztásra stb. stb.

Azonban, ha a sajtó részéről főleg az áldatlan egyházpolitikai harcok idején sok támadás érte is a főpásztort, az illetékes, a józan, a méltányos elemek mindig tudták értékelni érdemeit. 1887-

ben Szatmár, 1890-ben Szilágy-Somlyó választotta meg diszpolgárának. 1893. jun. 12-én érte a legnagyobb kitüntetés, ami magyar főpapot érhet, az adott körülmények szerint egyenesen hallatlan, a történelemben egyedül álló kitüntetés, melynél eklatánsabból nem is nyilatkozhatott volna a fölség és szentszék bizalma főpap iránt: *bibornok* lett, az egyedüli bibornok a váradi püspökök sorában. 1895-ben *Agliardi* Antal nuncius látogatta meg, amely látogatás újabb jele volt ő szentsége teljes bizalmának a bíboros főpásztor iránt. De ő Felsője is számtalan bizonyosságát adta szeretetének, tiszteletének. Az aranymiséje alkalmából nyert *Szent István-rend* a legelső magyar rend. Kétségkívül ez és ő szentsége a lapok hasábjain már közölt levele, valamint tegnap megküldött arczképe a legszebb kitüntetés, mely e földön érheti. *Uj-Arad* és *Nagyvárad* ez évben siettek leróni a tisztelet és hála adóját; mindkét város diszpolgárává választotta a bibornokot.

Bibornokká neveztetése után, a fáklás zene alkalmával, melyet Várad polgárai rendeztek neki, a város egyik legkitünőbb szónoka gyönyörű beszédben vázolta a pálya szépségét, melyet az ünnepelt befutott. Valóban gyönyörű az út az uj-aradi polgárháztól a váradi püspöki székig, Róma bíboráig, gyönyörű az út, az emelkedés, amely Isten kegyelmén kívül egyedül erkölcsi és szellemi képességeinek eredménye. »Az igazak útja, mint a ragyogó világosság, a mely növekedőben van az utolsó napig.« Adja Isten, hogy itt ragyogjon közöttünk még nagyon srkáig e világosság, áraszsza fényét Szent László városára, ez áldott szép hazára, Krisztus egyházára.

Serius in coelum redeas!

Schlauch bibornok beszédei.

Irta: Dr. SZALÁRDI GYULA.

Az a rendkívüli férfi, kinek jubileumán őszinte lelkesedéssel, osztatlanul, párt — és felekezeti különbség nélkül vesz részt az egész magyar társadalom, sőt számosan a külföldről is, nagy méltóságát, magas rangját, európai hírnevét és az őt környező általános tiszteletet nem pártfogásnak vagy előkelő rokoni összeköttetésnek köszönheti, hanem kiváló egyéni tulajdonságainak, nemes lelke vagy erényeinek, különösen pedig mélyreható sokoldalú tudásának és ragyogó ékesszólásának. Nagy tehetségeit, széleskörű ismereteit és tapasztalatait s éles megfigyelő és ítélőképességét nem rejti — szoba tudós módjára — a könyvtárak poros föliánsai közé, hanem abban az alakban érvényesíti, amely az ember lelkét legközvetlenebbül ragadja meg s arra ellenállhatatlan hatást gyakorol: a szónoki műbeszéd alakjában.

Mióta a csanádi egyházmegye bizalma 1869-ben *Schlauch Lőrinczet*, az egyszerű grammatikai plébánost, az autonómiai kongresszus üléseire küldötte, azóta — csaknem három évtized óta — az egész ország lesi a szót az ő varázshatással beszélő, soha ki nem fardó ajkáról. A főrendiház ülésterméről, a székesegyházak szószerkeiről, országos, egyházi, hazafias és társadalmi egyesületek és kongresszusok elnöki székéről — egészen a legszerényebb falusi templom szószerkeiről és a vármegyeházák tanácskozó termének asztaláig mindenütt hirdette nem lankadó buzgalommal, fényes eleganciával és mindig páratlan hatással a vallás-és hazaszeretet, a tudomány és a felebaráti szeretet áldásos igéit.

Szónoki működése hü képet nyújt nekünk az ő szeplőtelen jelleméről, nagy lelkének nemes intencióiról, ennek a rendkívüli férfinak pártját ritkító tehetségeiről, sikereiről és fényes, áldásos pályájának főbb eredményeiről. Legyen azért az a néhány sor az ő *szónoki működésének* szentelve.

A szószerkeken.

Schlauch bibornok fenomenális szónoki tehetségét leggyakrabban az Isten házában, a *templomok szószerkein* fejti ki. Fél századja immár, hogy hirdeti a keresztény népnek az Isten igéjét. Ma nagy tudományos készültséggel, tökéletes szónoki művészettel, egy hosszú élet gazdag tapasztalataival, de éppen oly ifjú lelkesedéssel, rendíthetetlen meggyőződéssel és lankadhatatlan buzgalommal mint akkor, mikor mint új misés pap először lépett a szószerkekre vigasztalást, bátorítást, utmutatást nyújtani a hívő népnek.

Beszédeinek *tárgyát* Schlauch bibornok leggyakrabban a hit alapját képező tanítások köréből veszi. Korunkban hitünk ellenségei nem az egyháznak egyes tanait támadják, hanem megingatni törekednek magát a hitet. Hitetlenség és hitközönyösség, ez a betegsége századunknak. Magyarország intelligenciája szintén ebben szenved. Ezeket előbb meg kell nyerni a hitnek és csak azután lehet szó arról, hogy bevezessük őket a keresztény életbe.

Minden kínálkozó alkalommal előszeretettel választotta azért Schlauch bibornok beszédeinek tárgyává hitünk alapvető kérdéseit. A vallás szükségessége a hit és ész viszonya, a vallás befolyása a társadalomra és az államra, a kereszténység áldásos működése, a megváltás, az egyház képezik tárgyát legtöbb beszédeknek. Meg az erkölcsi irányu beszédeknek is az alapvető dogmák közül választja fejtegetésének tárgyait: az ember rendeltetése, bűn és bűnhődés, a család Krisztussal és Krisztus nélkül, szeretet és gyűlölet stb.

Alkalmi beszédeinél, különösen pedig intelmi beszédeinél már specialisabb tárgyat választ; szentek egysége, az imádság, engedelmesség, alázatosság, lemondás, a szerzetesi fogadalom megtartása, a hitves társak kötelesegei egymás iránt stb.

Sokkal nehezebb számot adni arról: milyen *forrásokot* használ Schlauch bibornok beszédei kidolgozásánál? E sorok írójának volt alkalm a körülmények a nagynevű egyházfejedelem könyvtárában. Gyönyörű mű, ébenfából faragott hatalmas könyvszekrényekben stb pompáznak remek kötésekben a magyar, francia, német és angol irodalom legújabb termékei mellett a szentatyák és egyházirók vaskos föliánsai, melyeket egyforma kedvvel, fáradhatatlan szorgalommal olvasgat, forgat és tanulmányoz nap mint nap ez a nagy szellem. Bárhol olvasson is valami jót, azt mind felhasználja ő alkalomadtán beszédeiben és felolvasásaiban.

Egyházi beszédeinek főforrását természetesen a könyvek könyve a *Szentírás* képezi. Mesteri módon tudja kiszemelni; állításai bizonyítására és megvilágítására az Iás szavait.

Másod-harmad rangú szónokok tanulmányozása nem lenne méltó olyan előkelő szellemhez, aminőnek Várad bíboros főpapját ismerjük. Nem is találjuk ennek nyomát az ő beszédein. Ellenben *Bossuet*, *Fenelon*, *Pascal*, *Chateaubriand*, *Lacordair*, *Felix atya* s a németek közül *Hettinger* műveit annál szorgalmasabban tanulmányozza a bíboros főpap. Távol áll tőlünk azt mondani, hogy utánozza őket. Mert az ő gazdagságukból, anélkül, hogy azok szolgálai követőjévé válnék. Schlauch bibornokban megvan a genie eredetisége, nem szorult arra, hogy mástól kölcsönözzön formát. De ha egy-egy gyöngyöt talál a klasszikus szónokok műveiben, felhasználja azt, beleszóvi beszédeibe, de mindenkor lelkiismeretesen számot ad róla.

Beszédeinek forrása a tudomány egész arzenálja. A természettudomány legújabb felfedezéseit, a modern technika nagybecsű vívmányait, a bölcsészek kétesértékű, ephemer jellegű theóriáit, a történetírók levéltári kutatásainak meglepő eredményeit egyformán lankadlan figyelemmel kíséri s azok adatait mesteri kézzel illeszti be beszédeibe.

Állításait nagy tudományos apparattal igazolja s azért gyakorolnak azok oly ellenállhatatlan hatást az intelligens hallgatókra.

A művelt közönség valósággal rajong Schlauch beszédei után. Ha híre megy, hogy valamelyik nagyobb ünnepen ő fog prédikálni, (1894 január havában nagy beteg volt a bibornok, azóta gondosan óvják orvosai a megerőltetéstől s így ritkábban prédikál, — de azelőtt

igen gyakran lépett a szószékre) sűrűen tömve vannak a váradi székesegyháznak hatalmas boltívei. A távolabbi vidékről is özönlik a hívők serege hallgatni az ő aranyszajú főpapját.

A Predikációnak bevezetését leggyakrabban az ünnep vagy alkalom jelentősége képezi.

Egyik karácsonyi beszédének bevezetését a Karácsonynak, mint családi ünnepnek kedves és bensőséggel teljes leírása képezi:

»Krisztus megjelenésének emlékünnepe, a Karácsony, a vallásos életnek legszebb és legkedvesebb örömmünnepei közé tartozik. A komoly tanulmány pihen, a hivatalnok leteszi tollát, a munkás kitarakítja műhelyét, mindenki haza siet, hogy az ünnepet családjá körében tölthesse. A család képezi gyújtópontját az ünnepnek; a gyermekek örülnek, hogy gyermekek, a megnöttek gyermekké lesznek, mintha lelkük megifjodnék, rég elhangzott kedves dallamok emlékei kelnek ki a múltból, elnémul a fájdalom is, jelen és múlt egybeolvadnak.«

Máskor egy-egy — a beszéd tárgyával rokon nagy igazságnak mesteri kifejtése a bevezetés. 1887-iki Sylvester esti beszédje bevezetésében így festi a mulandóságot:

»Az időnek szárnyai vannak, sebesen repül, nem áll meg soha, s a perc, melyet most magunknak vallunk, éppen akkor, amikor öntudatára jutunk, már nem a miénk; kisklik kezünkben, midőn azt megragadni akarjuk, fut feltartózatlanul, eltűnik örökre. S az ember mégis az időnek gyermeke, ebben él, ebben mozog, ehhez kapcsolja reményeit, ettől várja szenvedéseinek gyógyítását, s mivel a sors adományai az ember számításain kívül esnek: kétkedve lesi a szerencse esélyeit, remegve várja csaláttatás lehetőségét: mert mi a holnap? remény, melynek alapja nincsen: mi a jövő? időpont; mely nélkülünk is létezhetik. Az idő napi rendre tér felettünk, eltemeti gondolatainkat, érzelmeinket, eltemeti emlékünket éppen úgy, mint a jövő eltemeti a jelent és csak az sájnálakra méltó, aki azt hiszi, — hogy midőn az idő mindent lerombol, őt magát érintetlenül fogja hagyni. Az idő hasonlít a regének Saturnusához, a ki tulajdon gyermekeit felemészti.«

Schlauch bibornok egyházi beszédei művelt elemekből álló hallgatóságot tételeznek fel. — inkább konferencia-beszédek azok. Ennek megfelelő a téma kifejtése, bebizonyítása és az akarat megindítása is.

Az egyházi beszéd tárgyalásának első része a kifejtés. Ez ő nála abban áll, hogy megismerteti az egyház ellenségeinek állításait s ezekkel szemben feltűnteti az egyház álláspontját. A bizonyításnál éles logikával kimutatja, hová vezet az ellenfél állítása és ellenkezőleg mily megnyugvással tölthet el bennünket az egyház tanítása, melynek oly áldásos következményei vannak.

Ha valami specialisabb hit — vagy erkölestani igazságot tárgyal, akkor már a tan kifejtésénél a mindennapi életre gondol s erre folytonos tekintettel van a tárgyalásnál is. Néha az érzelmei felkeltése által hat az észre. Máskor az értelem szavával szól a szívhez is. De mindig oly rendkívüli közvetlenséggel, hogy szavainak hatása alul senki ki nem vonhatja magát.

Micsoda bensőséggel és közvetlenséggel tudja ő hallgatói elé állítani a legszárazabb dogmát is!

Klasszikus példa erre az a beszéd, melyet 1874-ben Halottak napján mondott a szentek egységéről. Ime a kifejtés:

»A kath. egyháznak egyik hitezikelye a szentek egysége s e hitezikely által tudtára adja a világnak, hogy a kápos, mely az embert egykor kedves halottjaihoz fűzte, nem szakad meg egészen, hogy a mindennapiság megingathatta tán a viszontlátás reményét, de nem az óhajt: hogy valamint az anyagi természetben semmi el nem vesztethet, úgy a szellemek világában is azok, kiket itt testvéreinknek nevezünk, reánk nézve nem vesztethet el; hogy valamint az idő beosztása nem ejt csorbát az örökkévalóságra, úgy a halálnak külső jelensége sem szakíthatja meg az életet.«

Hogy megismerjük Schlauch bibornok szónoki erejének legnagyobb sajátosságait, a közvetlenséget, szónoki lendületét és fokozást, lássunk legalább néhány mondatot e beszédből:

»Mondd a szerető szívnek, hogy szeretettje

reá nézve örökre veszte van, hogy az áhitat, mely fájdalomiból megronsolt lelkét szárnyára veszi s oda viszi, ahova minden ember keble vágyódik, hogy ott viszontlássza azt, ki neki az életben mindene volt, — mondod hogy az az áhitat buzgóság — mondod hogy az az áhitat rejtelmes kötelék, mely őt gyermekéhez a bölcsőben fűzte, úgy hogy álmában is hallotta gyermekének pihegését, érezte minden mozdulatát, mintha lelke gyermekének lelkével össze lett volna forrva, — mondod, hogy e kötelék nem egyéb állati ösztönnél; vagy a mikor az élet fonala szakadoz, midőn a szív a fájdalom sulya alatt vonaglik s az ember kérdezve emeli fel fejét az égre, mintegy számon kérve az Istentől, hogy miért adta tehát a fájdalmat, ha nem tud rá balsamot nyújtani? mondod, hogy mind ez önámítás, mondod de ne feledd el, hogy ezzel letaszítod az anyát, a szülőt, az embert arról a magaslatról, amelyre őt a kath. anyaszentegyház emelte, melyre magát az emberi nem ezredéves fáradozással s a vallás segédelmével — úgy van, a vallás segédelmével — felküzdötte; letaszítod oda, hol az állats ember közti vonal elenyészik.«

Ennyi kellemet, szépséget és erőt a legnagyobb szónokoknál is ritkán találunk egyesítve.

Schlauch bibornok felhasználja a szószéken a szónoki hatásának minden eszközt. Jól tudja, hogy az élénk leírás és a példa nagy hatással van a hallgatóra. Feltűnő előszeretettel használja mindkettőt. A klasszikus népnek történetét és a szentírást egyaránt felhasználja.

Az atheni areopagot, mely előtt szent Pál kifejtette a keresztény világ nézetét, oly élénken írja le »Hinni és tudni« ez beszédében, melyet a nagyváradi kir. kath. jogakadémia százéves évfordulóján mondott, hogy mintegy magunk előtt állani véljük annak tagjait.

»Athén legfőbb ítélőszéke az Areopag volt. Birák csak azok lehettek, kik már a lefőbb államhivatalokat viselték s akik állhatóság, szigor s tiszte élet által tüntek ki. Ez az ítélőszék oly hirben állott, hogy Demosthenes mondása szerint, soha ítéletet nem hozott, melylyel mind a két fél meg ne elégedett volna. Ülősei a szabad ég alatt, a sötét éjnek idején tartattak; nem lehetett tehát a birák szívet megvesztegetni, nem az irgalmasság részrehajlását felköltetni. A vádlottnak sem megtört alakja, sem halvány arca, sem kitörő könyei nem lehettek hatással a birákra. Egyszerű kérdésekre és rövid feleletekre fehér és fekete golyókkal történt a szavazás. Kisértetiesen, mint a nép lelkiismerete, hallgatagon, mint a sir működött; — ítélete lett légyen az felmentő, vagy sújtó, a nép által az istenek ítélete gyanánt fogadtatva.«

Az egyházi beszédnek egyik leglényesebb része az alkalmazás. Mintán t. i. a szónok kifejtette az igazságot, bebizonyítja azt, megvédte az ellenvetésekkel szemben, hallgatói előtt kedvessé, tetszetőssé tette s akaratokat annak követésére hajlította, — hátra van még, hogy megmutassa nekik, hogyan tehetnek eleget, ezen igazságból folyó köteleltségeiknek és hogy őket ezek teljesítésére rá is vegye. Az alkalmazás sokszor, Schlauch bibornoknál ugyszólván rendszeren, a beszéd befejező részét képezi. Ez a leghatásosabb része a beszédnek.

Schlauch bibornok beszédeinél az alkalmazás mindig természetesen következik a tárgyalt igazságból, megfelel a hallgatóság viszonyainak és összhangzásban van az ünnepi alkalommal. A keresztény hiveknek lelkükre köti, hogy hitükhöz ragaszkodjanak s azt minden körülmény között bátran megvaljuk; a szülőket hathatós szavakkal figyelmezteti abbéli köteleltségeikre, hogy gyermekeiket ker. szellemben neveljék; ajánlja sürgeti a keresztény erényeket; igazságosságot, engedelmisséget, alázatosságot, lemondást, imádságot stb; a bűnösök és hitetlenek előtt kiméletlenül feltárja a szomorú jövőt, mely reájuk vár, — ha meg nem térnek.

Néha egy-egy remek imádság képezi az alkalmazást és a végbejezést.

Schlauch bibornok beszédeinek előadása megfelel azok magas tartalmának és klasszikus szépségű formájának. Változatosság, kellem, fenség és kenetelenség jellemzik előadását. Hangja nem valami erős, de elég érczes és hajlékony, — igazi nagy templomban, sőt

szabadban is tisztán érthető. Hangszólása természetes, ment minden álpáthoztól bár néha igazi szónoki hévvel prédikál. Gesztusa könnyed, finomságot lehelő, de emellett kifejezésteljes, határozott, biztos.

Még egyet, Schlauch bibornok rendkívüli szónoki talentumát ellenségei is elismerik. De mindemellett is szembevető az az ellenállhatatlan hatás, mit a szószékéről gyakorol. Ennek kulcsa pedig abban rejlik, hogy ő ma is úgy, mint fiatal korában folytonosan és szorgalmasan tanul. Minden predikációra, gondal, lelkiismeretesen, szorgalommal készül. Minden predikációját az első betűtől az utolsóig leírja és megtanulja. Mikor megyéjében bérma-uton van, minden faluban más predikációt mond, valamennyi ki van dolgozva s mindet megtanulja lelkiismeretesen.

Vajha követnék e példát legalább azok, a kik arra vannak utalva, hogy szorgalommal pótolják a tehetség és a tudományos készütség hiányát!

A politikai téren.

Schlauch bibornok nemcsak az egyházi szónoklatoktól érthetően mestere, hanem éppen oly magasan áll a politikai szónoklat terén is. Deák Ferencnek még politikai bölcsesége, Apponyi Albertnek páratlanul álló retorikai művészete s mindkettőnek rajongó hazaszeregete egyesül ő nála a kereszténység államfenntartó tanításához való törhetetlen ragaszkodással és az uralkodóház iránt táplált hagyományos hűséggel.

Negyedszázaddal ezelőtt mint szatmári püspök bevonult a magyar törvényhozás termébe s azóta szakadatlanul részt vesz a politikai életben, — azonban mindig távol maradt a pártpolitika hullámzásaitól.

Sűrűn látogatta a főrendiház üléseit és igen gyakran hozzászólt a szünyegen levő kérdésekhez. Husz esztendeig tagja volt a delegációknak, annak a munkálataiból is kivette a maga részét. Nincs az a kérdés, mely őt ne érdekelné s melyet az ő nagy szelleme új világításba ne tudna kifejezni. Éles szeme rögtön észreveszi a legcsekélyebbnek látszó kérdésnek is jelentőségét és fontosságát a vallási, állami és társadalmi életre. Nem mulaszt el egyetlenegy alkalmat sem, hogy fel ne szólaljon a kath. egyház jogainak védelmére. De e mellett szüntelenül szeméj előtt tartja magyar hazánk igazi érdekeit. Ő benne valóban elválaszthatatlanul van összeforva egyházának és hazájának őszinte, rendíthetetlen szeretete. Mintha csak Pázmány szelleme, Pázmány nagylelke lenne belé öntve.

Első nagyobb felszólalása a néptanítók ügyének volt szentelve. Melegen és hatással emelt szót a néptanítók nyugdíjának érdekében. Azóta alig volt jelentékenyebb tárgyalás, melyen az ő ékes szóló ajkai meg ne nyíltak volna az egyház és a haza javainak védelmére.

A büntető törvényjavaslat tárgyalásánál általános feltűnést keltő jogászai tudással feltárta a javaslat hiányát. Rámutatott arra, hogy a javaslat nem veszi eléggé oltalmába a vallást, a családi szentélyt s az erkölcsöket. Nagy hiba, hogy az »elismert vallások« helyett a bizottság »nem tiltott« vallást akar tenni s még a pazarénusoknak is oltalmat akar nyújtani. Neki kellett a figyelmet felhívni arra is, hogy nem elég büntetni a felségsértést, hanem ki kell a büntetést terjeszteni arra is, aki vét a magyar állam önállósága ellen. A párviadal vétsége elleni büntetést szigorítani kell.

Egy másik felszólalásában kimutatta milyen igazságtalan és veszedelmes az, midőn a javaslat a vegyes házasságból származó gyermekeknek az 1868. törvény rendelkezése ellen való elkeresztelését hiányosnak akarja minősíteni. Szerencse, hogy ha nem is a törvényhozók, legalább kuriai birák magukéva tették azon felfogását s egy évtizeddel elodázták az áldatlan egyházpolitikai küzdelmek kitörését.

A középiskolai törvény revíziójánál (1883), melegen védelmébe vette a kath. középiskolák ügyét, méltányosságot követelt a hazai tanítással foglalkozó szerzetes rendek számára és nagyobb súlyt kívánt fektetni a vallás-erkölcsi nevelésre.

Ugyanezen esztendőben mélyreható theologiai és jogi ismereteinek és fényes eloquentiájának egész erejével szállt diadalmasan síkra

a keresztények és zsidók közötti házassági törvényjavaslat ellen.

Az *autonomia* kérdését ismételt szövege hozta a főrendi házban, kifejtve a korrekt kath. álláspontot és erélyesen tiltakozott a kath. egyház jogainak és alapítványainak megsértése ellen.

Hogy a szomorú emlékeztető egyházpolitikai harcok alatt ő volt a keresztény alapon álló ellenzék vezére és a magyar katolikusok érdekeinek klasszikus védelmezője, — ismeretes dolog. Az a minden dicsőretn magasan felül álló áldásos működése, melyet e téren kifejtett a bibornok, lapunk más helyén talál méltatásra.

A főrendiház üléstermékén kívül minden alkalmat felhasználta a jubiláris főpap, a vallási és politikai elveit mind szélesebb körben hirdesse. Ilyen volt minden megnyitó beszéde, melyet a *Szent-László* társulat évi közgyűlésén felolvasott.

Egyik legkiválóbb ezek között, »*Katholizmus és hazaszeretlet*« című, melyet 1879-ben tartott.

»A katolikusnak a hazaszeretlet — mondá e beszédében — nem pusztán természeti ösztön, nem pusztán polgári erény, nem külső díszítmény, mely különleges érdeket takar; nem nagyhangzú szójárás, mely a nagy semminek leplezése; hanem Istentől s az anyaszentegyházról megszentelt érzelm, mely mindennel össze van forva, ami a haza szent érdekeivel azonos; nem geograficus fogalom, nem ethnographicus ábránd; hanem szent kötelesség, mely az Isten akaratában gyökerezik.«

Ugyancsak a Szent-László társulat elnöki székéből ismételt keletre irányította az ország figyelmét és nagyszabású mozgalmat indított meg a *keleten lakó magyarok* segélyére.

Schlauch bibornoknak van bátorsága megküzdeni a legnehezebb politikai kérdésekkel is. 1888-ban visszatérve Rómából a Szentatya jubileumáról nem habozott beszédet mondani századunk legnagyobb politikai kérdéséről a *római kérdésről*, amelyben bátor lélekkel száll sikra az apostoli szék elévülhetetlen jogai mellett. Sőt ugyanezen kérdést, rendkívül finom diplomáciával, szóba hozta a delegáció ülésén is, — Kálnoky grófnak, akkori külügyminiszternek nem kis gondot okozva ez által.

Károlyi István gróffal együtt ő alapította meg a szatmármegyei *Széchenyi-társulatot*, (magyar kultur egyesület), melynek első elnöke is ő volt. E társulat egyik nagygyűlésén 1885-ben lelkes beszédet tartott *nemzeti konsolidáció* vagy munkájáról és a *nemzetiségi kérdésről*.

Schlauch bibornoknak, mint politikai szónoknak kétségkívül legnagyobb alkotása az a fenomenális szónoklat, melyet *Biharvármegye ezredévi közgyűlésén* mondott. Valóban felülmulta önmagát. Tartalom és forma, érzelm, előadás és siker tekintetében oly klasszikus szónoki mestermű ez a beszéd, hogy méltán foglalhat helyet a szónoki irodalom remekei között.

Felöleli ez a beszéd nemzetünk ezredéves multjának minden nevezetesebb fázisát. Mélyen járó elméjének tüneményes erejével kijelöli benne a biboros szónok az egyes korszakok irányeszméit, — nem titkolva el a tévedéseket sem. Biztos kézzel mutatja ki az egységes magyar állam épületének biztos alapjait, melyekről ha letér, — kétes lesz jövője.

A magyar hazafias szónoklatnak ezt az igaz gyöngyét be kellene venni olvasó könyveinkbe, hogy a második ezredév gyermekei ebből merítsenek hazafias lelkesedést, ebből tanuljanak klasszikai szépséget.

Méltóbban nem fejezhetnők be ezt a vázlatos méltatást, mint az aranymisési bibornok mileniumi beszédének ama szavaival, amelyek valóságos apotheosisát képezik a magyar hazaszeretnek:

»A haza neve szent volt mindig a magyar előtt, ezért élt, ezért halt, a küzdelmek közt ez volt jelszava, szomorú napjaiban ez volt reménye és vigasztalása. Elfelejtett mindent Istenen kívül, csak a hazát nem, eltört mindent, de a haza megbecstelenítését soha. A hazaszeretlet nemzeti kultusz lett, a hazáulás pedig gyalázat volt.

Ma is az!»

Méltók, hogy márványba vésvé hirdessék a

nagy főpap hazaszeretét. — méltók, hogy a késő utókor magyarjai szívükbe vésvé ápolják velük a hazaszeretlet szent tűzét!

Schlauch bibornok mint tudós.

A nagy szellem sohasem egyoldalú.

Schlauch bibornok nemcsak a lelkipásztorkodásban, egyházkormányzatban, az egyházi és világi szószéken nagy, hanem a tudomány téren is nagyokat alkotott és maradandó nyomokat hagyott. Schlauch bibornok tudományos működése egyrészt a hittudomány és filozofia terén, másrészt a jogi, politikai és társadalmi tudományok terén mozog.

Schlauch bibornok kétségkívül egyike a legnagyobb magyar hittudósoknak. Két vastos kötetben kiadott beszédei, külön megjelent nagyszámú dolgozatai, azonkívül kötetekre menő kiadatlan beszédei és mély bölcsességgel telt pástorlevelei egész tárházát képezik a hittudományoknak. Alig van olyan hittudományi és kivált apologetikus kérdés, melyet egyik vagy másik alakban fel nem dolgozott, mindig mélyenjáró észszel, nagy alaposággal, korszerű és szellemes alakban.

Theológiája a kereszténység szellemének a jelenkor szellemével való kibékítése, a tudománynak az evangéliummal való megerősítése, kiegészítése és megdicsőítése; a kinyilatkoztatásnak tudományos védelmezése és a modern világnézetbe való beillesztése.

De oly tehetség, mint Schlauch bibornok, okvetetlenül nagy filozofus is. Aki oly mélyen tekint bele az emberi tudomány és a társadalmi élet minden ágainak kérdéseibe: az nem térhet ki a filozofia legnagyobb problémái elől. És Schlauch bibornok nem is tért ki azok elől soha. Ellenkezőleg minden művében és beszédében a nagy elmék éleslátásával ismeri fel az alapigazságokat, amelyek közül a kérdések és viták egész rendszere forog. Széleskörű tudományával belebocsátkozik a filozofia legnehezebb, de legfontosabb kérdéseinek fejtegetésébe: a vallás és társadalom filozófiájába.

Akár a hit és tudás viszonyairól, akár az Isten eszméjéről, a lélek halhatatlanságáról, a tudomány elégtelenségéről, a lények eredetéről, akár a mai természetbölcsélet alapkérdéseiről, az evolúcióról és létért való küzdelemről, akár a kereszténység művelődéstörténelmi befolyásáról, szóval akármely filozofiai kérdéssről értekezik, mindenütt teljesen tájékozva van a tudomány legújabb állásáról s a legújabb kérdéseket a legújabb érvekkel vitatja. Különösen korunk igen elterjedt, de alaptalan és romboló filozofiai irányai: a német materializmus, a francia pozitivizmus és az angol agnosticizmus találnak műveiben beható és igazságos méltatásra.

Schlauch bibornok egyházfejedelmi állásának következménye volt, hogy igen gyakran volt kénytelen jogi és társadalmi kérdéseket tárgyalni. Nem lehet e rövid czikk czélja a tudós egyházfejedelem idevágó működését méltatni; csak egy-két kimagasló munkáját említjük meg.

1871-ben Ghyczy Kálmán rópirátára irt nagy feltűnést keltő válaszában bőséges jogtörténeti adatokkal mutatta ki, hogy a magyarországi protestáns és görög felekezetek az országgyűléstől előlegesen és utólagosan függetlenül szervezték törvényesen elismert autonómiájukat; s ezen példákra és a jogegyenlőségre hivatkozva bizonyította be, hogy a katolikusoknak is joguk van autonómiájokat az országgyűléstől függetlenül szervezni. Ez természetes folyománya az államvallás megszűnésének és az 1848-iki törvényeknek.

Az autonomia kérdésben folytatott vitáknak később is kimagasló mozzanatai voltak Schlauch bibornok munkálatai. Két szent-László társulati beszéde: *A magyarországi kath. egyház jogairól* és *A magyar királyi főkegyuri jogról* irányadó fontossággal bírnak e kérdésekben.

Valósággal eseményszámba ment a hazai egyházjog terén Várad nagytudományu püspökének *Az egységes polgári házassági jogról* szóló terjedelmes fölterjesztése, mely ugy jogtörténeti adatainak hűségével, mint világos és meggyőző érvelésével egyike a leghatalmasabb

házasságjogi munkáknak nemcsak hazánkban, de az egész egyházjogi irodalomban.

Ezekben csak elsoroltuk a tudományi téren tett munkálkodását, méltatni nem is próbáljuk, ezt csak az próbálhatná, ki hozzá hasonló tehetség.

Aki oly élesen bonczoló elmével és mindenre kiterjedő figyelemmel kéri napjaink politikai társadalmi és közgazdasági eseményeit, mint Schlauch bibornok, annak észre kellett vennie társadalmunk égető baját, az a. n. szociális válságot is.

Már két évtizeddel ezelőtt, mikor egy-két szoba tudatáson kívül alig foglalkozott valaki nálunk nemzetgazdaságtani kérdésekkel mikor a vezető államférfiak konokul tagadták a szociális bajok létezését is, Schlauch püspök már felemelte szavát a szegényebb néposztály érdekében.

1897-ben mikor a főrendiház az uzoratórvényjavaslatot tárgyalta Schlauch püspök már kifejezést adott aggodalmainak, hogy a kapitalistikus rendszer, a tőkének tulságos privilegizálása nyomorba fogja dönteni az alsóbb néposztályokat. Nálunk, ahol nincs meg az arány a kereslet és kínálat között, csak rombolólag hathat a tőkének korlátlan szabadsága csak a tőkepenzest fogja az gazdagítani, még pedig a földművelő szegény nép élettökéből.

Pedig mindez szembeötlők 1869-iki törvénynek gyászos következményei. Sok helyen a szegény népek csak adókönyvecskéje van, de a tőke melyre az adó kivettett, már csak névleg az övé. A morál még a közgazdaságban is fontos tényező. Ezt a lelkiismeretlen tőke ignorálhatja ugyan egy ideig, de előbb utóbb kénytelen lesz meghajolni előtte.

Mikor Szentatánk a »lumen de coelo« pápája kibocsátotta »*Rerum novarum*« kezdetű, csodálatos bölcsességű encyclicáját a szociális bérdekről, Schlauch bibornok ugyanakkor 1891 a nagyváradi iparos ifjuság zászlószentelési ünnepélyén nagyszabású beszédet mondott a munkáskérdésről, melyben ritka világossággal, merészen, de biztos kézzel fejtegeti a társadalmi váltság okait, mibenlétét és az egyház befolyását e nagy mind jobban fenyegető kérdés megoldásához.]

Schlauch bibornok ez a beszéde is, mint minden nagyobb beszéde, valóságos tanulmány, mely felöleli és alapos tudással tárgyalja az egész társadalmi kérdést.

Ezt az alapos tanulmányt kiegészíti az ő a kedves kis beszéd, melyet a poliklinikai egyesület 1395-iki közgyűlésén az isteni charitasról mondott a biboros egyházfejedelem. Nemzetgazdasági teoriákkal, törvényekkel és rendőrszorongatokkal hasztalan törekszünk enyhíteni a társadalmi bajt, itt csak egy orvosság segít: a keresztény szeretet.

»A szegénység növekszik, a pauperizmus réme terjeszkedik, szociális bajaink nagyok, sőt soha sem voltak oly nagyok, az ellentétek soha oly kirívók, a kenyéririgység soha oly könyörületlen, mint ma. Egy van, mely előtt mindenki fejet hajt, mely elletu felszólalni senki nem mer, s a melyet nyílt harcokkal vall az őszinte és mézes mosolylyal hirdet a képmutató: és ez az isteni charitas.«

»Százados törekvések nem tudták megszüntetni a társadalmi nyomort, törvényhozások hasztalanul fáradoztak abban. Nemzetgazdasági teoriák itt nem segítenek, mert az élet nem teoriák szerint fejlődik; emberbaráti phrasissokkal félre lehet vezetni a könnyenhihetőket, de sem a betegségeket gyógyítani, sem a szegénységet megszüntetni nem lehet.«

»A beteg társadalmat magának a társadalomnak kell meggyógyítania. És itt első helyen áll a keresztény charitas szolgálatában álló jótékonyosság. Nincsen a társadalmi életben pont, nincsen pillanat, nincseu foglalkozás, nincsen az életnek lüktetése, amelyben közvetlenül vagy közvetve az emberi salaktól megtisztult charitas mint mentő őrangyal nem fejthetné ki fenntartó, éltető, boldogító tevékenységét üdvös hatásait.«

Schlauch bibornok nem marad a szónál Amit ékes szavakkal hirdet, arra követendő példát is nyújt. Mig a jótékonyágot gyakorolja, addig gondja van arra is, hogy az egyház levitái megállják helyüket a társadalmi élet új kö-

vetelményei között is. 1894-ben elrendelté, hogy a várad seminariumban a socialis tudomán yokra is oktassák a növendékeket. A mult évi országos kath. kongresszus már memorandumban kérte a püspöki kart, hogy minden seminariumban hozzák be a keresztény szociológiát.

A nemrég lefolyt diák kongresszuson pedig a magyar ifjúságot a szociális tudomány tanulmányozására buzdította a bibornok.

Mig az elismerés mind magasabb, magasabb polczra emelte, addig szive folyton köztünk maradt, papjai, hivei, szegényei között s a magas állás fénye nem kápráztatta el szemét, biztosan látta meg, a baj forrását, a bajok orságát.

Sz. V.

A papság ajándéktárgyai.

Irtá: GIULIO LUNCASPRONI.

A nagyvárad i. sz. káptalan és a megyés papság a bibornokot oly gyönyörű ajándékkal lepte meg, amely igazán méltó a nagyszerű, országos ünnepehez. A káptalan egy remek drága arany-szövetből készült nagymise-mondó ornátust (diszruha garnitúrát) ajánlott föl biboros főpásztorának, a nagyprépost ezenkívül egy zöld selyem kis ornátust.

A káptalan fejedelmi ajándéka egy teljes nagy, misemondó ornátus; mely áll egy *misemondó ruhából* (kazula), négy *vecserye-palástból*, négy *dalmatikából*, több *stólából*, egy *gremiáléből*, három *püspöksüvegéből* (infula). Valamennyi remek drága, igaz arany-szövetből készült, gyönyörű kalász és szőlő-mustrával, amely különböző változatban átvonul az egész ornátuson. Természetes, hogy az egész ornátus piéce de resistance-a a misemondó ruha a *kazula*, amelynek hátsó részén kereszt alakban vonul át a mustra, a kereszt ágainak metszési pontján egy gyönyörű Agnus Dei-vel (Isten báránya), melynek kivitellével a himzés a festészet színvonalára emelkedett.

A kereszt hossz-ágának alsó részén gyönyörű czimer pár ékeskedik, a *bibornok* és a *káptalan* czimere, a bibornoki kalap alatt. A bibornok czimere: három hárslevél vörös mezőben, a káptalané Szt.-László képe a káptalan egy régi, 1291-ből származó pecsétje után, nagy finomsággal praecisióval himezve. Ki kell emelnünk e gyönyörű vörös-ezüst monogramokat, melyek a vecseryeköpenyegeket, a gremiálét (térd-takaró) stb. díszítik. Egyik legszebb darabja e gyönyörű ornátusnak a remeknél-remekbbr *infula*, a bibornok számára készült *püspöksüveg*, melynek mustrája gyönyörű finom kompozíció, középen remek vörös-ezüst kereszttel, melynek ágait igaz gyöngyök díszítik. Mint-hogy az alap mindenütt ragyogó arany-szövet, a mustráknak kör-rajzai, vezérvonalai nagyobbára ezüstszaákból készültek. Rendkívül izlésrs a szőlő levelek kidolgozása; itt a piros szín a zölddel remek harmoniában váltakozik.

A nagyprépost Dr. *Nogáll* János fölszentelt püspök külön ajándéka egy szép zöld selyem és arany-szövetből készült u. n. kisebb ornátus, amely egy misemondó ruhából egy *vecserye palást* és két *dalmatikából* áll. Minden igaz, értékes, nehéz szövet rajta. A kazulán a bélésen e szavak olvashatók:

AUREO-MYSTAE CARDINALI
SEXTO NONAS MAJI VICARIUS.

(Az arany-mise bibornoknak máj. 2-án 1897. a helyettes. A szép ornátus a gmundeni karmelita-zárdából került.

A papság ajándéka méltó a káptalan fejedelmi adományához, bár értékre nézve természetes dolog, meg sem közelíti azt. Ez egy *aranykehelyből* egy *ezüst páztorbotból*, egy *ezüstkeresztből*, egy *miseing*, *tunicella*, *corporalé*, *purificatorium*, *keztü* és *czipőből* áll. A papság ajándékának azonban különös értéket, hogy a tervek egészen, a kivitell legalább a himzett tárgyaké, tehát részben szintén az egyházmegyéből került ki. No de ideje, hogy részletekbe boesátkozunk.

A *szinarany* (14 karatos) *kehely* magas renaissance-stylben készült, 24 cm. magasságban, drágakő, zománcz és gyöngyékítéssel. A *kuppájának* felét vert szőlő es kalász díszítéssel alkotott kosár foglalja be, melynek felső részén széles pártá fut körül. E pártán 6 nagy igaz gyöngy ragyog. A kalászok a kehely kuppája oldalain három koszorut képeznek, a *hit*, *remény* és *szeretet*, fehér kereszt, zöld horgony, piros szív, zománczos syu-

bolumaival. A kehely nodusán (fogó, gombját és talpát szép akántusz-leveél dísz ékesíti. A talpon díszleg azonkívül 6 gyönyörű email-kép, melyek a bibornok fényes példájának egyes mozzanatait örökítik meg. Így az *első* kép gyöngykeretben *Patronus* fölirattal *Sz.-Lőrincz*-et ábrázolja, a bibornok védőszentjét; a *második*, smaragdkeretben, *Cardinalis* fölirattal *Sz.-Jeromost*, kinek tiszteletőre épült a püspök bibornok temploma Rómában, a *harmadik* kép rubin-keretben *Primitiae* fölirattal *Mária nevének* kezdőbetűjét ábrázolja, mert az új aradi templom, ahol a bibornok első miséjét mondotta Mária nevéhez van czimezve; a *negyedik* kép gyöngykeretben *Cathedralis* fölirattal *Mária menybemenetelét* ábrázolja Guido Reni után, szaaadon, mert a várad székesegyház föltárképes czime is ez; az *ötödik* zománczkép smaragd keretben, *diocesis* fölirattal *Szent-László* királyt ábrázolja, a sziklával, melyből forrás ütött, s a régi Várad képével; végre a *hatodik* kép, rubin-keretben *Insignia* fölirattal a bibornok czimerét tünteti elő. A figyelmes olvasó észrevehette, hogy a drágakövek s a zománcza kuppán a nemzeti színek szerint váltakoznak. A kehely talpán a fölirat, ajánlás olvasható:

LAURENTIO CARDINALI SCHLAUCH,
PRAESULI ET PATR,
JUBILEUM SACERDOTALE SEXTO NONAS
MAJI 1897. CELEBRANTI D. D. D.
CLERUS DIOECESIS
MAGNOS VARADINENSIS LATINORUM.

(Schlauch Lőrincz bibornok-püspöknek, főpásztorának és Atyjának, 1897. május 2-án tartott áldozó-papi jubileuma alkalmából, adja ajándékozta, ajánlja a nagyvárad i. sz. papság.)

A kehely nemes arányaival tiszta renaissance formáival, pompás kivitellével kétségkívül nagy becsületére válik a magyar ötvösművészetnek. Még csak annyit, hogy a legjobb minőségű aranyból készült kehely sulya 951 gramm. A kehelyhez tartozó aranytányérkát paténát remek vésés díszíti, (Agnus dei.)

A papság második ajándéktárgya a gyönyörű *ezüstpásztorbot*, mely 175 cm. magas: sulya 3 $\frac{1}{2}$ kilogramm, s egyes helyeken tűzben van aranyozva. Gyönyörű renaissance formákban készült ez is, akántusz-leveél díszszel, a görbületben két miniature ezüstszoeroeskával: a *bibornok Magyarországnak Pátrónája* előtt térdel, följajánlva neki nyáját. A páztorbot nodusát, gombját a négy evangelista miniature-domborművi képe ékesíti, szárát pedig a következő, esigavonalban bevéselt fölirat:

IN BACULI FORMA HAEC DATUR PRAESUL
TIBI NORMA;
PIE SAEVIENS IN CORRIGENDIS,
CUM IRATUS FUERIS, MISERICORDIAE
MEMOR ERIS;
ATTRAHE PER CURVUM VAGA, MEDIO
REGE FIRMA, SUSTENTA INFIRMA;
PUNGE PER IMUM MALA, STIMULA LENTA.
LAURENTIO CARDINALI SCHLAUCH,
SACERDOTALE JUBILAEUM CELEBRANTI
LUBENS OFFERT CLERUS DIOECEIOS MAGNO
VARADINENSIS
LAT. RIT. MDCCCXCVII. SEXTO NONAS MAJI.

(A páztorbot alakja e szabályt állítja eléd őh főpásztor: kegyesen támadva a javítandókat, midőn megharagszol, emlékezzél meg az irgalmasságról. A (bot) görbületével vond magadhoz a tévelygőket, közepével igazgasd a szilárdakat, tartsd fönn a gyöngéket, végével szurd a rosszakat, ösztönözd a lassukat. A többi, mint a kehelynél.)

A kehely és a páztorbotot *Link* István budapesti ötvös készítette *Dr. Némethy* Gyula aquarellben kidolgozott tervei után. Nevezett ötvös legelső budapesti aranyműveseink egyike. Megboldogult Ipolyi püspök a nagy műértő is többször igénybe vette művészetét. Így a többi közt a muzeumunkban lévő remek ezüstkehely, s a szép Szent László esatt is az ő művei, s hogy el ne felejtjük, a mit első sorban kellett volna felemlitenünk: a gyönyörű Szent László-herma, melyet a bibornok 1892-ben készítettett, s mely a székes-templom Sz. László oltárának szentségházában őriztetik.

A papság harmadik ajándék-tárgya a szép *békekereszt*, a mely színezüstből készült renaissance stylban, nemes, jól diszponált arányokban.

Különösen sikerült a kereszt ágainak levél-díszítése. A kereszt az *Oberbauer-szég* jó nevét dicséri. A kereszt fölirata ugyanaz, mint a kehelyé.

Az apróbb himzések közül ki kell emelnünk a pompás *miseinget*, melyet az *Orsolvaszúzek* himeztek. Széles bordure-himzés fut végig alatt. Közepén Sz. Lőrincz, bravourral himzett képe, a mondat-szalagon a következő hexameter:

NON SIGNUM ILLUSI SIT VESTIS CANDIDA
CHRISTI,
IMMO IN FASTIGIO MONTIS GLORIOSE
NITENTIS.

(Ne Jézus kigunyoltatásának jele legyen a fehér ruha, hanem dicső ragyogásának a hegy ormán. Egészen új vers.)

Az alba ujjain a zoltárokból vett következő fölirat díszlik:

IN DIE TRIBULATIONIS MEAE,
DEUM EXQUISIVI MANIBOS MEIS.

(Szorongattatásom idején Istent hívtam segítségül kezeimmel.) Nagyon szép a czimereket ékes keztyű, melyet a Nogáll-utczai, a czipő, melyet az újvárosi, a corporále, tunicella, purificatoriumok, melyeket a várad-velencei, s a koldusápoló-intézeti irgalmas nővérek készítettek.

Igy hát a bibornok-püspök az új oltárhoz, egészen új díszöltözetben fog járulni, s aranyáldozatját új, szerető papsága fiui készséggel felajánlott ajándékaival fogja bemutatni. Adja Isten, hogy az ünnepekt főpásztor még sokáig használhassa szerető fiainak szép adományát.

A püspöki helynök körlevele a bibornok jubileumáról.

Dr. *Nogáll Fános* nagyprépost, püspöki helynök a bibornok jubileuma alkalmából a következő gyönyörű levelet intézte a várad egyházmegye papságához:

A várad püspöki megye t. Pappainak
Krisztusban kedves Testvéreimnek: Üdv
az Urban!

Haec dies, quam fecit Dominus:
exultemus et laetemur in ea.

A jó Isten kiváló örömnapot készített nekünk. E hó 3-án volt ötven éve annak, hogy főmagasságu s főtisztelendő Bibornok megyés Püspök Urunk és Atyánkat a magyar egyháztörténelem kiváló alakja, a nagy nevű Lonovics Józsefcsanádi püspök Temesvárott áldozó pappá szentelte s a jó Pásztor vasárnapján — milyen jellemző találkozás! — jövő hó 2-án lesz félszázada, hogy kegyelmes főpásztorunk Uj-Aradon, szülővárosában első szent miséjét a Mindenhatónak bemutatta.

Várva vártuk, jó ideje imádkozva s cselekedve készülünk ezen évre »mert ez az örvendetes év, az ötvenedik esztendő.« (Levit. 25. 11.)

Ötven év nagy idő. Az ujszövetségi igaz egyház is jubilaecummal ünnepli. Pedig a mohos századoknak pályafutásában ötven évnek legördülése nem is oly nagy szó, mint egy embernél félszázad az oltár szolgálatában, mert »az asszonytól született ember rövid ideig él,« »rövidek az ember napjai.« (Jób. 14. 1. 5.)

Szól szívünknek az irás intelme: »Szenteld meg az ötvenedik esztendőt.« (Lev. 25. 10.)

Nagy örömnepünk főnapja a primitia évfordulóján, május 2-án, husvét utáni második vasárnapon lesz, mert ő Eminentiaja a nagybőjt miatt s a magyar szokásra is tekintettel, ekkor fogja várad székesegyházában tartani ünnepélyesen aranymiséjét.

Előre látható, hogy ünnepünk nem fog egyházmegyénk határai közé szorítkozni,

hanem országra, sőt bizonyos mértékben világra szóló lesz az, amint Bibornok Püspök-atyánk jótettei, érdemei, hire, dicsősége is átlépik a megye s az ország határait.

Hisz a bevezetés is magától Szentséges Atyánk XIII. Leo pápától, Krisztus földi helytartójától származik, aki sajátkezüleg aláírt classicus üdvözlésében küldött apostoli áldásával kezdi meg ünnepünket. *Ünnepünket*, mondom ismételve, mert bár a nagy körben mutatkozó részvét fokozza is örömünket, ez az ünnep első sorban mégis a miénk, Szent-László megyéje papságáé és hiveié, mert az ünnepelt a váradi egyház »angyala« (Apoc. 2. 8.), a mi szeretett Püspök-atyánk, ki eltörülhetetlen fényes betűkkel írta be nevét az egyházmegye történetébe, ami az iránt is gazdag reményt nyújt, hogy neve az élet könyvébe is fel van írva — és az Ur Jézus tanítása szerint is »először a fiak«-on a sor. (Márk. 7. 27.)

Lelkesíteni tehát nem fogom a t. papságot, mert tudom, hogy erre nincs szüksége Bibornok-püspök-atyánk aranymiséjének megünneplését illetőleg, hanem csak a nyilvános ünneplés részleteire nézve várja készen a tájékoztató utasítást. Lelkesítés helyett inkább egy pár vonással megvilágítom fiui szeretetünknek, az előkészületekből kétségtelen rendkívüli lelkesedése hatalmas forrását, erős alapját s ehhez fűzöm utasításomat.

Az ünneplés indokolása végett csak arra kell rámutatnom, hogy a pap Krisztus titkainak sáfára, Krisztus helyettese és hogy mi a papság telje, mi a püspök?

A napokban adtam ki, közel ötven éve multán, öreg napjaimban újra átdolgozva, a »Szentek tudományát« s ezen munkámból, tán hattudalomból, melylyel »kispapoknak« s egyuttal »misés papoknak«, Krisztusban kedves paptársaimnak kívántam szolgálni, adom meg az ide vágó rövid feleletet.

»Az Ur szive szerint való pap, hitből él s tudja szentül, mivel tartozik jelesül maga megyés püspökének; tudja, hogy a püspök édes atyjánál is előkelőbb, Atyja Krisztusban, amiért mindenha fiui tisztelettel és szeretettel viselkedik iránta.«

Jeligéje: tisztelet és engedelmség a püspöknek! Szent Ignác vértanu szerint *„Episcopo tanquam Christo.“* Amihez ugyancsak szent Ignác vértanu, szent János, a szeretet apostolának tanítványa tanításából hozzá fűzöm: *„Cum enim Episcopo subjecti estis, ut Jesu Christo, videmini mihi non secundum homines, sed secundum Jesum Christum vivere.“* (Epist. ad Trallianos c. 2. 3.)*

Lelkesedésünk rendkívüliségének megértésére pedig elég Bibornok-püspök-atyánk püspöksége, avagy csak váradi püspöksége történetét átfutni.

Midőn éppen 10 év előtt mint káptalani helynök nagy örömmel tudattam Krisztusban k. testvéreimmel Püspök-atyánk legkegyelmesebb kinevezését, már akkor egy országszerte ismert s tisztelt, érdemekben gazdag s fényes főpásztori életre mutathattam s röviden »a tudományosság, ékesszólás, egyházipolitikai, keresztény-társadalmi, emberbaráti és közművelődési

* A püspöknek tehát úgy vagytok alávetve, mint Jézus Krisztusnak, látjátok, hogy nem az emberek, hanem Jézus szerint élek.

fáradhatatlan, hasznos működés kimagasló alakjának« jellemezhettem új főpásztorunkat és »jóságos szívű« Atyánkat. *Atyánkat* mondom, mert szent Épiphán szerint: »Ordo siquidem Episcoporum ad gignendos Patres praecipue pertinet. Hujus enim est Patrum in Ecclesia propagatio.«

És mikor az Ur szent hajlékában, a székesegyházban, elfoglalt püspöki széke előtt Szent-László megyéje Clerusának élén bemutattam hagyományos fiui hódolatunkat, nemcsak a püspöki méltóságra, hanem Püspök-atyánk egyéni kiválóságára is tekintettel mondtam: »Versatur mihi ob oculos effigies Imperatoris, quem »delicias generis humani« dixere, qui terrarum dea, gentiumque Roma Vesuvii flammis exterita et republica aliisque calamitatibus attrita, si Svetonio Tranquillo fides, »in his tot adversis atque cladibus non modo principis sollici tudinem, sed et parentis affectum unicum praestitit, nunc consolando per edicta, nunc opitulando, quatenus suppeteret facultas... medendae valetudini leniendisque morbis nullam divinam humanamque opem non exhibuit, inquisito omni sacrificiorum remediorumque genere.« (C. Svetonii Titus Flavius, Vespasianus, Augustus VIII.) Apposite. *Sed ecce plus, quam Titus imperator hic, qui principis sollicitudinem et parentis affectum eo spiritus vigore ornaverit auxeritque, quem de corde Christi hauserit, de corde inquam Christi, quem cum primis bonum pastorem, quem principem regum terrae et Episcopum animarum nostrarum adorabundi profitemur.«**

Ha volt volna akkor valaki, ki e szavaimban akkor szónoki fokozást is vélt volna fölfedezhetőnek: aranymisé Bibornok-püspök-atyánk épp most betölt 10 éves váradi püspökségének történetére visszapillantva most azt mondaná: hogy ami akkor szónoki fokozásnak látszott előttem, legfeljebb jól bevált jövődőlés volt.

Hol kezdjem a 10 év kiváló mozanatait?

Azon, amit a *püspök* szó jelent: »nomen episcopi sollicitudinem sonat, ac curam«** mondja Petra bibornok s ilyen értelemben Cicerónál (Ad Atticum) is előfordul. Kezdjük a gondviselő éberségen, az apostoli buzgóságon.

Ismeretes dolgokat sorolok fel. Kötelesség-tudása példányszerű. Mindnyájan tudjuk, hogy püspöki hivatala, az »onus angelicis humeris formidandum« minden irányu teendőit: tanítói, kegyosztói s kormányzói tisztét mily buzgón teljesíti. A szentszéki ügyeket is rendesen személyesen vezeti s még akkor is rendesen személyesen intézi az egyházmegye hivatalos ügyeit, ha országos törvényhozói s egyéb kötelességei miatt hazulról távol van.

* S immár? Lelki szemünk előtt lebeg ama eszár alakja, kit »az emberi nem gyönyörűségének« neveznek; s aki, midőn a föld és népek istennőjét: Rómát lángok pusztíták s a köztársaságot egyre-másra szerencsétlenségek sanyargaták, ha Svetonius Tranquillusnak hihetünk, »annyi balsors és csapás rendjén nemcsak a fejedelem gondosságáról, hanem csupán egy atyától telhető érzelmeiről is tón tanúságot, majd intézkedéseivel vigasztalva, majd tehetsége szerint segélyt nyújtva, hogy támogassa az egészségest és enyhítse a betegséget, igénybe von minden isten s emberi hatalmat, felkutatva az áldozat és orvoslás minden nemét. Ugy illett. De ime, több-e Titusnál az, ki a fejedelem gondosságát és az atya vonalmát a szellem azon erejével ékitendi és gazdagítandja, melyet Krisztus szívéből merített, szívéből — ismétlem — Krisztusnak, kit első sorban valunk imádvá jó pásztornak, a földi királyok fejedelmének lelkünk püspökének.

* A püspöki név gondot és gondosságot jelent.

Hivatali buzgósága folytonos bizonyossága, mennyire szíven fekszik a tudat: »certissimum non admitti pastoris excusationem, si lupus oves comedit et pastor nescit.«* (Trid. Sess. VI. cap. 1.) Személyesen szenteli papjait. Személyesen meglátogatta s megvizsgálta már az egész egyházmegyét s mindenütt személyesen szolgáltatta ki a bérmlás szentségét (Sess. XXIII. cap. IV.) s mondhatni mindenütt személyesen hirdette Jézus Krisztus szent Evangeliumát, személyesen teljesítvén »hoc praecipuum Episcoporum munus« (Trid. Sess. V. cap. II.) Papjaival való apostoli bánásmódja mily szépmegvalósítása szent-egyházunk szellemének, ki ne tudná? »Ita praest sibi subditis, ut non in eis dominetur, sed illos, tamquam filios et fratres diligit.«** Ha kell, »arguit, obsecrat, increpat, sed in omni bonitate et patientia«, mert »saepe plus erga corrigendos agat benevolentia, quam austeritas, plus exhortatio, quam comminatio, plus charitas, quam potestas.« (Sess. XIII. deref. c. I.)***

De egy igazi, Jézus szive szerinti jó főpásztor vonásait részletesen bemutatni kegyelmes Bibornok-püspök-atyánkban messze vezetne s Krisztusban kedves testvéreim előtt fölösleges is volna; ellenben a történet szempontjából czélszerűbb lesz maradandóbb jellegű s hatású áldozatait és kiválóbb alkotásait mintegy rövid összefoglalásban megörökíteni itt az egyházmegye annaleszerű lapjain.

Az e hó 10-én tartott szentszéki ülésen 100,000 forint örökálpitványt tett s adott át ftiszt. székes káptalanának aranymiséje alkalmából az egyházmegye egyházi és iskolai céljaira, templomok, iskolák építésére, javítására, papok és tanítók segélyezésére s ezzel az egyházmegyei főpénztárban szeretett egyházmegyéje javára elhelyezett örökálpitványa 200,000 forintba emelkedett. A debreczeni apáczaárda létesítésére 30,000 forintot adott. Mindjárt váradi püspöksége kezdetén papnöveldéjében új kápolnát létesített a saját költségén építettett új összekötő emeletes épület-részben. A székesegyház számára Szent László királynak, váradi püspöksége és egyházmegyéje alapítójának s Patronusának tiszteletére 10,000 forintnyi költségen az emlékezetes Szent-László jubileum alkalmával gyönyörű ezüst hermát (ereklyetartót) készíttetett és a Szent László-téren székeskáptalanával közös költségen készíttette a szép Szent László szobrot. A székesegyház nagy orgonáját mintegy 5,000 forint költséggel megújította. Nagyváradon kisededővönő-képző intézetet alapított s tart fenn. A nagyváradi róm. kath. tanítóképző intézetnek saját állandó helyiséget szerzett.

A nagyváradi-olaszi r. k. fiiskolát egy ujonnan szervezett tanítói állomással, valamint a nagyváradi-velencei irgalmas-nővérek intézetét is jelentékenyen megnövelte a helyiségeket s működési teret illetőleg.

A püspöki palota mellett szép parkot

* A pásztor legjobb kifogásait sem fogadom el, ha a farkas a juhokat megeszi és a pásztor azt nem tudja.

** Ugy kormányozza alattvalóit, hogy ne uralkodjék felettük, hanem szeresse őket mint fiait és testvéreit.

*** Fedd, kérve-kér, dorgál, hanem mindenben jószággal és türelemmel, mert gyakran többre megyünk a megjavítandókkal szemben jóakarattal mint ridegséggel, többre intés, mint szidással, többre szeretettel, mint hatalmaskodással.

létesített s a Museum létesítéséhez is jelentékeny áldozattal járult.

B.-Püspökiben aranymiséje alkalmából nagy költséggel, szép új templomot építtetett. A bárándi templomot több ezer forintba menő költséggel kibővítette. A bánfalvai új templom építéséhez több mint 8000 forint adománnyal járult. Kondoros és Magyar-Patak ujonnan létesített lelkészségeknél a lelkészi lakot saját költségén építtette. Új iskolákat s tanítói lakokat építtetett saját költségén: Cséffán, Bucsan, Békényesen (II) s a csaba-soprony pusztai most épül.

A szilágy-somlyói r. k. algyimnasiumnak a nyilvánossági jogot visszaszerezte, hiányait pótolván, számára tornacsarnokot építtetvén s a fentartást, illetve a fentartási költségek kiegészítését magára vállalván.

A debreczeni kath. algyimnasiumnak főgymnasiummá való kibővítési ügye most van folyamatban, melyre a legfelsőbb engedély kinyerése mellett 150.000 frtot ajánlott fel.

Az egyházmegye viszonyainak szép fejlődését jelzi az is, hogy kegyelmes főpásztorunk 10 éves kormányzata alatt létesült: 3 új önálló lelkészség, t. i. a már említettekén kívül még Szeghalmon.

Rendszeresített 4 új segédlelkészi állomás és pedig: Debreczenben, B.-Csabán, Endrődön és Zilahon egy-egy, továbbá Nagyváradon a külön főreáliskolai hittanári s Debreczenben a theresiánumi II. felügyelői állomás.

Debreczenben letelepültek a Mi-Asszonyunkról nevezett szegény iskolás-nővérek, a biharvármegyei közkórházban a betegápolás a betelepített szent Ferenczrendi nővérekre s a gyulaiban a Paulai szent Vinczéről nevezett irgalmas nővérekre bízott.

Az említett új templomokon kívül még Magyarpatakon és Asszonyvásárán épült új templom, az endrőd-kondoros-tanyai most épül és a dobozi is munkába van már véve, a kondorosi pedig jelentékenyen bővült.

Új kápolnák épültek: a nagyvárad Szent-Vincze-intézetben, Kágyán, a b.-csabai, király-daróczi és margittai temetőben.

Új iskola, illetve tanítói állomás mintegy 20 s egy néhány kiseddóvoda létesült.

Az Isten házáinak ékítései s felszerelvényei, a szobrok s keresztetek tekintetében történetekre kiterjeszkedni messze vezetne. Annyi bizonyos, hogy még azon alkotások, közül is, melyek csak Bibornok-püspök-atyánk kormányzata alatt, de nem saját pénzén létesültek, többhöz tetemes anyagi áldozatával is hozzájárult; de ezeket, valamint a jó irányú irodalom előmozdítására — melynek maga is termékeny s kimagasló munkása — hozott s a keresztény jótékonyság oltárára letett nagymérvű áldozatait, a szegényeknek az irgalmasnővérek kezei útján is juttatott tetemes alamizsnáit összeállítani szinte lehetetlen, mert igen sok a csendes, sőt titkos jótékonyság homályába van burkolva.

A tíz év alkotásai közül meg kell emlékeznem még a székesegyházi szentély fölemeléséről, a gyönyörű carrarai márvány új főoltárról, melyet e hó 9-én szentelt fel ünnepélyesen Bibornok-püspökünk, a kereszthajók oltárainak ércfelépítményeiről, továbbá a vármegyeháztéri művészileg bronzban megújított Szűz Mária szobor-

ról, a nagyvárad katolikus sajtó megszületéséről, a kath. körök terjedéséről, nevezetesen a nagyvárad katolikus köréről. Ezek, habár közülök csak az utóbbiak kívántak s úgy tudom, nem csekély személyes anyagi áldozatokat: nagy főpásztorunk kormányzatának dicsőségéhez méltán sorakoznak.

És áldozatai, jótékonyságai nem szorítottak csupán egyházmegyéjére, habár első sorban ennek élt és él is. Egy párt érdemesnek tartok megemlíteni. A temesvári temetőben szép kápolnát építtetett, egyszersmind haló porának nyughelyéül, jókor készülve a végső órára, mely hogy minél később jöjjön el, ezer és ezer szív ostromolja velünk együtt az eget; Jézus Szentséges Szive budapesti temploma számára nagy értékű orgonát készíttetett. Nagyasszonyunk mária-radnai új diszes kegyoltára létesítését is jelentékeny áldozattal mozdította elő. A magyar Mária-tisztelet történetében oly nevezetes máriacelli híres bucsujáró helyen is ezüsből készült újjal pótolta a magyarok Nagyasszonyának tiszteletére az onnét eltűnt régi magyar koronát.

Ebben különben lelkületének három jellegzetes alapvonása volt sugalmazója: Mária-tisztelete, a dynasztia iránti kegyeletes hűsége s magyar hazafias érzülete, amely minden alkalmat megragadtat vele, mint főpásztorral, amely a vallásosság, a korona iránti hűség s a magyar hazaszeretet ápolására alkalmasnak mutatkozik.

Tudomány szeretete mellett e három alapvonás vezette abban is, hogy annyi nagyszerű ünnepség volt püspöksége alatt Nagyváradon.

De mit szóljak közéleti szerepléséről, szónoki remekléseiről, melyek egy-egy felszólalását a társadalmi gyülekezetek élén és a törvényhozás termében rendszeresen eseményekké tették.

Az egyház igazainak védelmében kifejtett fáradhatatlan nagyszerű küzdelmei pedig eltörülhetetlen fényes betűkkel irták be nevét a magyar egyház történelmébe s elévülhetetlen dicsőséget szereztek az egyháznak s nekünk hű gyermekeinek »mert a fiak dicsősége az ő atyjok.« »Gloria filiorum patres eorum.« (Prov. 17. 6.)

S ha már dicsőségről szólok, melyet kegyelmes főpásztorunk árasztott meggyékre s káptalanunkra: lehetetlen meg nem emlékezni a szent bibor diszéről, mely mint csupán püspökről először ő róla áradott le Nagyvárad ős püspöki székére s a várad káptalan Cappa major kiváltságáról, melylyel Bibornok-püspök-atyánkra való tekintettel s mintegy a szent bibor s nagy Bibornok-püspökünk emlékének így is megörökítésére örök időkre fölékesítette Szentséges Atyánk XIII. Leo pápa káptalanunkat.

»*Ecce sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit Deo et inventus est justus!*«

Ezek után a bibornok-püspök ünneplésére vonatkozólag rendelkezik a vicarius. E rendeletet már néhány nappal ezelőtt közöltük.

1. Folyó évi május 1-én az esteli harangozás az Urangyalára a legnagyobb haranggal történjék, figyelmeztetésül a következő napi ünnepre és ekkor, vagyis május 2-án az egyházmegye minden önálló lelkészséggel bíró egyházában a »Te Deum« szokásos előrebocsátásával ünnepélyes szent mise mondassék s a szent mise végén, a

hónap első vasárnapja levén, a monstrantiában kitett Oltári-szentség előtt a néppel felváltva 3 Miatyánk és 3 Udvözlégy mondassék jubiláris Bibor-nok-püspök-atyánkért.

2. Tudatom továbbá, hogy május 1-én, szombaton d. e. 10 óra tájban fog az egyházmegyei papság vezetésem alatt fiui tisztelete, hódolata, hűsége, szeretete s ezekből fakadó üdvözlő köszöntése teljesítése végett ő Eminentiaja elé járulni. Ugyanekkor fognak átnyújtani a káptalan, az egyházmegyei papság s az én emléktárgyaim.

Dr. Schlauch Lőrincz bibornok jubileuma.

— Saját tudósítónktól. —

Az igazi nagyság előtt meghódolni, az emberiség egyik legszebb vonása. Ez az a tulajdonság, amely mellett eltörpül az ápróbb küzdelmek szülte kicsinyeskedés, a profán nemtörődömség. Mint a nap, úgy árasztja szét a szellem nagysága jótékony sugarait, melynek melege szétárad, mindenütt áldást, fényt terjesztve.

És szükség is van arra, hogy időről időre nagy lángelmék támadjanak, kik a hajdankor prófétáiként szavuk sulyával, szellemük ékességével irányt mutassanak.

Az olyan vezető mellett, mint amilyen az a nagy főpap, kit az Isten egy félévszázadon át vezetett dicsőségteljes pályáján. akadhatnak, akik néha-néha eltévelyednek, de végre mégis kénytelenek visszatérni és feltekinteni arra a piedestálra, amelyről bölcs intő szózatok hangzanak el.

Az az ünneplés, melyben a küldött-ségek legiója részesítette Schlauch bibornokot, megmutatta, hogy az embereknek titkos érzete, odavezérli őket ahhoz a forráshoz, melyből a szeretet fakad és amelyből a helyes út folyama indul ki.

Ünnepet ült tegnap Nagyvárad. Fényes, magasztos ünnepet. A nagy egyházfejedelemet aranymiséje alkalmából oly sok és páratlan ovációkban részesítették, melyeknek fénye még évtizedeken át fog világítani.

A jubileumok annaleseiben pedig ragyogó betűkkel külön lapon kell egykor megörökíteni a nagyvárad bibornok ünnepeltetését, ki a dicsőség zenithjén állva fogadja a lángszelleme és nagy tettei oltárához hordott elismeréseket.

Az ünneplő rezidencia.

Fényes ünnepélynek volt tegnap színeiye a nagyvárad püspöki rezidencia. Harmincz deputáció mintegy ezer tisztelgővel haladt tegnap fel a széles kölépesőkön a bibornok fogadó termébe üdvözölni őt aranymiséje alkalmából.

Lobogó disbe öltözött az egész város és kora reggel óta özönlött a nép, robogott a sok deputációs kocsi ki az ünnepség színhelyére, a biboros püspök rezidenziájába, melynek tágas udvara 10 óra előtt jóval megtelt már az ünnepi ruhába, diszes papi ornausba és csil-

logó diszmagyarba öltözött küldöttségek tagjaival, akik türelmetlenül várták, míg rájuk kerül a sor és hódoló üdvözléket kifejezhették a biboros előtt.

A káptalan és papság tisztelgése.

Pontban 10 órakor a nagyváradi l. sz. káptalan és az egyházmegyei papság hódolással vette kezdetét a tisztelgés. Az épület baloldalán, közvetlen a bibornok lakosztálya mellett levő díszteremben, mely a királyi pár arcképével van felszerelve, gyűltek össze: Bubiics Zsigm. kassai, b. Hornig veszprémi megyés püspök, Nogáll János felsz. püspök, Wolafka Nándor, Fraknói Vilmos, Winkler József püspökök, a káptalan tagjai, a nagyváradi és az egyházmegyei papság, összesen mintegy 120-an, mindannyi egyházi díszben.

A teremben voltak elhelyezve azok a remek himzésű miseruhák, a melyekkel a káptalan lepte meg az egyházfejedelmet, továbbá az egyházmegyei papság drága ajándéka, a pompás műtű arany kehely és pástorbot stb. melyekről lapunk más helyén részletes leírást adunk.

Midőn Schlauch teljes bibornoki díszben, nyakában a Szent-István-rend nagykeresztjével, mely tegnap reggel érkezett meg, belépett a terembe, élénken megéljeneztek.

Majd előlépett Nogáll János felszentelt püspök, nagyprépost s elérzékenyült hangon, de tisztán, érthetően a következő remek beszéddel üdvözölte a bibornokot:

Főmagasságu Biboros, Szent-István-rendje Nagykeresztese, Főtiszt. Nagyméltóságu Püspök Ur, Kegyelmes Urunk!

Elsőknek jelentkezünk, elsőnek e főtisztelendő káptalan, Eminentiadnak a biborától, dicsőségétől verőfényt öltött káptalanja és ez a clerus, »tuorum ordo filiorum, idem petentium decus«, és a keresztény szeretet áldozatbárányainak leghamva nyája, szent Ciprián szerint: »illustrior portio regis Christi«.

Elsőknek, igazunkat állva, jogunkat, első sorban kivennünk részünket Főpásztorunk arany-miséje ünnepségéből, osztoznunk dicsőségében, örömeiben.

Mondjam-e, minek mondjam? Ha Röntgen-sugarakkal bele világíthatnák szívökbe, láthatnád — bocsánat, ha gerjedelem hullámai hányavetve lelkem, beszédem erre fordul — szemmel láthatnád, minő érzélem dagasztja mellöket. — De hisz láthatod arcaikon. Nincs az a tihanyi visszhang, mely győzze visszhangoztatni, nincs az a Niagara zuhataga, mely győzze hírül adni azt az érzelmet, mely szívökben lüktet. Aranyos költőkkel mondom, szív meg szív olyan egy, hogy mindnyájok szive csak egy számba megy. Adományaik, melyeket ihol hódolatuk zálogába ezennel felajánlanak; a káptalan kettős díszöltözéke emlék, hadd legyen örök emléke; a megyebeli clerus minden fillére, melylyel azt a pástorbotot, azt az aranykelyhet tartozékaival megszerezte, a fiui tisztelet és ragaszkodás megannyi tanuja; minden ütés, melyet szűzek szűzei ez öltözékekre raktak, megannyi beletűzött, belefűzött imájok jegyesök szívéhez érted; és ez érzelemben szív meg szív, tudom én, olyan egy, hogy mindnyájok szive csak egy számba megy. Cor unum et anima una.

És ezen áldozataikat, tudom én, lelkök igazában oly tiszta szívtel, oly igaz-őszinte szeretettel hozzák, hogy én szinte panaszt emelhetnék ellened. Urunk Üdvözítőnk mondja: Az én igám édes, az én terhem könnyű. Panaszom reád, hogy fényes elméddel, szellemességeddel, tekintélyeddel, érdemeiddel, szereteted és kegyességed megannyi bizonyítékaival — igájokat ugyanannyira megédesítetted, terhőket ugyanannyira megkönnyítetted, hogy szinte féltem őket, hogy szolgálataik érdemöktől elesnek Isten előtt. Sr. Andrina ír. nénéről olvasom, hogy haláloságán azt az aggodalmát panaszolta szent Vinczének, hogy amennyi édességét tapasztalta hivatásának, amennyi vigasztalását vette a szegények és betegek szolgálatában, attól fél, hogy nincs már szolgálatainak mi más jutalmát várnia Istentől. Szent Vincze azzal nyugtatta meg a haldoklót, hogy áldását adva rája, azt mondta: Have, pia anima, vade in pace. S én? Már én hozzátok fordulok, Krisztusban testvéreim; érdem nem-érdem, egyet

kérdek, azt kérdelem, vajjon akarjátok-e főpásztorok ez ünnepsége, aranymiséje alkalmából, akarjátok-e tiszteletötök és hódolatotok zálogába — akarjátok-e megújítani, megkettőztetni előtte amit készülöbe első szent misétekre, elvent a Szentlélek lelketökbe szállva, két kezétök az ő két kezébe téve, ígértetek, fogadtatok; kérdelem mindnyájatoktól egytől egyig: Promittis Antistiti tuo reverentiam et obedientiam??

A gyönyörű megható beszéd elmondása alatt a bibornok könnyezett s a többi jelenlevők is alig bírták elfojtani meghatottságuk könnyeit.

A lendületes beszéd elhangzása után Fraknói Vilmos cz. püspök mélyen meghajtotta magát ő Eminenciája előtt s a következő szavakat intézte az ünnepelhez:

*Főmagasságu és Főtisztelendő Ur!
Kegyelmes Urunk!*

Ő Szentsége az egyház látható feje Eminenciád 50 éves jubileuma alkalmával nem szoritkozott arra, hogy sajátkezű iratában küldött áldásával élére álljon azon ünneplők hosszú sorozatának, akik Eminentiad örömeiben részt venni óhajtanak, hanem azonkívül megbízott engem, hogy átadjam ez alkalomból Eminenciádnak az ő művészi kivitelű és drága cameaba foglalt művészi képpel előállított arcképet, hogy átnyujtsam ezt mint bizonyítékát az ő tiszteletének és nagybecsülésének, amelylyel Eminentiad áldásos és fényes főpásztori tevékenysége iránt viseltetik. Hiszen ő őszinte érzéssel vesz részt mindenkor a nemzet örömeiben.

Engedje meg Eminentiad, hogy mindnyájunk azon hő óhaját tolmácsoljam ehhez, hogy a sz. mise kanonjában minél tovább foglalhasuk össze XIII. Leo pápa nevét Eminenciádnak mint főpásztorunknak nevével, mindkettőjökre kérve a Mindenható áldásainak teljességét. (Zajos éljenzés.)

Dr. Schlauch Lőrincz bibornok átvette a pápa ajándékát, a bordó bársony tokban elhelyezett arcképet s azt könyezve megcsókolta, majd a következő remek beszédben válaszolt:

Méltóságos Püspök Ur Szeretett barátaim és testvéreim, kedves fiaim!

Nem volnék kath. pap, ha nem viseltetnék oly mély fiui kegyelettel XIII. Leo iránt, hogy először is ő iránta ne rójjam le hafártalan hálám és köszönetem kifejezését.

Az egyház látható feje az én személyen iránt évek hosszú sora óta kimutatta az ő szeretetét és iméttelen elárasztott annak jeleivel. Midőm vállamra bibort adott melylyel, magas személye iránt viveltetem és ezen érzelmek azóta hatványozódtak és erősödtek lelkemben. Midőm Méltóságodnak megköszönöm szives fáradozását egyuttal biztosítom, hogy nem fogom elfelejteni külön is megköszönni e szeretetteljes kitüntetését a szt. Atyának. (Éljenzés.)

A mi pedig titeket illet Kedves fiaim mindenekelőtt szives köszönetet mondok első sorban a főtisztelendő Káptalannak, nem különben szeretett papjaimnak azon igen nagybecsü ajándékért, melylyel engem papságom ötvenedik évfordulóján megörvendeztetni sziveskedtek. Nem a tárgyak nagy értéke az, ami engem oly mélyen meghat, hanem a nemes intentio, melylyel Önök ragaszkodásukat mutatják az iránt, aki Önöket őszintén szereti és ha valamikor, ugy bizonyosan ma érzem mily édes az összetartozandóságnak érzete és ennek ünnepélyes konstatálása azoknál, akiknek életcéljünk egy, akik

összes működésükben egymásra vannak utalva és akiknél a siker nem a fegyelem, nem a törvény, hanem a szeretet kölcsönössége által biztosított csak. (Éljenzés. Tetszés.)

Ötven éves egyházi szolgálatomnak csak egy ötödrészt töltöttem önök közt, de ezen rövid idő elég volt arra, hogy felismerhessem azt, mily nemes, mily tiszteletreméltó munkatársakkal dicsekedhettem és dicseksem ma nyiltan. A hol egy Nogáll az élén ily jeles tagokkal büszkélkedő Káptalan, ahol oly készséges egyháza szeretetétől oly mélyen áthatott papság van, ott a püspök csak hálát adhat a jó Istennek, hogy ezek közt engedte megérni azon időpontot, a melyen tul fokozottabb mérvhenkéntelen szolgálatukat, támogatásukat, közreműködésüket és ami legőbb szeretetüket kíséri.

Legyen tehát a jubilaumi ünnepély a szeretetnek ünnepe, legyen e szeretet kölcsönös, mint eddig; legyen benső, mint eddig: hogy e kölcsönösségből merithessük azon erőt, melyre szeretett egyházunk dicsőségének előmozdításában és édes hazánk javának eszközlésében oly igen nagy szükségünk van. (Hozsantartó zajos éljenzés.)

A gör. kath. papság üdvözlése.

Ezután a gör. kath. klerus mutatta be hódolatát a bibornok előtt. Dr. Laurán Ágoston püsp. helynök vezetése alatt tisztelegtek: Sarkadi Tihamér, Nyes Mózes, Juhász György, kanonok, Moga János tb. kanonok, Mihucz Péter, Gencz János, Cziczerosesku Sámuel, Bozintán János, Ditz Mihály, Plastyén János, Popescu Péter, Lepore János, Marozsán Demeter, Ditz Sándor, Paládi Leontin, Marozsán Gábor, Botta Sámuel főesperes, Gera Sándor.

Dr. Laurán Ágoston a következő szép beszéddel üdvözölte a bibornokot, átható, erős hangon.

Főmagasságu és Főtisztelendő aranymisés Bibornok, megyés Püspök Ur, Kegyelmes Uram!

Eminenciád magyarországi katholicizmus egén, olyan vezércsillag, amelyet az imádandó isteni gondviselés azért helyezett oda, ahol az oly tisztán s üdvöseu ragyog, hogy onnan az Istentől való elpártolás mindinkább sűrűsödő homályába, bevilágítva az élet göröngyös útjait mindenkinek célirányos tájékoztatóul szolgálhasson.

És mert mi, Isten kegyelméből görög szerartásu keresztény katolicusok, hogy az egyház nyelvezetén szóljak, Eminenciáddal, hitben is, közösségben is egyek vagyunk, mert ugyanazon hiterkölessi tarokat vallva, ugyanazon Szentségekkel élve, egyszersmind ugyanazon a kötelek által vagyunk hozzátapadva azon sziklához is, amelyet a pokol kapui meg nem ingathatnak, Eminenciádat mi is szerencsések vagyunk teljes joggal s a szó legszorosabb értelmében, magunkénak vallhatni.

Azért, aranymiséje alkalmából hódolatteljesen üdvözölve Eminenciádat, arra kérjük, miszerint hódolatunk eme őszinte nyilvánulását kegyesen fogadni, s aranymisés főpapiáldásában bennünket is részesíteni méltóztassék. — Isten éltesse Eminenciádat!

Dr. Schlauch Lőrincz kifejezést adott szeretetének, melylyel mindenkor viseltetett a gör. kath. egyház iránt. Egy sziklán állunk, ismételte ő is, már ez bensőbbé teszi az egymás iránti szeretetét. Köszöni az üdvözlést s örömet fejezi ki, hogy e nagy napon felkeresték.

A küldöttség minden tagjaival váltott pár szívélyes szót s melegen vett tőlük bucsut.

A premontreiek tisztelgése.

Azután a helybeli premontrei rend összes tagjai tisztelegtek Argalács Márk jászói perjel vezetésével, ki szép beszédben üdvözölte a bibornokot, ki meghatottan válaszolt az üdvözlésekre.

Biharmegye tisztelgése.

Festői látványt nyújtott Biharmegye törvényhatósági bizottsága küldöttségének belépte kik mindnyájan gyönyörű díszmagyarba voltak öltözve.

A küldöttség tagjai voltak: Dr. Beöthy László főispán vezetése alatt: Bernáth István, Balázsházi Bertalan, Czifra Gerő, Des Echerolles Kruspér Károly, báró Königswarter Hermann, Miskolczy Ferencz, Markovits Antal, Örley Kálmán, Papp János, Szunyogh Péter, Szunyogh Zsigmond, Szabó József, Szász Ágoston, Schwartz Ferencz (ugrai) és Schlauch Nándor.

A főispán a következő szép beszédet tartotta:

Biharvármegye törvényhatóságának küldöttsége jelent meg Eminenciád előtt, hogy a maga részéről is siessen kifejezni szívből fakadó jó kívánatait a mai szép és minden részében felemelő ünnepélyes alkalomból; kifejezni az őszinte tiszteletet, melylyel Eminenciád kiváló egyénisége iránt viseltetik és tolmácsolni a hálaival párosult elismerést azon hazafias magatartásáért, melyet Eminenciád részéről mindenkor, nehéz és válságos viszonyok között is tapasztalni kiváló örömeinkre szolgált.

Nincsen állam, melynek alkotmánya a katolika egyház érdemes szolgálói számára tiszteltebb, fényesebb állást és szélesebb körű politikai jogokat biztosítana, mint hazai alkotmányunk, de éppen ebből eredőleg nincsen állam, hol az ő helyzete felelősségteljesebb és adott körülmények között kényesebb lenne, mint nálunk.

Kiváló állásuknak kettős jellege ugyanis, nem egyszer válik reájuk nézve forrásává a kötelességek látszólagos összeütközésének, melyet elkerülni bölcs tapintatot, szelíd kedélyt, határozott férfias jellemet és mindenek felett igaz erős hazafiságot igényel. — Bármily nagyok lettek legyen a magyar katolikus papságnak hazájuk iránt szerzett érdemeik, én magam részéről ezen érdemek koronáját abban látom, hogy mindenkor sikerült nekik ezen összeütközést elkerülniök, mindenkor sikerült az egyház hű fiának magatartásával a legszebb harmonikus egészben olvasztani össze.

Elődeinek eme kiváló erényeiben tündöklék Eminenciád is; és senki nem lehet nálunknál hivatottabb e mellett classikus tanúságot szolgáltatni.

Mi láttuk az egyházfőt küzdeni egyházi érdekében; küzdeni férfura valló kitartással midőn e küzdelem jogos, sőt Eminentiadto nézete szerint indokolt volt; — de láttukmint hazafit tisztelettel hajolni meg az ország törvényei előtt, midőn a küzdelem — reményeik mindörökké befejezve lett. (Élénk éljenzés) e.

Ezt a magatartását Eminentiadnak mi elfeledni nem tudjuk! S épen azért, midőn sietünk, hogy az érdemekben kiválóan gazdag fűdő papot aranymiséje alkalmából szívünk egész melegével üdvözöljük, nem mulaszthatjuk el, hogy tisztelettel ne hajsuk meg a lobogót, melyet egy egész vármegye mandátuma adott a kezünkbe, az érdemekben épen oly gazdag hazafi előtt, — kérve Eminentiadat, hogy tiszteletünk kijelentése mellett fogadja tőlünk szívesen őszinte szeretetünk biztosítását is, mert bármily magasra helyezték is Eminentiadat érdemei, a mi szeretetünk oly nagy, hogy oda is felér és meghallgatásra vár.

E két érzelmeket hoztuk mi magunkkal s kérjük a jó Istent, hogy Eminentiad drága életét szeretett hazánk és szeretett egyházunk javára sokáig tartsa meg. (Élénk éljenzés).

A bibornok erre így felelt:

Tisztelettel hajlok meg Tekintetes Biharvármegyének jeles küldöttsége előtt, bensőleg megköszönve azon szíves figyelmet, melylyel ötvenéves áldozáságonnak emlékünnepe meg-tisztelni méltóztatnak.

Ezen megtisztelés annál inkább nagyértékű

előttem, mert ötvenévi áldozáságonnal tannemi jogosultsággal megünnepelhetem azon évek emlékét is, melyben legelőször a vármegye gyűlésén Temesvárt, mint a nemesi osztálynak tagja felszólaltam. 1847-ben történt, felszentelésem évében. Szívem-lelkem már akkor a vármegye élethez vonzott, itt érdemelttem ki a szónoklatnak, — ha szabad e kifejezést használni, — első sarkantyuit, ez volt iskolám. Mennyi ideális felfogás lelkesítette akkor azokat, akik a 40-es évek küzdelmeiben részt vettek! Esmékért küzdöttünk! A nemzeti élet felpezsdülése magával ragadott mindnyájunkat, a hazának boldogsága, a nemzetnek nagysága volt az eszménykép, melyért lelkesedtünk. Mily tiszta volt akkor a lelkesedés!

Ötven év múlt el azóta és nem tehetek róla, de lelkem egész melegével karolom ma is át azon vármegyének emlékét, ahol az intenciók tisztasága vetekedett a cél magasztóságával.

És ebből ítélhetik meg Uraim!, mily kedves előttem szíves megjelenésök, de megítélhetik azt is mennyi szeretet lakik szívémben nemes Biharvármegye közönsége iránt, mely annyi előzékenységgel karolja fel Dél-Magyarországnak gyermekét.

Fogadják mély köszönetemet ezért és legyenek szívesek megbízóiknak ezt azzal jelenteni, hogy minden törekvésem oda fog irányulni, hogy e megtiszteltetésre magamat érdemessé tegyem.

Nagyvárad tisztelgése.

Nagyvárad város nevében a törvényhatóságnak egy pár kivétellel csaknem az összes tagjai megjelentek a tisztelgésre.

Az üdvözlő szónok Dr. Beöthy László főispán volt, ki a következő szép beszéddel üdvözölte a bibornokot:

»Isten tizparancsolatjának egyik pontjában azt mondja: tiszteld apádat és anyádat, hogy hosszú életű légy e földön!

E kijelentésben azon eszme nyer kifejezést, hogy a legfőbb ítélő bíró a legnemesebb, a legtisztelendőbb emberi erényeket tartja méltónak és érdemesnek arra, hogy hosszú földi élettel jutalmaztassanak.

Vajjon a keresztényi és polgári erények minő gazdagságával kell rendelkeznie annak, kinek mint Eminenciádnek, megadatott, megünnepelnie 50-ik évfordulóját azon nevezetes időpontnak, midőn egész életét Istene és egyháza szolgálatainak szentelte; megünnepelni testi és szellemi képességeinek teljes birtokában, megünnepelni oly magas polcon, mint Eminentiadat szemlélhetjük s megünnepelni polgártársainak osztatlan tisztelete és nagyra becsülésétől környezve.

Eme tisztelet és nagybecsülésről kívánt Nagyvárad város közönsége tanubizonyságot szolgáltatni, midőn legutóbb tartott közgyűlésében Eminentiadat egyhangú lelkesedéssek a város diszpolgárává választotta, kiállítva ezáltal a maga részéről is Eminentiad számára a mai polgári társadalom nemesi levelét, melynek alapja ma is, mint mindig, a haza és az egyház körül szerzett elévülhetetlen igaz érdemek.

Midőn ezt Eminentiadnak elhoztuk nem csupán fényt kívántunk hozni a többi fényhez, mely Eminentiadat körülveszi, hanem hoztunk a mi ennek forrása s ennél értékesebb: — melyet az őszinte érzelmek melegét, melyből e határozat fakadt. (Élénk éljenzés).

Legyen meggyőződve Eminentiad, hogy mint a nagy természetben a meleg életet terjeszt úgy érzelmünk melege is mindenkor éltetni fogja az igaz tiszteletet és változhatlan nagyra-becsülést, a melyet a város minden polgára Eminentiad iránt érez, s melyért mi nem kérünk Eminentiadtól egyebet, mint hogy folytatva útját tartsa meg a várost s annak polgárait eddig is tapasztalt szíves jóindulatában, szeretetében (Éljenzsés).

Ezután Rácz Mihály polgármesterhelyettes adta át Schlauch Lőrincznek a város diszpol-

gárává történt megválasztásáról szóló oklevelet, a mire a biboros mélyen meghatva következő választ adta:

Fogadják mély köszönetemet ezen engem rendkívüli megtisztelő kitüntetésért.

Jól esik ezen megbecsültelem szívémben.

Eddig sem voltam idegen e városban; de ma Önök még szorosabban kapcsolnak magokhoz, engem azok közé sorolnak, a kik e városnak szülöttjei és ezzel fokozottabb jogosultságot szereztek irányomban azon kötelességekre nézve, melyekkel minden polgár s így ezután én is azok iránt tartozik, kiket polgártársainak nevez.

Bár érzem, hogy nehéz a viszonzás a bizalomnak ezen nemes nyilvánulásával szemben, de azt is érzem, hogy a vallásos érzetet és a honszerelmet, melyek eddig vezették, lépteimet, mátol fogva egy nem kevésbé fenkölt gondolat fogva hatványozni. Hü polgára leszek t. i. e városnak, megosztani kívánom vele az örömet, a szenvedést és hő kívánságom az: hogy polgártársaim feltalálják bennem azt, ami a főpásztornak egyik disze: a keresztény felebarátot.

Még egyet!

Legyenek meggyőződve, hogy ha a római egykor büszkén vallotta: »civis romanus sum,« úgy én sem fogok kevesebb önérzettel magamat Nagyvárad polgárának nevezni.

E polgári oklevelet pedig a mily hála-lasan veszem, úgy fogom azt becses kincs-ként őrizni.

Fogadják ismételt köszönetemet!

A polgárság monstre-küldöttsége.

Impozáns, megható volt Nagyvárad város polgárainak tisztelgése. Több mint négyszázan jöttek el vallás különbség nélkül, hogy őszinte, szívből jövő üdvözlésüket átnyujtsák. A monstre-deputációt H o v á n y i Géza vezette s a következő csinos beszédben fejezte ki a polgárság jókívánatait.

Főmagasságu bibornok püspök nr!

Nagyvárad város polgársága, az ipartestület és az ipartestület ifjusága vallás különbség nélkül, örömmel ragadta meg a mai nap alkalmát, főmagasságu jelentőségteljes életének ezen ragyogó pontját, hogy kiváltsága iránt érzett mély tiszteletének kifejezést adjon.

Bár a felületes szemlélő előtt úgy tűnhetik fel, hogy a polgárság mammonisticus kor szellem hatása alatt és a sulyos közgazdasági viszonyok közepette ama közmondás igazát vallja, »Laborare est orare,« azonban a dolgok mélyére tekintő előtt nyilvánvaló, hogy az emberi élet teljességéhez korántsem elegendő a mindennapi kenyérről való gondoskodás, hanem azonfelül szellemi és erkölcsi táplálékra is vagyunk utalva.

Joggal kérdezhetem, hogy ezen általunk igényelt szellemi és főleg erkölcsi kenyérnek ki volna rátermettebb osztogatója, mint Schlauch Lőrincz a modern tudományok ép oly hivatott qajnoka, mint a vallásnak az erkölcsi erő valódi központjéak lánglelkü apostola.

A mint hajdanta a főpap mellén tündökölt az Urim és Thummim, úgy ragyog le méltóságot melléről a vallásosság és a tudományosság ékköve.

Ez okból, midőn főmagasságu színe elé terjesztjük a polgárság hódolatát, kérjük, hogy mint az egyházi és politikai ékesszólásnak nagy mestere, tartja erőteljes kezében magasra úgy a hitnek zászlaját, »Gloria Dei et salus animarum« feliratával, mint a nemzeti tricolor »Pro Rege lege et grege« jelligével.

Főmagasságu e két zászlóval kezében, nemesak társadalmunk számot tevő zömére, vallás különbség nélkül, mint odaadó követőjére bizton számíthat, hanem a vallásosság és

hazafiság várát, ha netalán e várunk, mint a normandiai, Chateau Gaillard előtt oly ellenség ütne tábort, mely Fülöp Ágoston francia király emlékezetes szavaival fenyegetné. »Bevezem bár bástyái vasból lennének is.« Főmagasságod első Richard angol király válaszával felelné: »Megtartom a vallásosság és hazafiság várát, ha bástyái csak vasból volnának is.«

Főmagasságod személyébe vetett ezen reményünkben kiálltjuk ad multos amos. Schlauch Lőrinczet Várad bibornok püspökét, az egyház a haza és városunk dízét a Mindenható Isten sokáig éltesse.

Nem találok szavakat Uraim! melyekkel méltóképen megköszönhessem Nagyvárad város polgárságának azon figyelmét, melylyel tömeges megjelenésök által ötvenéves ünnepélyemet ily ritka, reám nézve oly hízogó módon emelni méltóztatnak.

Polgári oklevéllel megtisztelték, de nem elégedtek meg ezzel, hanem e ténybe szívök melegét is önteni kívánják. Nemcsak hivatalosan kitüntettek, hanem társadalmilag is magukhoz ölelnek, mintha mondanák; a mienk letél, a mienk vagy, maradj a mienk, mert szeretünk.

Ne méltóztassanak ezt kérkedésnek vagy oly praepotentiának venni, mely mindenütt csak a maga személyét látja, — hanem vegyék annak, aminek azt vétetni kívánom: tudniillik a szeretet nyilvánulásának, mely szívesen hajol a rokon kebelre.

Igen kérem Önöket Uraim! érdemesítsenek engem továbbra is jóakaratu szívességükre. Polgári szülők gyermeke vagyok, lelkem tehát mindig a polgársághoz, mint egyenrangúhoz fog vonzani.

Köszönöm szíves figyelmöket.

A nagyvárad helyőrség tisztelgése.

A nagyvárad helyőrség nevében küldöttség tisztelgett, melyben a közös és honvéd csapatok tisztjei közül a következők vettek részt: Pokorny Hermann altábornagy vezetése mellett, ki teljes katonai díszben volt, Remiz Alfréd huszárezredes, Szretkov Konstantin huszárőrnagy, Larisch Károly, Gottl Károly, Ivánkovics József, Kotaschek Henrik őrnagyok, Zerlicke Emil őrnagy, Matringer Dániel, Szent-Királyi Ferencz, Dichte Jenő kapitányok, Stipcsics és Wernhardt főhadnagyok.

Pokorny Hermann a következő német nyelvű beszéddel üdvözölte a bibornokot:
»A közös hadsereg és a m. kir. honvédség képviselői üdvözlik Eminenciádat mai arany-miséje ünnepén.

Egy félszázadon keresztül működött Eminenciád mint pap, mint tanító, mint fáradhatatlan jóltevője a sors szorongatottainak, mint hű tanácsadó, mint a szó legszorosabb értelmében vett ember s mindenkit megnyert, a ki szerencsés volt közelébe juthatni.

Különösen boldoggá teheti Eminenciádat az a gondolat, hogy mindaz, a mit alkotott s a mivé lett önmaga által, önön erejéből, energiájából és akaratából lett azzá, és hogy ő Felsége a mi legkegyelmesebb császáruk és királyunk Eminenciád cselekedetei és művei felett oly kiváló módon fejezi ki elismerését és jutalmazza azokat.

Adja meg az Ég Eminenciádnak azt a kegyelmet, hogy még számtalan éveken át ugyanilyen szellemi és testi friss erőben vezethesse hivatalát. Órizza meg Eminenciád ezentul is mi irántunk, katonák iránt eddigi szíves hajlamait.

Mire a bibornok szinte német nyelven adott válaszában kiemelte, hogy az áilamban az erő és a vallás uralkodik és csupán e két tőnek összhangja képes jól kormányozni az országot s végül minden egyes tiszttel kezelt szoritott.

A kir. tábla tisztelgése.

A nagyvárad kir. tábla küldöttsége nevében Ritók Zsigmond a kir. tábla elnöke

mondott gyönyörű, föle megszokott magas röptű beszédet, mire a bibornok így válaszolt:

Nagyon köszönöm szíves megjelenésüket. Egy ügyet szolgálók én is, önök is: az igazságot. A legnagyobb örömömre szolgál, hogy itt önök előtt konstatálhatom, hogy a magas bírói kar mindenkor éber őrködéssel vigyáz a nemzet és az egyesek jogaira. Most, hogy a régi Curia épületét elbontották, elvitték annak ormáról a kőbe vésett feliratot: *Justitia est regnorum fundamentum.*

Muzeumba vitték a feliratot, de a jelige az ott maradt az önök szívében, megnyilatkozik az önök ítéletében.

Még egyszer köszönöm szíves megjelenésüket.

Állami hivatalok tisztelgése.

A m. kir. pénzügyigazgatóság részéről Papp Miklós p. ü. igazgató vezetése alatt: Fauszt Elek helyettes igazgató, Nagy Endre, Tomka József, Graczel Károly p. ü. titkárok, Kovalszky Kálmán fogalmazó, a m. kir. posta és távirat igazgatóság, a biharmegyei állam-építészeti hivatal, a m. kir. erdőfelügyelőség szintén nagyszámu küldöttséggel tisztelgett.

Papp Miklós pénzügyigazgató a következő beszédet tartott:

Főmagasságu bibornok-püspök ur!

A nagyvárad m. kir. pénzügyi tisztikar örömmel ragadta meg az alkalmat, hogy Eminenciádat áldozásának 50-ik évfordulója alkalmából küldöttségileg üdvözölje és szívből eredő őszinte óhajának adjon kifejezést, hogy a mindenható Úr Isten Eminenciádat az egyház, szeretett hazánk és Nagyvárad város érdekei előmozdítására, a csüggedő emberiség felbátorítása, szűkölködők nyomorának enyhítése, az annyiszor és különböző módon és mérvben tanusított emberbaráti tevékenységének továbbra való gyakorolhatása végett a legjobb egészségben még soká éltesse, hogy kedves hazánk ezreinek valamint a multban, ugy a jövőben is még igen soká és számtalanszor legyen alkalmuk részesülni Eminenciádnak áldásos és kifogyhatlan nemes és jótékony kegyeiben. Éljen!

Utána Schöpflin Ágost m. kir. posta és távirat főnök mondta a következőket:

Azok a százak, kik ma Főmagasságodat körülveszik, azok az ezrek, kik kint maradtak, nemcsak a főmagasságu férfit, hanem szívük sugallata szerint, a kiváló, a nagy embert is ünneplik ma, fogadja Főmagasságod részünkről is az igaz hódolatot.

Majd Gyurkovics Kornél üdvözlő szavára végül Oszterlamm Ármin m. kir. erdőfelügyelő szolt következőleg:

Örömmel és benső tisztelettel üdvözöljük Eminenciádat 50 évi áldozásának ünnepén azon igaz és hő óhajásunk mellett, hogy a mindenható áldja meg Eminenciádat továbbra is azon testi és lelki erővel, melylyel félszázad óta annyi siker koronázta nemes céljait.

A bibornok mindenik küldöttségnek közösen válaszolt s köszönetét fejezte ki nekik megjelenésükért.

A M. Á. V. üzletvezetőségének tisztelgése.

A M. Á. V. nagyvárad üzletvezetőségének képviselőiben B o z ó k y Béla főmérnök, Hartmann József állomásfőnök, Prileszky Pál felügyelő-üzletkezelő, Hort József főmérnök stb. jelentek meg, kik közül Prileszky Pál üdvözölte rövid, de keresetlen szavakkal a bibornokot, mire a bibornok megköszönve a tisztelgést, megjegyezte, hogy neki sok szolgálatot tesznek a vasutasok, mivel gyakran utazik s mindig tapasztalta, hogy mily figyelemmel vannak iránta, nagyon kéri továbbra is jóindulatukat.

A főgymnázium és főreáliskola tisztelgése.

A helybeli premontrei főgymnázium és a m. kir. főreáliskola tanári kara Nátafalussy Kornél kir. tankerületi főigazgató vezetése alatt tisztelgett. Eljöttek Kotunovics Sándor igazgató, Kékuss Vidor, Novotny Alfonz, Kertész Miksa,

Homolya Béla, Jacobi Károly, Petri Gyula, Potássy János, Madaras Elek, Szőke Gyula, Szombathy István, Dr. Demek Győző, Dr. Turr Lajos, Kappel György és Dr. Nemes Imre. A tanári kar nevében Nátafalussy Kornél 20 perczig tartó hosszú remek beszédében méltatta a nagy főpap érdemeit a tanügy és nevelés terén. A kiválóan előadott szép beszéd a következő:

Mérlegelvén főmagasságod ötven éves papi pályájának kulturális jelentőségét, szemben enynyi nagysággal és érdemmel valóban gyöngének érzem magamat, hogy a magas személye iránt ápoltt mély tiszteletünk érzéséből kifolyó szerencse és üdvkívánatainkban méltó tolmácsa lehessen annak, a mi keblünket betölti és áthatja, de szívünk-szívéből fakadó imáinkban buzgó érzülettel kérjük az egek urát, hogy midőn az idők: hatalmas folyását kiméri, még soká, nagyon soká tartsa meg áldó kezeiben Eminenciád drága életét; tartsa meg különösen testi és lelki épségét, melyre Eminenciádnak oly nagy szüksége van, hogy a közjólét emelésére irányuló magasztos eszméit még az eddiginél is nagyobb segedelemmel megvalósíthassa, s adjon árrasszon munkájára áldást és érdemelt elismerést!

Egyben mély tisztelettel kérjük Főmagasságodat, személyeinket és a vezető gondjainkra bizott tanintézetek boldogító kegyeiben továbbra is megtartani méltóztatásuk.

Isten éltesse Eminenciádat!

Schlauch körülbelől a következőket válaszolta:

Szíves megjelenésüket köszönöm. Mindig nagy tisztelettel és elismeréssel viseltetem a tanárok iránt, ez a becsülés azonban még fokozottabb azokkal szemben, kik a tudományt a zsenge ifjak lelkében gerjesztik fel s kik azok szívébe csepegtetik a tudomány iránti szomját, kik egykor a haza oszlopai lesznek. Nem tudom eléggé becsülni ezen érdemes testületet, melynek áldásos működéséhez teljes szívemből kívánok sikert s kérem az Istent, hogy ő is adja áldását reájuk. Köszönöm, köszönöm. (Éljenzés.)

A bibornok ezután kezét fogott a tanárokkal, mire

A szathmári kir. főgymnázium

küldöttsége tisztelgett, mely a következő tagokból állott: Ratkovszky Pál igazgató, Sarmaságh Géza, Jaskovics Ferencz, Dr. Fodor Gyula és Erdélyi Imre.

A küldöttség szónokája a következő hatásos szavakban üdvözölte a jubiléant:

Főmagasságu Bibornok Ur!

Kegyelmes Atyánk!

Mint a szathmári kir. kath. főgymnázium tanárikarának küldöttei jutottunk azon szerencséhez, hogy ma, midőn Eminentiad fél százados évfordulóját üli tevékeny élete azon időpontjának, melyben először mutatá be Istennek a legfölségebb áldozatot, Eminentiad elé járulhattunk.

Annak fölsorolására, hogy a munkában töltött félszázad alatt mit művelt Eminentiad az emberiség javáért, mily készlettel, bátorsággal és kitartással harczolt e katolikusok igazaiért és jogaiért mindannyiszor, ahányszor a körülmények kívánták, kiesinyeknek érezzük magunkat, csekélynek tehetőségünket.

Van azonban az Eminentiad sok oldala, áldásos működésének egy olyan iránya is, melyet kevesen érthetnek meg jobban, mint mi.

Az Eminentiad magasröptű lelke nemcsak átértette azt, hogy a meggyőződésen alapuló benső vallásosság általánossá tételére okvetlenül szükséges az, hogy első sorban a vezetésre hivatott elemi, a művelt osztály, legyen áthatva a vallásosság által, hanem működési körében mindig példával járt elő apostol társainak abban, hogy elő is segítette a művelt osztálynak katolikus szellemben való nevelését. A szilágy-somlyói kath. gymnázium Eminentiadnak köszöni újjászervezését, megerősödését, nyilvánossági jogát; az alakulóban lévő debreczeni kath. főgymnázium Eminentiad bőkezűségének fogja köszönni létezését; a szathmári kir. kath. főgymnázium azt, hogy benne ma még papok is ülnek tanári katedrákon, az Eminentiad előrelátó böl-

essségének köszöni, hiszen a ma ott működő valamennyi pap-tanár az Eminentiad parancsára és jóságos támogatásával szerezte meg diplomáját s az ott működő kath. szellemű világi tanárok egy része az Eminentiad kegyes segélyével jutott állásához.

Ide jöttünk meghajolni Eminentiad előtt nem azért, mert egész Magyarország intelligenciája büszkén gondol ma nagy főpapjára s mert, aki csak teheti igyekezik közelébe jutni, hogy tiszteletadóját lerojja, mi azért jöttünk, hogy le rojjuk mélyen érzett hálánk parányi részét azon férfiu előtt, aki főpapsága ideje alatt ezer és ezer művelt emberrel volt eszköz abban, hogy ne csak műveltekké, de katolikusokká is legyenek; azért jöttünk, hogy hálaival adózzunk Eminentiadnak azon sok jóért, melylyel a szathmári kath. gimnásiumban működő tanárok közül sokakat, az itt levők valamennyiét elhalmozni kegyes volt.

Eminentiadat kérjük, fogadja kegyesen igaz hálánk gyarló megnyilatkozását; a jó Istent pedig kérjük, hogy hosszú életet adva engedje meg Eminentiadnak sokáig örülnie alkotásainak áldásos gyümölcseiben.

A bibornok erre így válaszolt: Életem egyik fénypontja, melyre mindig örömmel gondolok, a szathmári főgimnázium. Hogy ott ma másként van, mint óhajtottam, nagyon fáj. Igyekezzenek továbbra is a kath. szellemet ápolni s hazánk javára és felvirágzására ismert buzgalmukkal munkálkodni.

A kereskedelmi akadémia tisztelgése.

A nagyváradi felső kereskedelmi akadémia tanárai P r o p p e r N. János igazgató vezetése alatt tisztelegtek A küldöttség tagjai voltak:

Várady Mór, Potássy János, Müller Vilmos, dr. Goldstein Sándor, dr. Sarkady Lajos és Ferency Lajos tanárok.

P t o p p e r a következő beszédben üdvözölte a bibornokot.

Eljöttünk, mert felismertük Eminenciád félszázados áldozársága mozzanataiba, küzdelmében, dicsőségében a nagyraihivatott ember kezemunkája istenáldotta sikerét, a fáradhatatlan buvárkodó nagy szellem diadalát, e jó szívdákos tevékenységeinek sokakra kiható boldogító melegét.

A mi felismerésünk mellett ezek üdvözléte fényes tanubizonyosság. Ezek ünneplő szótához legyen szabad a mi szerény üdvözleli tünket s azon forró óhajunk kifejezését; tartsa meg Eminenciádat a jó Isten még soká az egyház, a haza és emberiség díszére és boldogítására!

Mire a bibornok biztosította a megjelenteket, hogy szívén fogja tőle telhetőleg viselni az akadémia ügyét.

A tanítók tisztelgése.

A nagyváradi-egyházmezei róm. kath. tanítói kar tisztelgett ezután Palotay László vezetése alatt, kikkel együtt az Orsolya zárda apró leányövendékei is mintegy 30-an fehér ruhában járultak a bibornok elé.

Palotay László gyönyörű, nagy hatást keltett beszéde kivonatosa a következő:

Egy családban, ha a családfő az atya ünnepet ül, örvendetes ünnepében résztvesz az egész család, mely ünnepnek főleg a magzatok örvendenek, mint kik atyjuk iránt gyermeki forró szeretet, tisztelet és ragaszkodással viselnek. A nagyváradi I. sz. egyházmezeinek papsága és hívó népe, egy keresztény katolikus családot alkot, melynek dicsősége, Főpásztor és atyja Főmagasságod, ki ma ötven éves áldozárságának örvendetes ünnepét üli. Ez öröm nap főleg Főmagasságodé, de osztoznak abban gyermekei is, kik ma örömmel zengik: ez a nap, melyet számunkra készített az Úr, örvendezzünk és vigadozzunk.

Ötven évet Isten szent kegyéből élni, az érdemszerzésnek ideje, melyet a jótettek vivnak ki, mert minden halandó a maga hivatása szerint munkálkodni köteles, »ore et labora« a hiven teljesített munka és jótettek pedig Isten s emberek előtt érdemtelen elismerésre méltók. Nem soroljuk itt fel e megye, annak papsága, templomi, tanítói és iskolái iránt főpásztori jótekonyság és bőkezű lelkes adakozását, nem soroljuk fel a jóttevő egyletek és intézetek felvirágzására kifejtett nemes törekvéseit; nem a szegények, árvák és özvegyeknek gyámolítását; de nem mellőzhetjük azon meggyőződést és

férfiasságát, melylyel az egyházra és hazára nézve káros és divatos tannal szembeszállt, mely elszánt és félelmet nem ismerő tette által vallást, hitet, egyházat, hazát és a kör erkölcsiségét védelmezte, az egész magyar katolika egyház és híveinek öröme.

Ez elismert vallásos és hazafiai tettek által szerzett érdemek fennhangon beszélnek, melyeknek tekintetbe vétele lázas lelkesedésbe hozott nem egy várost vagy egyházmegyét, hanem az egész magyar hazát, azért sietnek az egész országból, egyesek, társulatak, megyék, városok s falvak e napon, Főmagasságod jubileuma napján hódolatuknak kifejezést adni, a mi közbeszülés és tiszteletnek jele.

Ezek láttára egyházmegyénk tanító testülete sem maradhatott lelkes mozgalom nélkül, mint a mely a hívek kormányzására bizott lelkesekkel vállaltva, szent hivatásból a vallásos és erkölcsös oktatást végzi, a gyermekek szívét képezi, idomítja, pótolva igen gyakran azt, amit a szülői házi nevelés elmulasztott; megtanítják a gyermekeket Istent félni, az egyházat tisztelni, annak engedelmeskedni, s ami fő, az egyedül üdvözítő szent hitet szeretni, azt nyíltan megvallani. Fogadja Főmagasságod csekély ajándékukat tőlük kegyesen, mert jól tudjuk: mind egy az áldozatnak és kedves, bármily csekély is az áldozat, csak mindene legyen az áldozatnak. Legyen ez a csillogó aranyal kedvesebb, mert tiszta, gyermeki kegyelet, tisztelet és szeretettel szívből adják.

Végül egyházunk e szerény munkásai arra kéri Főmagasságodat, tartsa meg őket továbbra is atyai kegyeibe, adja rájuk főpásztori áldását sikeres működésükre, kik viszont naponta buzgó imájukban nem szünnék kérni a magasságnak Istenét, hogy Főmagasságodat nemcsak e napon, dicső aranymiséjének napján, hanem számtalan éveken át hasonló öröm, erő és egészségben megtartsa, egyházunk, hazánk s az emberiségnek javára, főleg egyházmegyénk boldogítására és böles kormányzására. Eljen.

Ezután N o v á k Gizella II. éves képezdésznő lépett elő magyar ruhában s csinos beszédben fejezte ki a tanulók és gyermekek érzelmeit a jubiláló jóságos főpap irányában.

Palotay erre átnyújtotta a róm. kath. tanítók és tanítónők remek, selyembe kötött üdvözlő dalát és ugyancsak a tanítóság ajándékát egy teljes »Missale Romanum«-ot és egy »Poutifikálet« (főpapi szerkönyv), melyek mindenike Schmie dt Gyula helybeli könyvkötő valóságos remeke és végül az Orsolya-szüzekhez járó leányok ajándékát egy művésziesen kihimzett életnagysághoz hasonló Szent-Lőrincz vértanu képet, mely díszes keretbe volt foglalva.

A bibornok örömmel fogadta a szép ajándékokat.

A tanító-egyletek tisztelgése.

Sipos Orbán kir. tanfelügyelő vezetése alatt tisztelegtek a következő testületek és egyletek: a kir. tanfelügyelőség, a biharmegyei tankerületi tanító-testület, a biharmegyei népnevelési-egylet, a n.-várad községi iskolák tanító-testülete és a nagyváradi tanítók köre, körülbelül Sipos Orbán a következő beszéddel üdvözölte a bibornokot:

Főmagasságu Bibornok-Püspök Úr!

A biharmegyei királyi tanfelügyelőség s a hivatallal szorosabb kapcsolatban levő biharmegyei népnevelési egyesület, biharmegyei tankerületi tanítótestület és a nagyváradi községi tanítók testülete

és a nagyváradi tanítói kör nevében Főmagasságodat 50 éves áldozársága megünneplésének alkalmából legmélyebb honfiai hódolattal üdvözöljük, mint ama magasztos ügynek legszerényebb munkásai, mely ha feladatának teljesítésében erkölcsi alapokon haladó a szent hit szeretetének, szívének egész melegével eláraszt.

A buzdító, lelkesítő és dicsőségek példák, melyek Főmagasságod egyházi és államférfiai életéből előttünk felragyognak, az üdvös tanúságok, miket azokból oly sűrűn merithetünk, vallás és testületi különbség nélkül erőt, kitartást nyújtanak, irányt jelölnek nekünk költelmeink hű betöltésében, hogy azon terren-

umon is, melyre igénytelen működésünk terjed, a közoktatás és népművelődés Istennek tetsző, magyar nemzetünkre és hazánkra hasznos, — Főmagasságod eddig is tapasztalt atyai figyelmére, hálára kötelező jóindulatára méltó legyen.

Esedezünk, hogy igaz és őszinte hódolatunkat kegyesen fogadni méltóztassék.

A bibornok válaszában kiemelte, hogy a tantók, akárhol találja is, mindenütt nagyon becsüli s örömmel üdvözölte Ő is a maga részéről a tanítókat.

Végül a küldöttség minden tagjával kezét fogott, kik a következők voltak: Eszenyi Sándor, Réz Mihály, Dr. Tóth Mihály, Szücs Izsó, Jánosházy János, Belezny Antal és Vaday József.

A nagyváradi kereskedelmi és ipar kamara.

tisztelgő küldöttségét J a n k y Antal elnök, míg

a nagyváradi kereskedelmi csarnok

küldöttségét R e i s m a n n Mór elnök vezették a biboros elé. A küldöttségekben, melyeknek tagjai legnagyobb részt mindkét egylet körébe tartoznak, ott voltak: Berger Sámuel, Farkas Izidor, Huzella Gyula, Kunz Gusztáv, Laskay Armin, Moskovits Adolf, Róz Sámuel, Rissmann Jakab, Ullman Jzidor, Bertsey György Fekete László, Ternyei Antal, Kalenda János, Milibák József, Rendes Vilmos stb. stb.

Janky József a kereskedelmi és ipar kamara nevében a következő szónoklatot tartotta:

Nem érzem magamat arra hivatva, hogy Főmagassága hazafias erényét, a vallás és tudomány, a jótékonyság terén szerzett érdemeit szavakban kellően méltathassam, csak kegyeskedjen azon forró óhajásunkat szívesen venni, hogy a jó Isten Főmagasságát a haza, vallás tudomány és jótékonyság javára, számos tisztelői öröme — teljes lelki és testi erőben még igen sokáig éltesse.

Utánna Reismann Mór a kereskedelmi csarnok nevében fejezte ki őszinte üdvözlését

A bibornok mindkét küldöttségtől szívélyes hangon bucsuzott el.

A nőegylet tisztelgése.

A biharmegyei és nagyváradi nőegylet nevében Mezey Mihály üdvözölte a biborost a következő szavakkal:

Főmagasságu Bibornok ur!

Kegyelmes urunk!

A biharmegyei és nagyváradi nőegylet választmányja és védhölgyei jelennek meg Főmagasságod színe előtt, hogy tiszteletük és hódolatuknak adjanak kifejezést Főmagasságod 50 éves áldozárságának magasztos ünnepén.

Szeretettel és ragaszkodással járulunk mi is ezen ünnepléshez, mert egy hosszú életen át önzetlenül gyakorolt jótékonyság megérdemelt jutalmát és elismerését látjuk abban.

Főmagasságod oly sok irányu áldásos működése közül jótékonyságának mi vagyunk legközelebbi tanúi, nemcsak intézményünk közvetlenül élvezi azt, de mi közvetítjük állandó segélyét e város ügyefogyottainak és szegényeinek, — mi vesszük át azoktól a hála és köszönet ezer meg ezer nyilvánulását s ime most azokat is tolmácsoljuk Főmagasságod előtt. — Szívünk, szeretetünk és mély tiszteletünk egész hevélvel kérjük a Mindenható Istent, hogy Főmagasságodat hosszú boldog élettel áldja meg!

Utána br. Gerliczy Félixné csillagkeresztos hölgy mondott még néhány rövid, de érzéstelen üdvözlő szót, mire a bibornok néhány küldöttségi taggal beszélvén.

Az orvos és a gyógyszerész egylet tisztelgése.

A biharmegyei és nagyváradi orvos és gyógyszerész egylet küldöttsége K o n r á d Márk vezetése alatt tisztelget, ki a következő beszéddel üdvözölte a biborost:

Főmagasságu biboros püspök Ur!

A biharmegyei orvos-gyógyászati — a természettudományi egylet megbízásából van

szerencsénk, Főmagasságod előtt mély tisztelettel megjelenni, hogy áldásdus áldozásának 50 éves évfordulóján meleg gratulációkat fejezzük ki. S midőn ezt tenni szerencsénk van közelebb emelve érezzük magunkat Főmagasságod tisztelettel s dicsőséggel övezett személyéhez, mert a mi hivatásunk is azt vallja hogy »ars misera saneta.« A nyomorultakkal foglalkozás szent.) S a haza, a szenvedő embertársaink érdekében odaadással folytatott munkásságunkban utunkat szintén; mint vezérszavaink, a tudomány világítják be. Hitünk bízunk, hogy az isteni gondviselés s az ember szeretetének forrása kiapadhatatlan. Tudományunk hinni tanít, hogy az Isten képeire teremtett ember folytonosan fejlődik, halad s tökéletesedik. Ennek igazságát fényesen igazolja Főmagasságod tisztelettel körül övezett magas személye, igazolják a mai fényes ünnepek. S hogy ezen szép emlékek minél tovább melengessék Főmagasságod nemes lelkét, igaz szívből kívánjuk, hogy Főmagasságod még sokáig éljen!

A küldöttség tagjai voltak:

Dr. Kornstein Lajos, dr. Barta Ferencz, dr. Weisz Márton, dr. Hoványi Ferencz, dr. Kutiák Agoston, dr. Dóry Ferencz, dr. Popovics György, dr. Mayer László, dr. Révész Vilmos, dr. Herring Sándor, Nyáry Cyörgy, Wachsmann Albert, dr. Váry Szabó Béla és a poliklinika részéről dr. Lichtenberg Cornél egyetemi tanár, ki dr. Konrád beszéde után körülbelül ezeket mondta: Gr. Csáky Albinné és gr. Károlyi Istvánné, mint a Foliklinika védőhölgyei és gr. Szapáry Gyula, dr. Falk Miksa és gr. Apponyi Albert, mint védők, végül a hálás Poliklinika nevében, melyet Eminenciád tett nagygyá már rég keresi az alkalmat, hogy kiejest adhasson érzelmeinek. Eminenciád aranymiséjének örömnapja, melyet az Uristen kegyelme akarójából Eminenciádnak meg van engedve, erre nagyon kedvező. Ezért küldve letem és is hódolni Eminenciádnak: ki annyit használt a Poliklinika céljainak; ki mint igaz szeretet fölkelet papja sohasem szorította áldásainak folyamát a hitrokona szűk medrébe, hanem tudva, hogy e tanítás birodalmában nincsenek határczölöpök és az egész emberiséget egy nagy családnak tekinti, melyben hirdeti a hitét és melyeket mindegyik tagjában testvért lát.

Vajha a mennyei gondviselés továbbra is kegyes oltalmába venné Eminenciádat, hogy teljesülne rajta a zsoltár ama szava: »a jámbor virul mint pálma és nő mint a Libanon czedrusa,

A bibornok meleg hangu választ adott e küldöttségnek is.

A hírlapírók tisztelgése.

»A Vidéki Hírlapírók Szövetsége« és a helybeli hírlapírók Lovassy Andor vezetésével alatti tisztelegtek s a következő hírlapírók foglaltak helyet az üdvözlők sorában: Fehér Dezső, Bozók Gyula, Kerényi Miklós, ifj. Márkus János, Halász Lajos, Szücs Dezső, Winkler Lajos, Widosits Gyula, Láng József.

Lovassy Andor a következő beszédet intézte a jubiléshoz:

Főmagasságú Bibornok!
Eminenciás Uram!

A »Vidéki Hírlapírók Szövetség« s a nagyváradi hírlapírók nevében és megbízásából jelentünk meg itt, hogy a mai napon élőszóval elmondjuk azokat az érdemeiket, a mi szíveinkben fadak s a mit lelkünk érez.

Ötven éven keresztül a szeretet Istenét és a szeretett Hazát szolgálta Eminenciád. E két oltáron áldozott rendületlen hűséggel.

A legmagasabb oltárok ezek, melyeknek áldozati füstje mindig égfelé száll.

A politikai elvek, a hit és meggyőződés külön-külön táborra szaggathatja a sajtó nap-szamosait, de egy érzelemben mindannyian összeolvadunk és ez az érzélem az elismerés és tisztelet a lángelme iránt.

Az az egy szál toll, melyet a kezünkben tartunk, jegyzi fel a nemzet nagyjainak élete folyását és ez okból mi nem csupán a mai kor, hanem a jövő idő számára dolgozunk.

Forrást fakasztunk, melyből egy utánunk következő nemzedék fog meríteni, melyből születik a Történelem.

Ez az igazságos Történelem. a maga megtisztult nyomdafestékével, fényes betűivel örökíti meg akkor Eminenciád érdemeit s min-azokét, kik életünkben Istennek tetsző dolgot cselekedtek és a Haza javára éltek.

Az Isten Eminenciádat sokáig éltesse!

Dr. Schlauch Lőrincz igen szívélyesen válaszolt. Fejtegette a hírlapírás fontosságát. Olyannak kell lenni a hírlapnak, hogy a jövő kor aaból irhassa meg a történelmet. Az igazság legyen mindég szemük előtt s akkor fontos, nemes dolgot fognak cselekedni. Ugy van meggyőződve, hogy a nagyváradi és a vidéki hírlapírók ezen célra törekednek s ezért sikert, eredményt kíván. A tisztelgők mindenikével kezet szorítva köszönte meg a jókívánatukat.

A polgári kör, a zenekedvelők és az önkéntes tűzoltók tisztelgése.

A polgári kör, a zenekedvelők egyesülete, és az önkéntes tűzoltó egyesület közös elnökük Mezey Mihály vezetésével tisztelegtek.

Mezey Mihály a következő beszédet intézte a jubiléshoz:

Városunk társadalmi életének fejlődésére tényezőkként szolgáló egyesületek, — a n. polgári kör, a zenekedvelők egyesülete, zenekörök és az önkéntes tűzoltó egyesület nevében fejezzük ki Főmagasságod előtt mély tiszteletünket jubileumi ünneplése alkalmával.

A magyar hazafias társadalom művelése, erkölcsi és anyagi jólétének emelése a mi célunk s mert Főmagasságod minden ténye, minden megnyilatkozása csak buzdítólag hat e téren működésünkre, — őszinte lelkesedéssel kívánjuk, hogy a Mindenható Isten Főmagasságodat magyar hazánk s szeretett városunk javára sokáig éltesse!

A bibornok így válaszolt:

Igen szépen csoportosították önök a sziv vidámságának előmozdítóját: a zene és az elme művelésének előmozdítását egy társadalmi kör és végül az ujabbkori intézmények egyik legáldásosabbikának a tűzoltó egyesület vezetését egy közös elnök kormányzása alá, kívánom, hogy mind a három egyesület felvirágozzék. mert mindeniknek nemes céljai vannak. Néhány szó váltása után a tisztelgők távoztak.

A nagyváradi „kath. kör“ tisztelgése.

A nagyváradi »kath. kör« impozáns küldöttségét, mely mintegy 80 tagból állott gr. Batthyány József elnök vezette, ki győnyörű díszmagyarba volt öltözve s ki a következő beszéddel üdvözölte a nagy főpapot:

Főmagasságú Bibornok-Püspök Ur!

Kegyelmes Fővédnökünk!

Örömteljes érzés tölti el keblemet, hogy nekem jut a szerencse Főmagasságod magasztos jubileuma alkalmából a nagyváradi katolikus kör hódolatteljes háláját, hű ragaszkodását és legmélyebb tiszteletét tolmácsolhatni, kérve kegyelmes Fővédnökünket, hogy mindig tapasztalt kegyeiben minket továbbra is megtartani méltóztassék.

Esedezünk egyszersmind Eminentiad leereszkedő kegyességeért, mikép f. hó 6-án tartandó jubiléris ünnepségünket megtisztelő magas látogatásával szerencsétlenül méltóztassék.

Erre átnyújtotta a »kath. kör« május 6-iki matinéjára való meghívót Schlauch püspöknek.

A bibornok a meghívást elfogadván a következő szavakkal válaszolt:

Kik állhatnának közelebb szívemhez, mint a »kath. kör« tagjai, hiszen a körnek minden része hozzám tartozik.

Bennem fogamzott meg az eszme, hogy tömörítsem a nagyváradi katolikusokat, hogy legyen nekik egy helyük, hol nem szűgyenlik magukat, sajnos, hogy ez így van, hogy ezt mondani kell s hogy bátran nevezhessék magukat katolikusoknak s eszméiket kölcsönösen

kicszerűlve nagygyá növeljék azt az eszmét, melyért megalakultak.

Az Ur Isten legyen a katolikusokkal, az Ur Isten nem hagy el bennünket.

A szünni nem akaró zajos éljenzések lecsillapulta után a bibornok pár szót váltott gr. Batthyányival, ki kimenet közben magas tollforgós díszmagyar kalpagját felemelve kiáltott vissza:

Az Isten éltesse sokáig a magyar katolizmus főoszlopát, dörgő éljenzés követte e szavakat, mire

A nagyváradi réti népkör

küldöttsége vonult be a terembe tisztelgés végett.

A 20—25 tagból álló küldöttség tagjai közül ott voltak: Gábor János. Bodnár Gyula, Boross Imre. Karsay László, Király Lajos, Mihály János. Papp Ferencz, Reich Antal, Staffer Márton, Zacharias János, Oláh Lajos, Pápai István stb. A küldöttség szónoka Makkay Pál volt, ki szép szavakban üdvözölte a jubiléris főpapot, ki annyi jót tett a »Rét« lakosságáért. A bibornok válaszában ezeket mondta.

Az Ur Isten teremtette a rétet, de Nogáll János vetette meg alapját a »Rét«-nek, nagy örömmre szolgál, hogy alkalmam nyílik ezt önöknek elmondhatni, a kik egyébként tudják, hogy Nogáll bőkezűsége folytán van ma a »Rét« nek olyan lakossága, mely tevékenysége és szorgalma által egykor szép helyet fog elfoglalni Nagyváradon. A Nogáll intézete nevelte ezt a derék lakosságot, neki köszönhetik előhaladásukat. Nagyon köszönöm megjelenésüket.

A bibornok elismerő szavai rendkívül jó hatást gyakoroltak a küldöttségre, mely zajos éljenzés közben távozott, hogy helyt adjon az

Az uradalmi bérlők.

Az uradalmi bérlők tisztelegtek ezután számszerint huszonötven Szabadhegyi Géza vezetésével, ki szép szavakban tolmácsolta jó kívánatait a bibornok iránt, ki meleg hangon válaszolt.

A püspökségi tisztelgése.

A püspökségi uradalom nagyszámu tisztikara és nyugdíjgyejeje tisztelegtek ezután, kiknek nevében Géczy Lajos uradalmi főtiszt tolmácsolta a tisztikar érzelmeit a püspökkel szemben, ki oly kegyes pártfogója tisztviselőinek.

A szép beszédre a bibornok örömet fejezte ki, hogy oly derék tisztikara van, mely minden lehetőt megtesz, hogy ő minél inkább megfelelhessen azon nagy kötelességeknek, melyeket a püspöki állás reá ró.

A nagyváradi kir. törvényszék tisztelgése.

A nagyváradi kir. törvényszék, illetve az alatta álló helybeli bíróságok képviselésében Gyalóka János kir. törvényszéki elnök üdvözölte a bibornokot egy küldöttség élén, melynek tagjai voltak: Jelencsik István, Olasz Gyula, Fassie Pál, Gyöngyössy Lajos, Dr. Bulovszky József, Kenéz Sándor, Tóth Imre, Velejáczy Gyula, Zizsalovszky Endre és Gálbory József. Gyalóka János hosszú beszédében üdvözölte a bibornokot mint az igazság bajnokát s remekül ecsetelt annak a hazai igazságszolgáltatás érdekében tett cselekedeteit s egyéb érdemeit.

A bibornok erre körülbelül a következőleg válaszolt:

Nagyon köszönöm győzőrű szavait, ezekre kellőképp válaszolni nem tudok. Azon széo eszmék, melyeket Nagyságod remek beszédében előadott, szíveimben laknak s igyekeztem azok megvalósítására egész életemben törekedni s hittem is hogy a magyar nemzet képes lesz egykor oda emelkedni, hol az európai többi művelt nemzetek állanak s hogy ez megtörténhessék, abban nagy tényező Magyarország derék birói kara, melynek pártatlansága és igazságszeretete mi kívánni valót sem hagy fenn. Az Isten áldja meg önöket. (Éljenzés.)

A bibornok kezét fogva a küldöttség tagjaival, a tisztelgők sorában jött

a nagyvárad kir. kath. jogakadémia.

tanári kara, mely Dr. *Bozóky* Alajos kir. tanácsos, igazgató vezetése alatt fejezte ki jókívánatait. Ott voltak: Dr. *Molnár* Imre, Dr. *Nagy* Ernő, Dr. *Hoványi* Gyula, Dr. *Persz* Adolf, Dr. *Szolcsányi* Hugó, Dr. *Magyary* Géza, Dr. *Hoványi* Ferenc és Dr. *Székely* István akadémiai hitszónok.

Dr. *Bozóky* Alajos a következő beszéddel üdvözölte a bibornokot:

*Főmagasságú Bibornok Püspök ur!
Kegyelmes urunk!*

Ma, midőn a Mindenhatónak bemutatandó aranyképe alkalmából egész Magyarország siet Eminenciád előtt rokonszenvét, szeretetét és tiszteletét tolmácsolni, lehetetlen, hogy a nagyvárad kir. kath. jogakadémia tanári kara, melyet Eminenciád már annyi év óta a kttüntető érdeklődés és jóakarattal oly számos jeleivel elhalmozni s ez által nehéz feladata minél sikeresebb megoldásában erkölcsileg támogatni kegyeskedett, meg ne ragadja az alkalmat, hogy a maga részéről szintén lerőjje hódolateljes szeretetének adóját azon illustis férfiu iránt, ki mind lángoló hazaszeretével, mind tündöklő főpapi erényeivel, mind mélyes tudományával s különösen a jog- és államtudományokat is átkaoló sokoldalú élelműségével, mind ragyogó ékesszólásával Várad ősrégi püspöki székeire annyi fényt árasztott.

Adjon a Mindenható Eminenciádnak hosszú életet, bennünket pedig részesítsen Eminenciáddal ezentúl is kegyes jóakarátában. Eljen!

Mire a bibornok körülbelül a következőket válaszolta:

Önök jól tudják, hogy én önöket nagyon szeretem, nemcsak azért, mert önök művelői azon tudománynak, melyet kora ifjúságomtól fogva igen szerettem, hanem mivel, a jog az mely minden más tudománynak ugyszólván támasza. Másnemű elfoglaltságaim miatt ugyan már hátramaradtam a tudomány ezen ágának művelésében, de élénk figyelemmel kísértem mindig annak fejlődését, legalább a főbb vonalaiban. Nagyon örülök megjelenésüknek. Az Isten tartson meg önöket sokáig!

A kerületi betegsegélyző pénztár tisztelgése.

A nagyvárad kerületi betegsegélyző pénztár küldöttsége Láng József elnök vezetése alatt Sarkadi Ignác, Novák Gusztáv, Recht Ignác, Jelinek Ferencz, Horváth Ferencz és Huszár A. tagokból állott.

Láng József a következőleg üdvözölte a bibornokot:

Főmagasságú Bibornok-Püspök ur!

Azok a polgárerények, a melyek Főmagasságod nemes szívét a mi közös szülőföldünk Arad város falai között, áldott szülői házban, életének legideálisabb korszakában elfoglalták, Főmagasságodhoz mindig hűek maradnak.

Ötven esztendeje szolgálja híven a róm. kath. egyházat és az Isteni gondviselés úgy akarta, hogy ez idő alatt fényes szellemű tulajdonaival önerejéből emelkedjék arra a magas állásra, a honnan egyháznak, királynak és hazájának nagyszolgálatokat tehet; nemes szívvel pedig gyámolítója a szűkölködő ember-társaknak.

A tisztelgők nagy sorozatában szerény szavaival huzódik meg a kerületi betegsegélyző pénztár, a mely Biharmegye és Nagyvárad város területén a betegség által sújtott munkáscsaládok istápolásáért és azok nyomorának enyhítéseért áll a humanizmus szolgálatában. Hálásan köszönjük Főmagasságod szives adományát, a melylyel humanus intézményünket megtisztelni kegyeskedett. Kívánjuk, hogy egyháza, hazája és embertársai boldogítására Főmagasságod, soha nem lankadó friss kedélyben, soká, nagyon soká éljen!

A bibornok e szép szavakra köszönetét nyilvánította.

A jogakadémia ifjúsága.

A nagyvárad kir. kath. jogakadémia ifjúsága képviselőjében Örléy Dénes, Puszkás

L. Béla, Millye Gyula és Bige Sándor joghallgatók tisztelegtek.

A szónok Örléy Dénes »önképző kör« elnök volt, ki rövid beszédben üdvözölte a bibornokot mint az ifjúság hatalmas protektorát.

A bibornok rendkívül szívélyes hangú válaszában biztosította az ifjúságot további pártfogásáról s e szavakkal végző beszédét: Mondják meg társaiknak is, hogy benső szeretetemet önök iránt semmi sem fogja lankasztani, mert meggyőződtem róla, hogy önök méltók a régi dicső magyar ifjúsághoz. Az Isten áldja meg önöket.

A bibornok sorra kezét szorítván az ifjakal, az utolsó tisztelgő küldöttség következett.

A Szent-József intézet tisztelgése.

A Szent-József intézet részéről Lopussny Gyula Ágost kormányzó Halász Gyula tanulmányi felügyelő és Heilinger József vezetése alatt 6 növendék tisztelgett.

Lopussny Gyula Ágost a következő szép szavakkal fejezte ki a Szent-József intézet hódolatát:

Nem csupán az ünnepély fényét emelni, hálánknak is jöttünk kifejezést adni. Növendekünk fiatalok ugyan, mégis egy mult áll már háta mögött, melyből két kép emelkedik ki; egyik a siralmak prófétájának könyvéből: »Pupilli facti sumus absque patre, matres nostrae viduae, és midőn e helyzetnek súlyát teljes mértékben érezték és nem volt ki kenyeret szegjen nekik, felmerült az a másik kép melyet az evangéliumból kölcsönözök; az irgalmas szamaritanus mondani is felesleges, hogy ez irgalmas szamaritanus alatt Eminenciádat gondoljuk, ki nem csak kenyeret szegett az árváknak, de felhalmozta őket, hogy az evangélium szavával forduljanak Eminenciáddhoz: *Cla m a n t e s A b b a p a t e r*. Az Isten éltesse Eminenciádat sokáig, hogy még hosszú időn át legyen alkalma gyakorolni jótékonyosságát.

A szép beszédre a bibornok azzal válaszolt, hogy ezentúl is gondot fog fordítani az árvákra s minden növendékkel váltott pár szót.

Ezzel a tisztelgések 1 órakor véget értek s az ősz bibornok, kin alig látszott meg a ropant fáradtság, melyet e temérdek tisztelgő küldöttség fogadtatása és az azokra adott beszédek elmondása okozott, zajos éljenzések közben hagyta el a fogadási termet s átment a papság számára adott ebédre.

A nagyvárad általános munkásbetegsegélyző egylet.

Muntyán János elnök vezetése alatt tisztelgett, ki röviden, de szép szavakkal fejezte ki üdvözlését az egylet nagy jötevője iránt.

Hitközségi küldöttségek tisztelgése.

A várad nagykiterjedésű egyházmegye hitközségei mintegy 330 tagu impozáns deputációval tisztelegtek Vldovich György tb. kanonok vezetése alatt. A békéscsabai hitközség nevében Krisztik János lelkész átadta a bibornoknak a hitközség üdvözlő feliratát egy S. L. monogrammot viselő fehér bőrkötésű ezüst czirádákkal ellátott könyvben. A bibornok számos kiküldöttel váltott néhány szíves szót s nagy örömmel fogadta a b.-csabaiak ajánlását.

A fáklyás zene.

A jubileumi ünnepek egyik kimagasló mozzanata volt a polgárság által tegnap este rendezett nagy fáklyásmenet, melyhez hasonló még nem volt Nagyvárad falai között.

A pontos beosztás, rend dicséretére válik Mezey Mihálynak, aki az egésznek mintegy lelke volt, s akinek utasításai folytán sikerült a rendezőknek oly szép eredményt elérni.

Alkonyatkor már telve volt a városi mérnöki hivatal udvara polgárokkal, akik között kiosztottak 580 darab excelsior fáklyát. A tüzoltók azonkívül bengáli fáklyákat kaptak.

Háromnegyed 8 órakor indult ki az impozáns menet; elől a 90 tagból álló dalárda,

Beleny Antal vezetése alatt, utánna a katona zene, s végül a közel 600 fáklyavivő, 60—60 fáklyából álló csoportokba osztva, s mindenik csapatnál az előre kijelölt rendezők a város színeit viselő karszalaggal, 28 tüzoltó vitte a bibornok nevének betüiből összeállított transparenteket.

A felvonulás a mérnöki hivataltól a megyeház előtt kanyarodott ki a Fő-utczára, azon végig a Muzeum-utig vonult s itt befordult a püspök udvarára.

A hol a menet elvonult, az összes kivilágított ablakok virágokkal, galyakkal volt díszítve.

Impozáns volt a Rimanóczy fürdő épület tetején elhelyezett villamos reflektor fénye, melyet a székesegyházra vetítettek.

A rezidencia kapuja előtt gázkandellaberekben örömtüzek lobogtak. A Muzeum kertben pedig az új acetylér gép működött s vakító fénysugarakat lövelt. A rezidencia udvara lampionokkal volt körülveve.

Nagyszerű volt a fáklyás menet felvonulása a rezidencia udvarába. A közönséget kordonnal zárták kívül a fáklyásoknak szükséges helytől. Kettős sorfalban, félkörbe álltak a fáklyások, azon belül a tribün mellett a dalárda és a katona zene állott. Pompás látvány volt a nagy betükből álló transparent, melyet tüzoltók tartottak:

1847. ÉLJEN SCHLAUCH LŐRINCZ 1897.

A megérkezés után a katonazene Wagner Rienzi operájából játszotta a »Bevonulási indulót«, Herncsirk karmester vezetése alatt. Utánna a dalárda elénekelt »Áld meg Isten, Áld meg e hont« című dalt, melynek elhangzása után Dr. Márkus László a következő remek beszédet mondta a bibornok lakosztályával szemben felállított tribünről, melyet a bibornok, maga vendégeitől környezve hallgatott végig:

Dr. Márkus László beszéde.

Főmagasságú Bibornok Ur!

A magyar nemzet, melynek elementárisan megnyilatkozó közérzete ellenállhatatlanul söpri el a mondva csinált nagyságokat, — ma levett kalappal jelenik meg az Ur szolgája előtt, hogy félszázados jubileumán meghatottan üdvözölje.

Nagykegyelmű Uram!

E világ hatalmi középpontja az ember. Agyában ott vibrál az ember eltörülhetetlen ősi bélyege: az ész, hogy eszméljen, gondolkodjék és alkosson. Karjában az erő, hogy küzdjön és munkáljon. Ész és erő! — a boldogságra — kevés; az elnyomásra s sok »Os homini sublimé dedit Deus, coelumque tueri«, és az elme magasra tör, ég felé száll, majd lehat a mélybe, kutatva, boncolva, elemelve mindenütt, keresi a végtelenné, a létnek, a mindenség okát. Lehagoltan mélyed el magába, mert a végtelent kimérni és megismerni a lét igazi ősi okát évezredek után a legkiválóbb lángelme ép oly kevéssé tudja, mint a legelső napok egyszerű embere. Esz és erő! együtt, de egyedül csak harez és csüggedés! De — mint a nagy görög bölcselő hirdeti — a világ »Alkotója« a »Legfőbb Jó«, a kiben, nincsen semmi irigység. Áldásul adá ő az embernek — a hitet. Czélt és irányt nyer ezzel életünk. A hit ébredésével együtt fakad és árad szét a legnemesebb és leghatalmasabb erény: a mindent összetartó és egyesítő szeretet. Ezek emelik föl az emberi mindent a legfőbb jó és örök igazság eszményéhez, mikben megnyugvást, és vigasztalást találva életünk erkölcsi alapot, az ész és erő munkája pedig eszményibb és állandóbb tartalmat nyer. Bizalmat az emberiség jobblétének a hit és szeretet adnak, s ezek ösztönöznek, hogy mint az ősök éreztünk, úgy munkáljunk és alkossunk mi is a jövő nemzedékért. Akkor »a romok fölött majd új világ keletkezik s az enyészetből új élet fakad.«

*

A hit volt az eszmény, melynek Főmagasságod félszázadot betöltő munkáját áldozá. Hosszu idő!

És az élet ezernyi változata közt, hol hívő lelkére oly sok nap hozott újabb szenvedést és oly sok óra újabb megpróbáltatást; hol e rohamosan haladó században divatossá vált atheismus fanatizmusa a guny ostorcsapásai közt nem egyszer vitte Golgothára a valóságos hitet; ott küzdött Eminenciád a legelsők közt, buzdítva és soha nem csüggedve, oktatva és maga is okulva, lelkesítve és lelkesülve a hit védelmében.

Szónoklatainak bámulatos ereje, tudásának nagysága és mélysége mintha tisztultabb, világosabb és érthetőbb alakban hallatnák előttünk a vallásos könyvek mélyes tartalmát és fenséges poézisát. Az ész ellen, mely megtagadta a hitet, az ész fegyverét, a tudomány érvelései ellen a tudomány gazdag forrásaival küzdött, Eminenciád, sohasem kicsinyelve az ésszt, de kiváló ereje és alkotó képessége előtt megbajolva; sohasem tagadva meg a tudományt, de buzdítva a tudományra; az ellenfeleket nem ellenségekkel tenni, de felvilágosítani akarva; küzdött, sohasem bántón, sohasem kicsinyelve és nem a fanatizmus tévedései és gyűlöletével, hanem felvilágosult elméjének minden bölcsesége és szerető szívének egész melegével.

A kor szabadelvű irányzatának teljes átérzése és vallásos hitéhez való rendíthetetlen ragaszkodása adták meg Eminenciád az az igazi bölcsességet, azt a nemes és tolerans buzgalmat, mely félszázados működésének princípium *movense* volt: harmoniába hozni az ésszt és hitet, hirdetni és gyakorolni a szeretetet, az ember e legnagyobb kincseit, hogy így együtt működve legyenek ez emberiség békés haladásának és boldogulásának, a szabadságnak és testvériségnek igazi, legerősebb és örök forrásai.

*

Kegyelmes Uram! Nemzeti alkotmányunk és egész közjogi szervezetünk bizonyossága nemzetünk vallásos érzületének. Az egyházak főpapjait ott látjuk, a nemzet törvényhozói közt. Egy egész nemzet sorsa és boldogsága van letéve szellemük és szívükbe. Épp oly szép és magasztos, mint fontos és felelőségteljes feladat. Miut ez ősi katolikus egyházmegyének bíboros fejedelmére, kettős kötelesség terhe nehezül Eminenciádra; Szent czél ez is: boldoggá tenni e hazát! És, ha a hit gyakran önfeláldozást követel, nem tagadható ez meg a hazaszeretettől sem. A törvényhozók elvei és eszméi harcában csak az irányok és eszközök különböznek, de a czél *egy* mindnyájan előtt. — Deák Ferencz a »haza bölése« arra intette e nemzet fiait, hogy: »a törvényhozónak az ország összes érdekeit kell tekintetbe vennie, mert csak félig teljesíti kötelességeit az a törvényhozó, aki a néposztályok egy részét, az érdekek egy nemét, a teendők egy ágát veszi csupán tekintetbe.« — Főmagasságod követte a haza bölésének a sirjából is föltörő ezen szövegét. — A törvényalkotásnál ismét ragyogni látjuk Eminenciád, ami újabb bíboros Cicerónk nagy szellemének és tudásának minden kincseit. Mint nemzeti kulturánk egyik leghivatottabb és legbuzgóbb, önfeláldozó és igazi apostola a mellett bizonyít, hogy az igazi vallás és az igazi hazaszeretet két eszmény, melyek között az ellentét csak muló és csak látszat, mert a legfőbb jóban, az örök igazságban egyesülnek és mindkettő Istenhez vezet.

A kötelességek ily nemes felfogása és félszázadon át ily ideális végrehajtása előtt meghajlik az egész civilizált világ. — Az érdem nagysága előtt hatva állunk meg mi is. — De a mi elismerésünkbe az örömmel és lelkesedéssel is belevegyül egy-egy akkordja, mert az a nagy ember, aki ily áldásos befolyást gyakorolt az egész emberiség sorsára: Eminenciád — magyar, magyar hazánknak, magyar nemzetünknek igaz és hű fia.

A félszázad betelt. Előttünk áll a mű és itéletünkre vár. Uralkodók elismerése megadta már Eminenciád a legmagasabb rangot s a legfényesebb kitüntetések. Ma egy nemzet jelent meg itt, hogy megadja az egyéni nagyságnak: a minden rang nélkül is nagy fiának a legszebb és legnagyobb kitüntetését — a nemzet elismfőérését!

Az az oklevél pedig magasságu Bibornok ur, mely tudtára adja, hogy városnknak diszpolgára lett, szimboluma és bizonyossága annak a hálának és nemzeti büszkeségnek, melyek a harmonia ez ünnepélyes pillanatában városunk minden polgárának egész valóját uralják, s melyek ellenállhatatlanul hozzák ajkainkra a fohászt:

Dr. Schlauch Lőrincz Bibornok-Püspök Urat az Isten sokáig és boldogan tartsa meg!

A beszéd után felzúgó éljenzés lecsillapultával, érczes, átható hangon a bibornok a kö-

vetkezőket válaszolta, sokszoros éljenektől közbe-közbe megszakítva:

Dr. Schlauch Lőrincz válasza.

Körülbelül száz éve annak, hogy a francia nemzetgyűlés a hűbérisséggel együtt megszüntette azon kiváltságos állást, a melyet a nemesség addig a francia társadalomban élvezett. Jogfosztása volt ez a nemesi osztálynak és sok keserűségek kútforrása.

A 48-iki országgyűlés is proklamálta az egyenlőséget, de nem fosztotta meg azokat, akik nyolcz századon át vezették az ország ügyeit, nem alázott meg senkit; hanem azokat, akik — mint mondják — az alkotmány sánczain kívül állottak, befogadta, felemelte oda, ahol a kiváltságos osztály addig állott, tehát — ha lehet e szót használni — megnevesítette, nemessé tette az egész nemzetet.

Ezen bölcs eljárás mellett a polgári egyenlőség öntudata kezdett uralkodni. A polgári születésű a legfőbb rangig emelkedhetett és a főur szívesen foglalt helyet a zöld asztalnál vagy az országgyűlés padjain, hogy a polgári osztálylyal együtt tanácskozhassék, sőt megtiszteltetésnek vette, ha valamely város őt diszpolgári oklevéllel megtisztelte.

En uraim! polgári származású vagyok, tiz év óta lakója vagyok e városnak és — bár rangra nézve magasabb helyen állok, sohasem felejtettem el származásomat, sőt épen ez kötött engem bensőbbben Önökhöz, a nép fia mindig szerette a népet.

Ma Önök oly megtiszteltetésben részesítenek, mely csak ritka embernek jut osztalékul, polgári érdemkoszorút nyújtottak, örömtüzet gyujtanak, hogy a fáklya világánál még inkább lássam, mily becses, mily értékes ez.

Fogadják mindezekért mély köszönetemet, fogadják azon ígéretemet, hogy életem hátralévő napjait is azon szent céloknak fogom szentelni, melyek eddig is elem voltak tüzve és amelyeket a jeles szónok ur oly remek szavakban jelzett, hogy önök társaságában, Önök szíves támogatása mellett közre kívánok működni a vallás erkölcsi élet felvirágoztatására és édes hazánk boldogítására.

A remek, lelkesedést keltett beszéd után a dalárda még egy dalt énekelt s a katonazene »Rákóczy« indulója mellett a fáklyásmenet kivonult.

A fáklyákat az Ujsor végén halomba rakva elégették.

A díszebéd.

Délután 1 órakor 82 terítékű disz ebéd volt a püspöki rezidencia nagytermében kizárólag az alsó papság számára. A káptalan és a világi notabilitások ebédje holnap lesz. Természetes, hogy a vendégpüspökök B u b i c s Zsigmond kassai, H o r n i g Károly báró, veszprémi püspökök is jelen voltak. A papság sorából kiemeljük K u c s o v s z k y, D e n s, L i n d e n m a y e r, N o g e l y V i d o v i c h kananokokat, b r C s o b o r Bélát, B u n d a l a Mihály papnöveldei lelki igazgatót, G r o c z Béla prépostot, endrődi esperes plébánost. A papság harsogó éljenekkel fogadta a püspökök társaságába megjelent bibornokot. egész ebéd alatt huzta az öreg Hamza bandája. A pezsgőnél a bibornok föl állott s messzecsengő erős hangon a következő lelkes toasztot mondotta:

Ne várják, hogy Önökre üritsem poharamat. Önök eszközök az Isten kezében és az, aki akarja a czélt, az egyház fennmaradását az emberiség boldogítására, a világ végéig, az akarja az emberi kor legvégső határáig.

Mást akarok én most!

Minden magyar kath. pap szívében két érzelem lobog: a vallás és hazaszeretet szent érzelmek mindig azokra irányulnak, ki ez eszmék főképviselői és hordnokai: Jézus Krisztus földi helytartójára XIII. Leó pápára és és I, Ferencz József apostoli magyar királyunkra.

»Az ő üdvökre üritem poharamat!« (Lelkes éljenzés.)

Ezután ielállott Vidovich György kanonok, szőlősi plébános és ezeket mondotta:

Sokféle fáklyát ismerünk, de el nem égő örök fáklyát még nem.

Ilyen iáklyául szeretném én Főmagasságu bibornok püspök urunkat magamnak éltem lealkonyodó öreg napjaimban és a mi egyházmegyénk papságának, szeretett testvéreinek felállítani, hogy őt utánozzuk a napot, a kitől minden fényünk árad.

Utánozzuk benne a Jézus Krisztust, a hazáját nagyon szerető és jótékony főpásztort. Éljen. (Lelkes éljenzés.)

Lelkes éljenzések fejezték be a beszédet. A menu a következő volt:

Potage à la royal.
Chaufroid de poulets.
Rolad de boeuf
à la jardinière.
Ragout financière
Cuissot de chevreuil rōti salade.
Parfait au Chocolat.
Desert Café.

*

Újabb vendégek érkezése.

A bibornok nagyjelentőségű és fényes ünnepeére tegnap még folyton érkeztek a magas vendégek. A délutáni alföldi vonattal érkezett meg D e s s e w f f y Sándor csanádi püspök, dr. K u n László apát-kanonok, dr. S z e n t k l á r a y Jenő apátkanonok és V i n t e r b e r g e r Antal püspöki titkár.

Az este érkező gyorsvonattal jöttek: Császka György kalocsai érsek, Steiner püspök, Bornemisza Tibor apátkanonok, Csávossy Béla országgyűlési háznagy, gr. Csekonics Endre, Sziklay Lajos; ugyanakkor ekkor érkeztek még br. Dániel Ernő keresk. miniszter, Fehér Ipoly pannonhalmi apát, Ivánkovits püspök, Várady Árpád kultuszminiszteri osztálytanácsos, Ivánka László, dr. Karácsonyi János, Latinovits János, dr. Kenedi Géza, dr. Városovics Gyula, Zindl Péter érseki titkár, Zemplényi Gyula és Szathmáry Mór, Csatári Grósz Lajos, Hajnis Géza, Pákozdy Károly.

A mármarosi küldöttség.

Ezután a mármarosi küldöttség tisztelgett, mely a következő tagokból állott: Sefesik Lajos, Dr. Todorovics Jakab és Irsa Béla.

A bibornok hosszabban beszélgetett a küldöttségi tagok mindenikével s különösen a szathmári zárda és a técsői templom felől kérdezősködött, melyeket ő építtetett volt.

Üdvözlő táviratok.

A tegnapi napon mintegy 500 üdvözlő sürgöny érkezett a jubiláns bibornokhoz, azonkívül nagyszámu levél és hódoló felirat. A tegnapi napon felhalmozódott óriási irni való miatt csupán lapunk legközelebbi számában hozhatjuk részletesen az üdvözlők névsorát és a magasabb állású egyének üdvözlétének szószerinti szövegét.

Ünnepély Szilágy-Somlyón.

A szilágy-somlyói róm. kath. püspöki gimnázium folyó évi május hó 2-án, délelőtt 11 órakor Dr. Schlauch Lőrincz nagyváradai bibornok-püspök Ő Eminenciája 50 éves papi jubi-

leuma alkalmából a gymnasium téli tornacsar-
kában iskolai ünnepet rendez a tanári testület,
melynek műsora a következő:

1. Megnyitó. Tartja Mahalesik Titusz ta-
nár. 2. Dal a Bányamester operettéből, előadja
a gymn. zenekar. 3. Ünnepi dal, előadja a gymn.
énekkar. 4. Alkalmi költemény, szavalja Faragó
Sándor IV. é. tanuló. 5. Magyar népdalok, he-
gedün előadja Faragó József III. o. t., czimbal-
mon kíséri Schöffler Leo tanár. 6. Ünnepi be-
széd, tartja Török Teofil tanár. 7. Magyar nép-
daleyveleg, előadja a gymn. zenekar. 8. Népdalok,
énekli Sztankay Vanda I. o. magántanuló. 9. Insurgensek
riadója, énekli a gymn. énekkar. 10. Induló,
előadja a gymn. zenekar.

Debreczen üdvözlője.

Debreczen város tanácsa az arany misés
dr. Schlauch Lőrincz bíboros püspökhöz, a
debreczeni róm. kath. vallású polgárok főpász-
torához a következő üdvözlő levelet intézi:

Főméltóságú és Főtisztelendő Bíboros Püspök ur!

Azon alkalmából, hogy az isteni gond-
viselés megengedte, miszerint Eminentiad ál-
dozóságának 50-ik évfordulóját elérhette, a
magyarországi róm. kath. hívek, közelebbről
pedig egyházmegyéjének hívei és püspöki szé-
khelye, Nagyvárad város törvényhatósági város-
nak lakosai osztatlan lelkesedéssel sietnek sze-
retetük és tiszteletük számos jeleinek kimuta-
tásával és szerencse kívánataikkal főtisztelendő-
ségedet elhalmozni — s a fenkölt szellemű
hazafias magyar főpápnak, bíboros, megyés
püspöknek aranymiséje ünnepségeit emlékeze-
tessé tenni: Debreczen szab. kir. város Tanácsa
is részt kíván magának ez ünnepségekből any-
nyiban, hogy Főmagasságot ez alkalommal
őszinte szívből üdvözlje és kívánja, miszerint
a Mindenható Főtisztelendőségnek áldásdús
életéveit boldogság és megelégedéssel töltse be.

Fogadja Eminentiad ezen üdvözlőtünk
mellett tiszteletünk kifejezését, melylyel vagyunk
Debreczen, 1897. április 29-én.

Simonfi Imre,
kir. tanácsos polgármester.
Kömlössy István,
főjegyző.

Nagyvárad város diszpolgári oklevele Schlauch bibornoknak.

Nagyvárad város diszpolgári oklevelét teg-
nap délelőtt nyújtotta át a bibornoknak R á c z
Mihály h. polgármester. A diszpolgári oklevél
szövege a következő:

Mi Nagyvárad törvényhatósági joggal
felruházott város közönsége adjuk emlé-
kezetül jelen oklevelünkkel mindenkinek,
akit illet, hogy midőn mai alulírott napon
városunk közügyeinek elintézése végett
rendszerinti közgyűlést tartottunk volna:
tárgyalás alá vettük több tagtársunk ál-
tal az 1868. évi XXI. t.-cz. 50-ik szaka-
sza utasításához képest kellő időben be-
adott és közszemlére kitett amaz indít-
ványt, hogy Nagyvárad törv. joggal fel-
ruházott város képviselő testülete

FÖMAGASSÁGU ÉS FŐTISZTELENDŐ

SCHLAUCH LŐRINCZ Dr.

bibornokot, nagyváradit lat. szert. püspököt,

a valódi egyházfejedelmet és igaz magyar hazafit,
a város

DISZPOLGÁRÁNAK

válassza meg.

Ezen a város egész közönségének köz-
érzetét tolmácsoló indítvány nagy lelke-
sedéssel elfogadtatván

FÖMAGASSÁGU ÉS FŐTISZTELENDŐ

SCHLAUCH LŐRINCZ Dr. urat,

nagyváradit bibornok-püspököt, az I. oszt. vaskorona-rend
lovagját, v. b. t. t., a Szent-László-társulat t. elnökét,
hit- és kánonjogi tudort, ő Szentségének a római Pápnak
trónálló főpapját, a római grótot, főrendiházi tagot stb. stb.

azon tisztelet és hálás érzelmek kifejezé-
sül, melyekkel Nagyvárad th. joggal fel-
ruházott közönsége Főmagasságu szemé-
lye irányában több alkalommal tanusított
kegyes jóindulatáért viseltetik; különöseb-
ben pedig azért, hogy saját jövedelméből
terjedelmes egyházmegyéjében egyházi és
iskolai czelokra, vagyis a hitélet fejleszté-
sére és így a nemzeti művelődés elő-
mozdítására fejedelmi bőkezűséggel tett
alapítványokat; szóval: a haza határain
tul is elismert kiváló áldásos mű-
ködéséért. — Nagyvárad th. j. f. város
közönsége 50 éves áldozásának alkalmából
e város diszpolgárának egyhangu-
lag megválasztottuk.

Mirül is közakarattal és közmegegye-
zéssel kiadtuk ezen oklevelet pecsétünk-
kel és aláírásunkkal megerősítve.

Kelt Nagyváradon, Nagyvárad törv. hj.
felruházott város törvényhatósági bizott.
ságának 1897. évi Szent-Györgyhava 8-ik
napján tartott rendszerinti közgyűléséből.

A város törvényhatósága nevében:

Rácz Mihály s. k.,
polgármester-helyettes.

A diszpolgári oklevél fehér színű disznó-
börbe van kötve s sarkain veresen zomán-
csozott szegélylyel ékesített ércdiszítésekkel van
ellátva. A bekötési tábla közepén remek kivi-
telben Nagyvárad város czimere van elhelyezve
szines email-ban, míg a bekötési tábla belül
bibor selyemmel van behuzva.

A gyönyörű diszmű L ö y Márton hely-
béli könyvkötő műhelyében készült.

A pompás album alaku oklevél a bibor-
noknak is annyira tetszett, hogy nem akarta
elhinni, miszerint Nagyváradon ilyen munkát is
képesek már készíteni. Az o k i r a t k a l l i g r a f i a i
részét Fiedler M. műintézete
készítette.

ORSZÁGGYÜLES

A képviselőház ülése.

Budapest, május 1.

A képviselőház mai ülése délelőtt fél 11
órákor kezdődött.

Elnök: Szilágyi Dezső.

Jegyzők: Molnár Antal, gr. Esterházi Kál-
mán és Lázár Árpád.

A kormány részéről jelen vannak: báró
Bánffy Dezső miniszterelnök, Erdélyi, Lukács,
Perczel, Dániel, Josipovich.

Elnök bejelenti, hogy az összeférhetlen-
ségi bizottság tagjai a következőképpen alakul-
tak meg: Elnök Fest Lajos. Jegyző: Rohonyi
László. Bemutatja Hunyad vármegye közön-
ségének feliratát a kvóta emelése ellen, Bereg-
vármegye közönségének feliratát az állam épi-
tészeti hivataloknál mutatkozó hiányok tárgyá-
ban, több szegedi, vésztői és szeghalmi lakosnak
kérvényeit az általános képviselő választói és a
szabad gyülekezési jog tárgyában s végül elő-
terjesztést tett az el nem intézett interpellációk
tárgyában.

Thoroczky Miklós gróf előadó előterjeszti
a gattaja, lugos, marosillyei helyi érdekű vasut
eng-délyezéséről szóló törvényjavaslatot s azt
elfogadásra ajánlja.

Kállay Lipót kijelenti, hogy pártja a ja-
vaslatot nem fogadja el.

Dániel Ernő kereskedelmi miniszter kifejté,
hogy a vasut építése nagy nehézségekkel jár,
mert hegyes vidéken épül. Hosszasabban beszél
a viczinális vasutakról s végül kéri a Házat,
hogy a javaslatot általánosságban fogadja el.

A Ház a javaslatot általánosságban és rész-
leteiben elfogadja.

A napirend második pontja:

A Bulgáriával kötött kereskedelmi egyez-
mény becikkelyezéséről szóló törvényjavaslat.

Szemere Attila előadó a közigazgatási

bizottság nevében a javaslatot elfogadásra
ajánlja.

Makkfalvay Géza: a nemzeti párt nevé-
ben kifejti, hogy a kereskedelmi egyezmény
nem nyújt az eddiginél kedvezőbb helyzetet s
korántsem védi meg a magyar gazdasági ér-
dekeket. Visszapillantást vet ezután a szerző-
dés előzményeire. A Bulgáriával kötött szerző-
dést a berlini szerződés, nevezetesen ennek
8-ik pontja szabályozza. Nagybritanniával és
Németországgal hasonlóan nekünk is érdekünk-
ben van, hogy a kedvezményeket élvezzük.
Bulgáriának gabona behozatala évről-évre sza-
porodik s ezzel a mi érdekeink veszélyeztetve
vannak. Magyarország legtöbbet vesz be Bulgá-
riában szeszben, azután jön a só, majd a ló-
kivitel s ez is 14 százalékot fizet. Magyarország
megérdemelné, hogy éppen ennél a fontos
kiviteli ágánál kevesebb vámot fizessen. Ezután
azt fejtegeti, hogy a bórárúknál is sokkal ke-
vesebb vámot fizet Ausztria, mint Magyaror-
szág. Statisztikai adatokkal bizonyítja, hogy az
egyezmény Ausztriának nagyon sok előnyt
biztosít s hogy a kormány ellefejtette istápolni
a magyar mezőgazdaság érdekeit. Ezért a tör-
vényjavaslatot nem szavazza meg.

Polónyi Géza: Különösnek tartja, hogy
ilyen fontos javaslattal sem a sajtó, sem a
pártok nem foglalkoznak bővebben.

Egyike ez azoknak a muszáj-javaslatoknak
amelyek terminusra kell, hogy szentesítsenek.
Tudja, hogy nem akadályozhatja meg a szer-
ződés megszavazását, bár sok kifogása van az
ellen közjogi szempontból is.

Kijelenti, hogy az értékvámoknak egyálta-
lán nem hiva, henem csakis a súlyvámoknak.
Szerencsétlen dolognak tartja, hogy a mi keres-
kedelmi szerződésünk évek mulva járnak le
a megújított konvencziók után. Arra kellene
törekedni, hogy legfőllebb egy év mulva jár-
janak le.

Az előadó ur azt mondta, hogy a cukor-
kérdés Magyarországra nézve nem fontos. Bul-
gáriába cukor évenként 1.800.000 forint értékű
megy ki. A bolgár szerződés ami cukorkat
ezután sem fogja megvédelmezni s ezért kéri
a minisztert, mit szándékozik tenni az iránt,
hogy a jövőben a mi cukorkunk kivitele is lehe-
tővé tétessék. Csatlakozik Makkfalvi néze-
téhez.

Dániel Ernő kereskedelmi miniszter. Öröm-
mel kell fogadnunk azt a tényt, hogy Bulgá-
riával végre rendezhettük kiviteli viszonyunkat
s hogy véget vethettünk az előző bizonytalan
állapotoknak. Ausztria előnye elenyésző, csekély
a szerződésben. Nem tagadja, hogy a Duna-
gőzhajózási társaság Ausztriára nézve valami
csekélylyel kisebb díjtételt állapított meg a
cukorkivitel tekintetében, de ez onnan ered,
hogy a nagy távolságokra mindig kisebb díj-
tételt szokás megállapítani, mint a kisebb
távolságokra. Magyarország különben is elenyésző
csekély mennyiségű cukrot szállított ki eddig
Bulgáriába s a cukorkivitel csak most kezd
lendületet kapni. Bulgáriának a legfőbb kíván-
sága az volt, hogy állatait könnyen hozhassa
be Magyarországra; ennek azonban a magyar
kormány erőlyesen ellenszegült. Kéri a javaslat
elfogadását.

A Ház a javaslatot úgy általánosságban,
mint részleteiben elfogadja.

Benke Gyula előadó beterjeszti a zárszá-
madási bizottság jelentését az állami szám-
vitelről szóló törvényjavaslatról s azt elfoga-
dásra ajánlja.

A Ház a javaslatot úgy általánosságban,
mint részleteiben vita nélkül elfogadja.

Elnök: az ülést öt percze felfüggeszti.

Szünet után.

A kassai írók és hírlapírók kérvényénél
— a magyar hírlapok után Ausztriában szedett
bélyegilleték megszüntetése iránt — felszólal:

Thaly Kálmán kijelenti, hogy ha a hírlap-
bélyeg Ausztriában elfogadható nem volna,
követeli, hogy mi is szedjünk bélyeget az osz-
trák hírlapok után.

Lukács László pénzügyminiszter most még
nem nyilatkozhatik a dolog felől, de kéri a
kérvényt a pénzüg. miniszternek pártolólá ki-
adni.

A Ház a kérvényt kiadja a pénzügy-
miniszternek.

A brassói állami tisztviselők kérvényét

magasabb lakbérosztályba való sorozásuk iránt kiadják a pénzügyminiszternek.

A kvóta ellen beadott kérvényeknél:
Kossuth Ferencz üdvözlö a kvóta ellen felszólaló törvényhatóságokat.

Visontai interpellációja.

1. Van-e tudomása a t. miniszter urnak azokról a számos súlyos balesetekről, melyeknek a fővárosban üzemben levő villamos erőre berendezett vasutak okozói?

2. Tudják-e különösen azt, hogy eme vasutak a köteles gondosság és figyelem mellőzésével, számos embernek az életét pusztították már el s hogy napról napra sürűbben fordulnak elő elgázolások, melyek az elgázoltak halálát vagy súlyos megsebesülését, vagy örökös nyomorékká tételét okozzák?

3. Van-e tudomásuk a miniszter uraknak arról, hogy eme villamos vasutak kocsjai a legnépesebb és legnagyobb forgalommal bíró utcákon is meg nem engedhető gyorsasággal közlekednek és hogy a közlekedés e módja állandó veszélyt és merényletet képez a fővárosi lakosság, mint egyáltalán a fővárosban megforduló emberek élete és testi épsége ellen.

4. Szereztek-e a t. miniszter urak, különösen a kereskedelmi miniszter ur, mint legfőbb rendőrhatalóság meggyőződést arról, vajjon:

- a közlekedő kocsikok vannak-e a menetgyorsaság jelző készülékek alkalmazva?
- vannak-e olyféle, másutt már használatban levő készülékek alkalmazva, melyek az elgázolást illetőleg megakadályozzák és a mentést megkönnyítik?
- szereztek-e a miniszter urak felügyeleti joguknál és az ebből folyó felelősségükneél fogva arról is meggyőződést, vajjon a villamos vasutaknál a feladatuknak megfelelni képes, szakavatott egyének vannak-e, mint kocsivezetők alkalmazva?

d) vajjon a vasutak igazgatóságai a személybiztonságnak megfelelő, különösen a menetgyorsaságot szabályozó és megállapító szabályzatokat és rendszabályokat léptettek-e életbe? és ha ez megtörtént, mi az oka, hogy közlegeiknek emberpusztító mesterességét, elnézik és lanyhán veszik és hogy a számos halálos kimenetelű elgázolás dacára sem lehet tapasztalni, hogy a kocsi a bár jövedelmező, de közveszélyes menetgyorsaságot mérsékelnek?

5. Hajlandók-e a miniszter urak az elgázolások tárgyában vizsgálatot indítani és saját hatáskörükben a szükséges intézkedéseket megtenni abból a célból, hogy azok, akik akár mint felelős igazgatók, akár mint kocsivezetők az elgázolások okozói felelősségre vonhatók és megbüntethetők legyenek; és hogy egyrészt a menetgyorsaság mérséklése, a kellő gondosság szem előtt tartása és kellő készülékek alkalmazása által az elgázolások és egyéb szerencsétlenségek és balesetek lehetőleg korlátozva és csökkenthetők legyenek?

b) Hajlandók-e a miniszter urak a villamos vasutak által eddig életüktől megfosztott egyének számáról és kilétéről a kellő adatokat beszerezni és pedig akár a rendőrségnél akár a boncolásoknál naponkint közreműködő vizsgálóbíróknál, akár a törvényszéki orvostani intézetben és kideríteni, vajjon a kenyérkeresőkkel megfosztott és hátramaradt özvegyek és árvák és különösen az elgázolt és elpusztított szegényebb néposztályokhoz tartozó egyéneknek a legnagyobb inségben maradt hozzátartozói részesülnek-e a fenálló törvények szerint a vasutársaságok által kellő kárpótlásban és segélyben?

Polónyi Géza interpellációja.

Interpelláció a miniszterelnök urhoz:

Tekintettel arra, hogy Ő Felségének Ausztria császárnak és Magyarország apostoli királyának legutóbb Szent-Pétervárott tett látogatása alkalmából sem az oroszok czárja részéről elmondott pohárköszöntőben, sem az orosz kormány részéről a a bolgár kormányhoz intézett jegyzékben — úgy ahogy azoknak szövegei a hírlapok által közzétettek — Ő felségének apostoli magyar királyi közzogi állásáról és czíméről említés nem tétetik és csupán a császáról történi megemlékezés, tekintettel még arra is, hogy az orosz hatóságok részéről

nagy pompával végrehajtott dikciók alkalmából a magyar királyság színei sehol sem szerepeltek.

Tisztelettel kérdem a miniszterelnök urtól:
1. Tett-e magyar kormány előzetesen intézkedéseket az iránt, hogy Ő Felségének szent-pétervári látogatása alkalmából a magyar király közzogi állása és méltósága az azt megillető mértékben érvényesüljön.

2. Melyek azon tények, melyek azt igazolják, hogy ezen nagy horderejű és történeti jelentőségű látogatás alkalmából Ő Felségének magyar királyi állása figyelembe vétetett és az azt megillető tiszteletben részesített?

UJDONSAGOK.

Ő Felsége levele a bibornokhoz.

A legnagyobb ritkaságok közé tartozik az a legfelsőbb kézirat, mely a mai hivatalos lap élén megjelent. A megszólítás, a szokatlan alak, a bizalmas hang, mely rajta keresztül vonul, a jubiláns nagy érdemeinek elsorolása, a melegség, a jó kívánság, melynek kíséretében a legnagyobb rend nagy keresztjét adományozza, mind-mind rendkívül fényes jele a királyi felség kitüntető bizalmának. Ez a levél, valamint a Szentatya ajándéka, koronája az egész ritka fényű országos ünnepeknél. Köszönet érte koronás királyunknak.

A »Budapesti Közlöny« május 1. számának élén a következő királyi kéziratot közli:

Ő császári és apostoli királyi Felsége a következő legfelsőbb kéziratot méltóztatott kiadni:

Kedves Dr. Schlauch bibornok püspök! Különös örömmre szolgál áldozásának felszázados jubileuma alkalmából Önnek legbensőbb szerencse-kívánataimat kifejezni.

Ezen alkalommal hálás elismeréssel emlékezem meg azon sokoldalú érdemeiről, melyeket ön az egyház, a trón és a haza körül szerzett, azon fáradhatatlan és eredménydus tevékenységéről, melyet a tudományok és a művészet fejlesztése érdekében kifejtett és azon ritka szívegyességéről, melylyel minden üdvös és nemes célt bőkezűen előmozdítani és a nyomort enyhíteni mindenkor kész volt.

Változhatatlan különös kegyelmem jeléül Önnek Szent-István rendem nagykeresztjét díjmentesen adományozom azon hű óhajattal, hogy az isteni gondviselés áldást árasztó életét az egyház és hazájáért és diszére még évek hosszú során át tartsa meg.

Kelt Bécsben, 1897. április 24.

FERENCZ JOZSEF, s. k.

Br. Jósika Sámuel, s. k.

A pápa ajándéka a bibornoknak.

Ő Szentsége az aranymisé bibornok iránti kiváló figyelme jeléül saját drágakövekbe foglalt arcképét küldte meg Fraknoi Vilmos püspök által. A saphirokkal, rubinokkal és igaz gyöngyökkel ékesített medaillon, mely szalagon hordható, ovális onix-alapon finom elefántcsontdomborműben balra fordulva teljes arczélben ábrázolja a pápát, ki caputiumot és mozzettát visel. A mű renaissance stylben készült s piros bársony tokján a pápa jelvényei láthatók.

* Wlassics üdvözlő levele a bibornokhoz.

Wlassics közoktatási miniszter, ki gyengélkedő állapota miatt jelenleg Karlsbadban időzik, és

a jubileumi ünnepeken meg nem jelenhet a következő meleg sorokat intézte onnan Schlauch bibornokhoz aranymiséje alkalmából:

Főmagasságu biboros püspök ur! Hazafias élénk örömmel üdvözlöm Főmagasságot a mai napon, a melyet félszázadon át odaadással teljesített, a hazára és egyházra nézve eredményekben gazdag munkássága ünneppé avatott. A teljesített kötelesség megnyugtató érzéssel pillanthat vissza főmagasságod életének e legszebb ünnepén a félszázadra, a mely idő alatt eminenciád a nemzeti közéletnek munkájából mindig kivette fényes tehetségeinek megfelelő méltó részt és szellemi erejével, minden szép és nemes iránt hevű lélkével a magyar kultúrának és emberbaráti törekvéseinknek irányt adott. A fényes mult kegyeletes megemlékezésében egyesülnek ma azok a hasznos szolgálatok, a melyeket főmagasságod az egyház és a haza oltárára tett és hatalmas eredményei tiszteletet keltenek e haza minden polgárának szívében és hálával töltik el eminenciád nemes tettekben gazdag élete iránt. Adja az ég, hogy hazafias és nemes munkásságát még sokáig, igen sokáig folytathassa eminenciád az isteni gondviselés kegyelméből és valamennyiünk forró óhajából. Fogadja főmagasságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását. Wlassics Gyula s. k.

Uj-Arad Schlauch biborosnak.

Nagyvárad biboros fényes jubileumi ünnepeiből szülővárosa, Uj-Arad község is kivési a maga részét. Uj-Arad község képviselőtestülete diszpolgárává választotta nagynevű fiát s küldöttségileg nyújtja át az erről szóló okmányt a jubiláló főpápnak.

A rendkívüli díszes és pompával kiállított okmány, melyből Uj-Arad nagyközség pecsétje csüng selyem zsinóron, vert ezüsttel díszített bársony tokban van foglalva. Antik stílusú, színezett gótikus betűkkel van a szöveg pergamentre rajzolva, izléses inicialék tarkítják a sorokat. A szöveg felett a keret közepén Uj-Arad városháza, temploma és régi-iskolái látható, melyben a biboros tanulmányait kezdte. Alul a két sarkon Schlauch Lőrincz szülőháza és anyjának, Schlauch Pálnéknak sírboltja látható. Az oklevél baloldalán őrangyal áll az egyházi jelvényekkel, alatta a püspöki címer és biborosi jelvények; a jobb oldalon nyitott mise-könyv látható, egyik lapján a biboros születési napja és keresztnéve: »1824. márczius 27. Lőrincz«; a másikon atyja és anyja neve: »Schlauch Pál építész. Jozst Katalin.«

Az okirat teljes szövege a következő:

Mi, Uj-Arad nagyközség bírja, jegyzője és közgyűlésileg kiküldött jegyzőkönyvhitelítői az igazsághoz híven tanusítjuk, hogy ezernyolcszázkilencvenhét évi április hó tizenötödikén külön e célból tövényes összehívott rendkívüli közgyűlésünkön, hazánk diszt, a kitűnő főpapot, a nagy hazafit, kora egyik nagynevű tudósát, kiváló szónokát, községünk elévülhetlen érdemű szülőjét, főmagasságu és főtisztelendő dr. Schlauch Lőrincz urat, az illyriai szent-Jánosról címzett áldozár bibornokot, nagyvárad püspököt, pápai trónállót, valóságos belső titkos tanácsost, Ő szentsége a római pápa házi prelátságát, az első osztályú vas-koronarend lovagját, római gróft, hittudomány és és kánoni tudort, a Szent-László társulat tiszteletbeli elnökét, Szatmár, Szilágysomló és Nagyvárad városok diszpolgárát, ötven éves jubileuma alkalmából mély tiszteletünk jeléül egyhangulag és nagy lelkesedéssel nagyközségünk diszpolgárává megválasztottuk

Minek hitelül kiadtuk ezen pecsétünkkel és szokásos aláírásunkkal ellátott oklevelünket.

Kelt Uj-Aradon, ezernyolcszázkilencvenöt évi április hó tizenötödikén.

Teichert János bíró, Fehér Ferencz jegyző, dr. Rittich Antal és Lux Károly jegyzőkönyvhitelítő.

Az okmányt öttagu küldöttség fogja ma a bibornoknak átnyújtani, délelőt tisztelegvén nála a többi küldöttségek sorában. A küldöttségnek Kristoffcsák Gyula apát-plébános vezetése alatt Fehér Ferencz jegyző, Teichert János bíró, Lux Károly, dr. Rittich Antal és Princz Fidéll lesznek a tagjai, kik tegnap délelőt érkeztek Nagyváradra.

*** Az aranymísén előadandó zeneművek.**

Dr. S c h l a u c h Lőrincz bibornok ma, vasárnap délelőtt 9 órakor tartja aranymíséjét a székesegyházban. Ez alkalommal a székesegyházi ének- és zenekar a következő egyházi zenedarabokat fogja előadni:

Brosig Ecce Sacerdos.

Schöpf. Te Deum.

Zeller Fest Misse.

Gruber Veritas mea.

Jork Ave Maria.

Szent beszéd után Boldogasszony anyánk régi magyar ének előadja 70 tagból álló énekkar.

*** A tanítók bankettje.**

A nagyvárad i. sz. egyházmegye tanítói kara a bibornok főpásztor urnál történt hódolatnyilvánítás után 1 órakor a Wöber-szálló éttermébe gyűlt össze közébdőre. Résztvett 58 tanító Bihar, Békés Hajdu és Szilágy megye tanítószolgálatának küldöttei. Az egybegyűlteket igen megörvendeztette, midőn Palotay László egyházmegyei és Sipos Orbán biharmegyei tanfelügyelők a közébdőre megjelentek, kiket belépésükkor lelkes éljenzéssel fogadtak. — Az ebéd közepén Palotay László szép beszédben ürité poharát a bibornok püspökre s szavai lelkes visszhangot keltettek. Majd Sipos Orbán emelkedett szólásra éltetvén Palotay Lászlót. Stark Gyula a nagy számmal megjelent vidéki kartársak élén részvevőknek mondott köszönetet, Székely Lajos pedig a vidéki tagtársak nevében nyárad i kartársaknak mint rendező bizottságnak. Palotay László a haza boldogságára emelt másodízben poharát, melynek hatása alatt a tanítószolgálat s »Szózat«-ot rázendítette. Végül ismét Sipos Orbán, meghatva a szózat lelkes hangjai által a tanítószolgálatra mint közművelődés bajnokaira s közvetve a haza boldogságának előmozdítóira köszöntött. Az ebéd a legvidámabb hangulatban 3 óra után ért véget.

*** Uj katolikus kör.** A hatvani katolikus kör alapszabályait a magy. kir. belügyminiszterium a jóváhagyási záradékkal ellátta.

*** Kinevezés.** A m. kir. pénzügyminiszter K v o z d o v i t s Gyula, díjas adóhivatali gyakornokot a székelyhídi adóhivatalhoz adóosztás ideiglenes minőségben kinevezte.

*** Miniszteri biztos a felső-kereskedelmi iskolában.** A nagyvárad i felső-kereskedelmi iskola érettségi vizsgálatára az idén ismét G e r e s s i Kálmán debreczeni főigazgató lesz kiküldve. Az érettségi vizsgálat határ idejére s az egyéb kérdésekre nézve is megteszik legközelebb az intézkedéseket.

*** Felebbezés pro és contra.** Biharvármegye kórházának Nagyvárad város közigazgatási bizottsága megengedte, hogy a kórház udvarán egy szalmaégető kemenczét építsen, azonban kikötötte, hogy annak kéménye 12 méter magas legyen s ha a város később kívánja még feljebb is emelendő a kémény. Ez ellen a megye kórházi választmányja nevében Sz u n y o g h Péter alispán felebbezett, azonkívül most meg az engedély megadása ellen nyújtott be a l. sz. püspökségi uradalom felebbezést.

*** Eltűnt községi jegyző.** Szenzációs esetről tudósít bennünket görbedi levelezőnk. Az elmúlt héten F a u s z t nagyvárad i pénzügyigazgató helyettese kint járt Görbed községben s megnézte a község adókezelését. Azonban tapasztalta, hogy az adóbehajtás nincsen rendesen kezelve s több rendbeli szabálytalanságot konstatált. Megkeresésére K é k u s István, a tenkei járás főszolgabírója elrendelte a vizsgálatot. Mikor azonban a vizsgálatot megakarták ejteni, a jegyző V a j d a Mihály nem volt sehol. Ápril hó 25-ike óta eltávozott a községből, a nélkül, hogy valakinek hirt adott volna eltávozásáról. Még nem tudják, hogy a szabálytalanságon kívül terheli-e nagyobb dolog. Mivel azonban szó nélkül eltávozott, a főszolgabíró a körözését elrendelte. Személyleírása: 32 éves, gör. kel. alacsony, zömök, haja gesztenyeszin, szakálla beretvált, Különös ismertető jele, hogy a bal lába a czombtól kezdve müláb s így igen sántitva jár.

*** Egy asztalos inas bosszúja.** Major Dezső fiatal suhancz, asztalos inas a javából. Czigarettázik és verekedik, ezeken kívül pedig leleményes firma. Tóth Gáspár tegnapelőtt egy kicsit megintette a legénykét, miért a reá bízott ezüst órát T ó t h hazajövele előtt elrontotta. Az asztalos inas bosszúból tegnap este a szobája küszöbére 3 dm. magasságban drótot húzott, hogy ha a gazda azon átakarmenni, bukjon el. A vicz tulságos jól sikerült, mert a Tóth Gáspár feje alapos zuzódást szenvedett az esés folytán s így látéletet vétetett fel a sérülésekről és a rendőrségnél panaszt emelt. Major Dezsőske pedig szepeghet, mert bizonyára kissé savanyu lesz stiklijének a leve.

*** Egy rozsdás szeg áldozata.** Egy szegény özvegy ssszony, Volf Vera pár nap előtt egy rozsdás szegbe lépett. A szurás helye, mind egyre kezdett gyülemelni s a már későn előhívott orvosok már csak az elharapózott vérmegezészt konstatálták. A szerencsétlen még él s ujjvárosi lakásán vivódik a halállal. Ha egy nappal előbb hívnak orvost, még amputálás folytán, a segítség lehetséges lett volna.

*** Statisztika a szerenádookról.** Mindenki által el van ismervé, hogy legszebb napja az esztendőnek május elseje. Hogy mért, azt legjobban megtudják fejteni az ábrándos szívű leánykák, kik egész éjjel nem tudnak aludni, hanem izgatottan várják, hogy valjon »ő« eljön-e, néhány czirnos képű, cigány társaságban az ablakjuk alá. Mivel ennyire érdekes ez a dolog, egy tudósítónk szerenádszámlálást készített a cigányprimások segítségével. Az eredmény a következő: Olasziban háromszáz, ujjvároson kétszáz s a külvárosokban háromszázhuszonkilenc szerenádszám hangzott el. Összesen tehát körülbelül 829 leány szive dobban nagyot a legpoétikusabb éjszakán, május éjszakáján. Hogy kik kaptak szerenádot, nem áruljuk el, mert akkor mindenki megtudná azt is, hogy ki nem kapott, ez pedig egy kicsit sértene a reményükben, csalatkozottak önézetét.

x A Katolikus kör t. köldötsége közül valaki egy Czilindert véletlenül kieserelt, gyász szallag volt rajta — sziveskedjék azt. Szilárdky és társa czégnél Bémer téren visszaeserélni.

x Nagyvárad legegészségesebb nyári mulató helye. Kálvária hegy alatt tiszta ozondús üde levegőjű, nyári vendéglőmet elsőrendű *Dula Miklós zenekara* közreműködése mellett a nagyérdemű közönség igényeinek megfelelőleg berendezve mai napon megnyitottam. *Pénteken halesztély katonazene mellett.* Tisztelettel *Karger Sándor* nyárivendéglő tulajdonosa. *(Telefon összeköttetés).*

1500 drb. legujabb, angol nyakkendő most érkezett, a gomkirály-ba, melyre a közönség figyelmét felhívja. Czillér Imre és Társa. Nagyvárad, olasz Fő-utca.

x Legujabb és kizárólag a legjobb gyártmányok férfi fehérművekben ugy szintén a legujabb angol férfi divat cikkek a tavaszi évadra megérkeztek Roth M utóda kalap és férfi divat üzletében a hol kizárólag csakis Karlsbadi czipők kaphatók.

Telefon.

Telefon.

Feltétlenül a legelőnyösebben vásárlunk

legjobbnak elösmert Carlsbadi czipőket, legfiuomabb angol és olasz

divat kalapokat, uri fehérműveket,

nyakkendőket, keztyűket, harisnyá-

kat, zsebkendőket, nőernyőket stb.

kizárólag Fábry Testvérek divatáru

házában Fő-utca. Lelkiismeretes ki-

szolgálás, mint az egy solid czégnél

természetes.

Mátyás király Bécs előtt.

— A muzeum új képe —

A muzeum ma kettős ünnepet ül: a főkapu fölött lengő trikolor hirdeti egyrészt az

egylet egyik legnagyobb jóltevőjének az aranymísés bibornoknak nagy napját, másrészt egy újabb műemerk megérkezését, mely ismét jelentékenyen emelte pompás kis gyűjteményünk nagy becsét Péntek este Peregriny Lajos dr. az országos képtár titkára maga hozta le Budapestről a kolosszális festményt, amelyet még tegnap felállítottak illetőleg fölfüggesztettek a muzeum nagytermének egyik falára melyet az óriási, 5 méter magas, 10 méternél szelesebb olajfestmény csaknem teljesen eltakar K o r o k n y a i Otto pompás történeti festménye nagy fntűnést keltett annak idején az ezredéves kiállítás alatt, — műcsarnokból a vallás és közoktatásügyi miniszter kegyességéből a pompás 6000 mond hatezer forintra becsült festmény muzeumunknak jutott azon műtárgyak sorából melyeket a vidék muzeumok számára vettek országos költségen. Illustrich magas vendégeink tehát már ma gyönyörködhetnek szín pompában ragyogó igaz történeti érzékkel megalkotott remekben, mely most kétségkívül egyik legérdekesebb darabja lesz gyűjteményünknek. A képet Peregriny dr. a következőképen írja le:

Az 1485-évi junius elején Bécsbe bevonuló Mátyást a Habsburgok székvárosának tanácsa, papsága és egyeteme a város kapuja előtt hódolattal fogadják s neki a várkulcsait átadják. Középpütt lovon ül a vértbe öltözött és sisakja felett kereszttekkel ékesített nyílt koronát viselő király, kit a főurak, a főpapok és a fekete sereg vitézei kísérek. Előtte félkörben a bécsi küldöttség tagjai állanak élőkön a város kulcsait tartó polgármesterrel és egy pappal, kinél az evangelium van. A háttérben jobbra Bécs bontakozik ki az épületei közül kiváló szt. István toronnyal. Alól jobbra a mester jelzését olvashatjuk. A város látképe Schedl 1494-diki metszetének és a klostarnaiburgban lévő egykoru kép felhasználásával készült.

Gróf Majláth Gusztáv fölszentelése.

Majláth Gusztáv erdélyi koadjutor püspököt ma délelőtt szentelték fel nagy egyházi pompával a budavári Mátyás templomban. A szertartás reggel 8 órakor kezdődött s közel 11 óráig tartott.

Nagyszámu előkelő közönség volt az ünnepélyen. Ott volt továbbá: az erdélyi katolikus status küldöttsége Jósika Samu báró miniszterrel élén. A küldöttség tagjai voltak: Ugron Gábor, Szamosy János, Finály Henrik kolozsvári egyetemi tanárok, Paál István kanonok, Groiz Gusztáv orsz. képviselő, Dörghó Albert kir. közjegyző, Gyóiffy Gyula orsz. képviselő, Kovács Ferencz apát, Fábrián Sándor kanonok, továbbá Balogh Ferencz és Miklós, Cseke Lajos, a komáromi küldöttség élén Várad i Árpád belügyminiszteri oszt. tanácsos; Zichy Nándor és Géza grófok családjaikkal, Csáky-Pallaviezini örgróf, özv. Majláth Györgyné, ifj. Majláth György, Majláth József, számos főv. biz. tagok, a budai kath. legényegyesület s az orsz. központi legényegyesület tagjai zászlók alatt, a Ranolda-intézet növendékei, s az orsz. vakok intézetének tagjai tanítóik vezetését alatt. A szertartás reggel 8 órakor vette kezdetét, a melyet Császka György kalocsai érsek végzett.

Császka György kalocsai érsek kérdést intézett a gyülekezethez, mi a kérésük. A segédkező papság erre azt felelte, hogy kéri, a felszentelést. Az érsek ismét azt kérdi, van-e pápai felhatalmazás. Igenlő válaszra felolvasták a pápának erre vonatkozó okiratát, mire Majláth gróf az érsek elé térdelve letette a hitvallást s felett mindama kérdésekre, melyek a hit és erkölcs megtartására vonatkoznak.

Ezután következett a tulajdonképeni felszentelés, amikor az érsek az új püspök fejét szentelt olajjal megkenete, megáldotta, s kezébe adta a pásztorbotot, s ujóra húzta a püspöki gyűrűt. Ez után a czeremónia után Majláth gróf hálaképen felajánlott az érseknek két nagy égő viaszgyertyát, két kenyeret, egyet arannyal, egyet ezüsttel bevonva, s ugyanigy ékesite két hordócska bort, mely után a segédkező püspökök csókjait fogadta. Ezután kezdődött a nagymise, melyet Császka György és Majláth gróf püspökök tartottak.

E misén a vakok intézetének fi- és nővendékei adtak elő könnyekig megható egyházi karéneket Piváry Ignác kegyes tanítórú pap vezetése alatt. A tanítás után Majláth püspök áldást adott, mire a papság élén elhagyta a templomot. A felszentelés után az erdélyi katolikus status tagjai tisztelegtek Majláth püspöknél Jósika Samu báró miniszter vezetésével, aki rövid, szép beszédben üdvözölte őt, kérte, legyen őre a katolikus autonómiának. A püspök szép szavakban köszönte meg a látogatást s ígérte, hogy mindent megtesz az egyház érdekében s megosztja a terhet, amely az öreg erdélyi püspök vállaira nehezedik s vállalva működik az egyház érdekében a jövőben is.

Délben Császká György kalocsai érsek palotájában reggeli volt, a melyen hivatalosak voltak a papságon kívül számosan közéletünk kitünőségei közül.

MULATSÁG.

Érdekes mulatság. Ma délután lesz a megnyitás a p-szöllősi sörházban (jégpincze) mely alkalommal minden 100-ik vendég egy hordó »László« sört kap ajándékba; sokan készülnek a mai érdekes s mulatságos délutánra. Az életrevaló eszme még csak nagy városokban volt szokásban, megérdemli az új sörgyáros, hogy pártfogásába vegyék, mert olcsó szórakozás csakis a »jégpinczében« található. A jó ételeket ugymint a legjobb italokat (olcsón) Kiss Antal vendéglős fogja kiszolgálni, s közönség kényelmére kocsikról gondoskodik; felhívjuk erre a tisztelt olvasóink becses figyelmét.

Igazságszolgáltatás.

A mocsirlai gyilkosok felmentve. A törvénytörés előtt tegnap folytatták a mocsirlai rémes gyilkosság ügyében a végtárgyalást. A délelőtti folyamán, még néhány hátra levő tanuit hallgatták ki, kik azonban semmiféle pozitív adatot nem tudtak felhozni a vádlott ellen. Rádli Ödön, a vádbeszédre alapos érvekkel felel s bizonyítja védenca ártatlanságát. A törvénytörés, az ítélet kimérésénél alapul vette a Rádli érveit s úgy Koszte Dezsőt, mint Burle Juont, a vád és következményei alól felmentette. Az ügyész tellebbezett az ítélet ellen.

TAVIRATOK.

A háboru folytatása.

Nem valósult meg az a feltevés, hogy a görög-török háboru Larissa elestével befejezést nyer a hatalmak beavatkozása folytán. A törökök újból megkezdték az előnyomulást az egész vonalon. A Ralli elnökle alatt megalakult új görög kabinet pedig határozottan háborus programot adott és nagyban készül arra, hogy a görög fegyvereken ejtett csorbát kiköszörölje.

A thessáliai harsztéren a görögök ma nagyobb diadalt arattak Velesztinó mellett, melynek következtében Volo egyelőre, honnan a görög seregek már hajón Athénbe utaztak, elkerüli a megszállást. Viszont Epirusban a görögök csillaga elhalványodott. A háboru híre már Krétába is eljutott s nagy lehangoltságot okozott az ottani felkelők közt, akik szeretnének hazájuk védelmére sietni.

Ma velt távirataink ezek:

A törökök Pharsalus táján.

Athén, május 1. (Saját tud. táv.) Pharsalusból érkezett jelentés szerint egy larissai

török lovasosztály a pharsalusi harcvezonal éléig Domoszkoszig hatolt előre. Itt azonban a görög tűzéréség heves lözettel fogadta, úgy hogy kénytelen volt a görög lovasoktól üldözötve, visszafordulni. Azt hiszik, hogy a törökök két hadtesttel és pedig Larissából és Trikkalából kísérlük meg Pharsalus elfoglalását.

A görög flotta bombázása.

Athén, május 1. (Saját tud. táv.) Leukasból jelentik, hogy a görög agyunaszádok az ambrákiai öbölben Nikopulos partvidékét lövik. A törökök az egész vidékről elmenekültek.

Vereség Epirusban.

Athén, május 1. (Saját tud. táv.) Az epirusi visszavonulás hírt megerősítik. A görög csapatok a határ felé hátrálnak, és a megszállott helyeket, köztük Philippiadest feladták. A görögök most Salagoranál foglaltak állást.

A konstantinápolyi események.

Konstantinápoly, ápril 30. (Saját tud. táv.) Megerősítik azt a hírt, hogy Izzed bég újra beférkőzött a szultán kegyébe. A vizsgálat kiderítette, hogy Izzed bég igen finoman szőtt intrikának esett áldozatul és sikerült neki a szultánt föltétlen odaadásáról és hűségéről meggyőzni.

A krétaiak és a háboru.

London, április 30. (Saját tud. táv.) Kánaéból telegrafálják: Canevaro olasz tengernagy mult szerdán az akrotiri fölkelőkkel értekezett. A fölkelőket nagyon elkedvetlenítette az a hír, hogy a görögöket megverték és Athénbe akarnak menni, hogy a királyért harcoljanak. A tengernagy azt mondta nekik, hogy ehhez újabb utasítások kellenek; egyúttal megengedte nekik hogy katonai kísérettel bemehessenek az európaiaktól okkupált városokba. A mohamedánok insége leirhatatlan; 65,000 embernek ugyszólván kenyere sincsen, Vasszosz a hadüzenet óta semmi hírt sem hallatott. Azt hiszik, hogy a fölkelők erőszakkal ellene szegülnének az ő visszahívásának.

A törökök Volo előtt.

London, ápril 30. (Saját tud. táv.) A Timesnek jelentik Larissából; A Voly környékén állomásozó török lovascsapás a gyalodhad-erő megérkezésére vár, hogy a város megszállásához hozzá lsson. A görögök nagy része a tengeren már Pyraeusba érkezett.

Rallisz nyilatkozata.

Athén, ápril 30 (Saját tud. táv.) Az Ageme Gavas levelezője beszélgetést folytat Rallival, aki többek közt így nyilatkozott. Az új kormány elhatározta, hogy a bel- és hadügyi minisztereket Pazzatorba küldi, mert az azelőtti harctéri jelentések zavarosak voltak. Az új kormány rekonstruálja a sereget. Sok ezer tartalékos és önkéntes sirt a táborba. »Ilyenformán — ugymond — folytathatjuk majd a háborut, ha kell, s a diplomácia beavatkozása esetére nem leszünk kedvezőtlen helyzetben. Bizalmat táplálunk a thessáliai sereghez, Epirusban pedig sikereket értünk el. Ez ideig nincs tudomásunk külföldi beavatkozásról.

Az új görög kabinet.

Athén, ápril 30. (Saját tud. táv.) A Salliszkabinet megalakult. A tárczákat így osztották szét:

Rallisz, elnökség és tengerészet.
Teodokisz, belügy.
Skuludisz, külügy.
Evtaxiasz, tanügy.
Triantafillakosz, igazságügy.
Szimopulosé, pénzügy.
Camadosz ezredes, hadügy.

Az a leirat, amelylyel Salliszt miniszterelnökké nevezték ki, így szól: »Kinevezzük Ralliszt Delijánnisz helyébe miniszterelnöknek — s nem emlékezik meg arról, hogy Delijánnisz beadta-e lemondását, vagy a király mozdította-e el?

Hadihajók Athén előtt.

Berlin, ápril 30. (Saját tud. táv.) A Wolff-iroda jelenti, hogy a Kaiserin Auguste nevű czirkáló Krétáról Faleronba ment. A német kormány azért küldte a Kaiserin Auguste hadihajót Faleronba, hogy a királyi családot a legvégső esetben megóalmazhassa.

A görögök győzelme Velesztinó-nál.

Athén, május 1. (Saját tud. táv.) A Velesztinó mellett lefolyt csatában török részről 8000 gyalogos, 600 lovas, ec 13 ágyu vett részt. A támadó törököket a Smolenszky-dandár visszaverte és nagy okozott nekik. A lovasság a nap reggelén több rohamot intézett a magaslatok felé, de szintén visszaveretett. A törököket a szó teljes értelmében megtizedelték. A görögöket több száz főnyi szabad csatár is segítette. Ezek 50 halottat veszítettek. A csata a velesztinói vasut elágazásától felőrányira folyt le.

Olay párbaja.

Budapest, május 1. (Saját tud. táv.) Olay orsz. képviselő kardpárbajt vívott Hegyessy szigetvári főszolgabíróval, mely az utóbbi könnyű sérülésével végződött.

Kvóta bizottság ülése.

Budapest, május 1. (Saját tud. táv.) A kvóta bizottság 5—7-ig ülésezett délután s kimondották, hogy az eddigi két üzenet tartalmát magukévá teszik s erre utasítják az albizottságot is, melynek tagjai: Falk, Széll, Lukács Antal, Hegedüs, Tisza Kálmán, Horánszky Matlekovics.

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Tisztán kezelt, természetes

Hegyi borok!

Nagyobb, kedvező
bevásárlásaim
folytán ajánlok:

Kitünő asztali ó-bor 30 kr.

100 liter 21 forint.

Magyarádi bor, literje **38** »
Magyarádi ó-bor » **40** »
Magyarádi ó-bor I. » **46** »
Ménési veres bor » **44** »
1885. évi ménési veres bor **64** »

Mindennemü üvegelt **csemege-, aszu- és pezsgőborok a legolcsóbb árban.**

A „Baross-forrás“

székelyföld **legszénsavdusabb** savanyuvízének főraktára.

Az **árak rendkívül olcsók!**

Vidéki megrendelések pontosan teljesítettek.

Kiváló tisztelettel

Mertz Nándor,

**Nagyvárad, N.-Körös-utca,
Mertz-ház.**

147 1—3.

Telefon összeköttetés.

A Wolfi-i téglagyárban

több százezer I-ső, II-od és III-ad osztályú falitégla **mélyen leszállított árban eladó.**

Értekezhetni lehet **Géczy Géza** mérnöknel: **Nagyfüzes-utca 447/6 és a gyártelepen.**

141 1—3

Egyházi és egyleti zászlók.

Kitüntetve:

Szeged 1876. — Székesfehérvár 1879.

Kitüntetve:

Deés 1879. — Budapest 1885. 1896.

Magyarország legrégebb egyházi szerek és zászlók gyára
OBERBAUER ALAJOS utóda,József főherceg és Klotild főhercegné asszony ö császár és királyi fenségeinek udvari szállítója
BUDAPEST, IV. ker., Vaczi-utca 14-ik szám. — Alapított 1863-ik évben.

Elismert megbízhatóság, pontos és szolid kiszolgálás.

Ajánlom dúsán felszerelt

egyházak és kápolnák berendezéséhez szükséges

tárgyaimat a legjutányosabb áron, a lehető legszebb kivitelben, nevezetesen:

MISERUHÁKAT,

Pluviale, Dalmatika és Ornatusokat. — Egyházi és társulati lobogók.

Tüzlők, iskolásgyermek, Mária-társulati, ipartársulati, dalegyleti és temetkezési egyleti zászlókat.

Szent szobrokat, csillárokat, ciborium és kelyheket. Fali és oltárgyertyatartók és oltárlámpákat.

Monstranciák, stációképek, oltárok, úr-koporsókat stb. stb.Régi ruhák javítását, valamint kelyhek, ciborium, monstrancia, oltárlámpák és oltárgyertyatartók megezüstözését vagy meg-
aranyozását elvállalom és olcsón készítem el.

Nagy választék arany-, ezüst- és selyemhímzésekben, valamint himzett egyházi ruhákban.

Képes árjegyzéket és költségvetést kívánatra bérmentve küldök. (242) 27—52

Műhímezés.

Templom- és kápolna
berendezések.Egyházi ruhák és fehér-
neműek.

Szandicz Adolf áruházának

végkiárusítása.

Miután üzletemet teljesen új alapon rendezem be, folyó hó 22-től kezdve

hatóságilag engedélyezett

VÉGELADÁST

r e n d e z e k.

Ez alkalommal az összes raktáron levő áruk a

b e s z e r z é s i á r o n a l u ladatnak el u. m. szövetek, vászon és fehéreneműek, férfidivat-cikkek, nap-
és esőernyők stb. stb.

Midőn ezen alkalomra a n. é. közönség szives figyelmét felhívom maradok

Kiváló tisztelettel

Szandicz Adolf

139—4—10

Legujabban beérkezett Francia és angol ruhaszövetek óriási választékban.

Meddig a készlet tart.

Meddig a készlet tart.

Legolcsóbb árak!

PREIS MIHÁLY és FIA

kárpitos és diszitők

BUTOR RAKTÁRA

Nagy választék!

NAGYVÁRAD, Fő-utca és Apáca-utca sarkán.
(Hillinger-ház.)

72-9-10

ECSEDY IMRE és Tsa

műszaki felszerelők

ACETYLEN világítási vállalata

Nagyvárad, Kossuth Lajos-utca 17. sz. a.

Berendez m. kir. szabadalmazott „Acetylen” fejlesztőkkel magán-lakásokat, egyes házakat, utcákat, nyaralókat, vendéglőket, kávéházakat, gyártelepeket, vasuti-állomásokat és egyes községeket; nemkülönben központi fűtés és a vízműszakmába tartozó mindennemű munkálatokat.

A berendezés költsége **széreny árban** számítatik.
A jelenkor **legszebb s legolcsóbb** világítása.

Megtekinthető a **Kossuth Lajos-utca 17. számú** Pontelli-ház szalámi üzlet helyiségében naponta: este 1/28 órától 9 óráig. 140 2-3

50%-al olcsóbb mint bárhol minden cikk félárban kapható.

A r a k t á r megnagyobbítva.

50%
engedmény

hol

50%
engedmény

függöny

ágy garnitúr

paplan, ma trac

flanettakarók,

damast áruk, chiffon, creton,

creas és rumburgi vászon

50%
engedmény
Ujdonságok
Tavaszi idényre

bécsi és párizsi különlegességek
csődtömegekből 50 százalék
kiárúsítási engedmény 50%

Markovits Mór

parti és csődtömégáruházában
Ujdonságok félárban.

Nagy pénz megtakarítás,
melyről a m. t. vevőközönség meggyőző

50 százalékos
engedmény.

50%-al olcsóbb mint bárhol minden cikk félárban kapható.

Nagy raktár megnagyobbítva

50%
engedmény

hol

övidáru k
napernyők
szövetek,

karton, szaten,
delain, batiszt,

Pique, minden színben
csipke, harisnya

és ezer fel nem sorolható cikkek.

Richter-féle Horgony-Pain-Expeller
Liniment. Capsici comp.

Ezen hirneves házszer ellentáll az idő megpróbáltatásának, mert már több mint 27 év óta megbízható, fájdalomcsillapító bedörzölésként alkalmazatik köszvénynek, csuszál, tagzsugattatásnak és meghűléseknek és az orvosok által bedörzölésekre is mindig gyakrabban rendeltek. A valódi Horgony-Pain-Expeller, Gyakorta Horgony-Liniment elnevezés alatt, nem titkos szer, hanem igazi népszerű házszer, melynek egy háztartásban sem kellene hiányozni. Gyógyoszerárban készletben van; főraktár: Török József Gyógyoszeráránál Budapesten. Bevásárlás alkalmával igen óvatosak legyünk, mert több kisebbértékű utánszert van forgalomban. Ki nem akar megkárosodni, az minden egyes üveget „Horgony” vedjegy és Richter cégjelvényes márkájú mint nem valódit utasítsa vissza. RICHTER F. AD. és társa, cs. és kir. udvari szállítók. RUDOLSTADT.

290 42-5

Fröhlich József

méz- és viaszáru-üzlete
Nagyváradon.

Ajánlom a Főt. kath. Plébános urak b. figyelmébe kitűnő minőségben és az egyház rendeletei szerint **valódi tiszta méhviaszból** készített templomi és egyéb viaszgyertyáimat.

Elsőrendű valódi tiszta oltár-méhviaszgyertya 1 kg. 3 frt
Elsőrendű husvét-méhviaszgyertya 1 kg. 2 frt 60 kr.
Sárga oltári-méhviaszgyertya a nagyheti egyházi szertartáshoz és gyászistentiszteletekhez 1 kg. 2 frt 20 kr.

Másodrendű méhviaszgyertya 1 kg. 2 frt.
Műviaszgyertya 1 kg. 1 frt 60 kr.
Gyújtó viaszgyertya, nem csepegtet, 1 drb 10 kr 1 kg. 2 frt.
Finom tömjén 1 kg. 1 frt 20 kr.

Részletes árjegyzékkel kívánatra — bérmentve szolgálók. — Bármely fajta viaszgyertyámat, 5 kilogramm mennyiségtől kezdve bármely postaállomásra díjmentesen csomagolva bérmentve szállítom.

Czégem számos előkelő kitüntetéssel és elismerő levéllel rendelkezik.

Teljes tisztelettel
Fröhlich József.

121-3-0

Hirdetés.

A nagyváradai I. sz. Káptalan tulajdonát képező **Kommandáns rétből** 3199 és 3200. h. r. sz. a belényesi országot és Gilányi sor mellett elterülő 4 kat. hold 1510 □ öl terület a helyszínen kijelölt **18 részletben**, esetleg egyben is **eladó.**

Az eladási feltételek, valamint a helyrajzi adatok az uradalom főtisztí hivatalában (Sal Ferencz-utca) megtekinthetők és a venni szándékozók a becsárnak legalább is 10%-át tevő bánatpénzzel ellátott írásbeli zárt ajánlataikat a nevezett hivatal pénztáránál f. évi május 20-ig beadhatják.

Papp Imre,
főtiszt.

(Utánomynás nem díjaztatik.)

146 2-3

A kinek jó czipőre

van szüksége, nem mulaszthatja el felkeresni a

GÁLL LASZLÓ ujonnan átalakított czipő-áruházát.

hol mindenkor a legújabb divatu legnagyobbbrészt

saját készítményű czipők és eszímák
legelegánsabb kivitelben és olcsó árakon kapható.

Egyben tudomására hozom a n. é. közönségnek, hogy mivel én kizárólagosan czipő-készítéssel és eladással foglalkozom, alkalma nyílik a n. é. közönségnek mellőzve a gyári munkát, saját készítményű tartós czipőket vásárolni.

Megrendelések pontosan saját felügyeletem alatt eszközöltetnek.

Kiváló tisztelettel

GÁLL LASZLÓ.

113 7-10

Hirdetések felvételnek
lapunk kiadóhivatalában

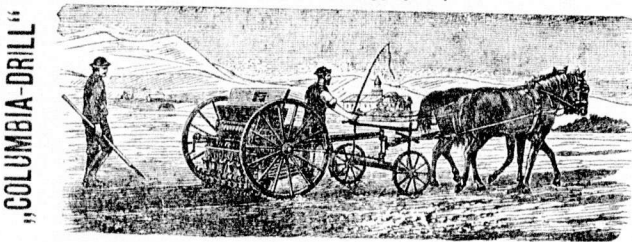
Apáczai-utca 3-ik szám.

CLAYTON & SHUTTLEWORTH mezőgazdasági gépgyárosok
BUDAPEST, Váci-körút 63. sz.

által a legjutányosabb árak mellett ajánlatnak:

Locomobil és gőzcséplőgép-készletek 2 1/4 egész 12 lóerőig, szalma-kazalozók, továbbá Jargány-cséplőgépek, here-cséplők, tisztító-rosták, konkolyozók, kaszáló- és aratógépek, szenyajűjtők,

Legjobb sorvetőgépek, boronák, szecakavágók, répvágók, kukorica-morzsolók, darálók, őrlő-malmok, egytemes aczélekék, két- és háromvasú ekék és minden egyéb gazdasági gépek.

Részletes árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

87-7-10

BAUER VIKTOR

ezelőtt

Knoll Pál kefekötő-üzlete
Nagyvárad, Zöldfa-utca.

Ajánlja dusan berendezett saját készítményű

☛ Kefé és meszelő esetjeit, ☛

fodrásznak való cikkek,

henger- haj s bajusz-kefék.

Legfinomabb

ruha és fogkefék.

Legjutányosabb beszerzési forrása nagyban és kicsinyben minden e szakmába vágó cikkeknek.

Megrendelések gyorsan és pontosan teljesítetnek.

Legjobb minőségű

kömüves meszelők, bartvisok és kefeseprök.

Köcsi- és Closet mosó-kefék.

Padló fényező kefék,

fürdő és kádmosó kefék.

Csak május 31-ig tart.

Csak május 31-éig tart a hatóságilag engedélyezett végeladás.

Hol?

Hol?

STERN LAJOS

üzletében.

Aki minden vásárlásnál legalább 40 százalékot szándékszik megtakarítani úgy saját érdekében áll szükségletét nállam fedezni u. m.

férfi, női és gyermek czipőkben

☛ kalapok, ingek ☛

valamint mindennemű

férfi divat árukban rendkívül leszállított árak mellett beszerezhető.

107-11-20

A n. érdemű közönség b. figyelmét a hatóságilag engedélyezett végeladásra tisztelettel felhívja:

Stern Lajos,

Nagyvárad, Bémer-tér.

Férfidivat-árak meglepő olcsó áron.

Kert-megnyitás.

Van szerencsém az igen tisztelt közönség b. tudomására hozni, hogy a „Kispipa“ vendéglőm ujonnan csinosított

☛ kerthelyiségét ☛

ma. május 1-én Varga Lajos zenekara közreműködésével ünnepélyesen megnyitottam.

Főtörekvésem leend izletes étkek, kitűnő italok kiszolgálásával az eddig irántam tanúsított szives pártfogást még fokozottabb mérvben kiérdemelni.

146-2-2

Fülöp Katalin,

tulajdonos.

A Bikszádi, Szlatoini, Stojkai és orig. Selters vizek főraktára.

Megérkeztek

az összes friss töltésű ásvány és gyógyforrás-vizek s mellyek

a városi főorvosi hivatal ellenőrzése alatt állanak, s így teljesen kifogástalan minőségben jönnek a forgalomba, u. m. Borszéki, **Bikszádi**, Giesshüllbi, mohai Ágnes, Salvator, Krondorfi, **Szlatoini, Sztojka**i, Lahi Margit Carlsbadi, Csizi, Emsi, Gleichenbergi, Guber, Halli, Leviévi, Marienbadi, Rohitschi, Roncegnoi, Sidschützi, **Selters**, stb. stb. stb.

25 palaczk vételnél megfelelő engedményt adunk és bármily mennyiséget díjmentesen házhoz szállítunk.

Kiváló tisztelettel

133 2-8

Kádár és Kiss,

A Bikszádi, Szlatoini, Stojkai és orig. Selters vizek főraktára.

Telefon.

1897. tavaszi és nyári idényre.

Telefon

Hölgyeim!**Uraim**

Tisztelettel értesitem a nagyérdemű közönséget, hogy mindenkinek saját érdekében áll

752-27-52

ÁRUHÁZAMAT

meglátogatni és szükségletüket nálam fedezni miután az **árak** és az **árak minőségök minden versenyt kizárnak.**

Egy elegáns tavaszi gallér nyakboddorral 1.30

Egy finom koesmen gallér nyakboddorral 2.—

Egy finom model gallér 2.40

Egy a legujab himzet gallér minden színbe 4 frt

Egy utolsódivatu creppon gallér selyem bélés rüdiszszel . . 4.25

Egy egész finom selyem gallér gyöngydiszszel 8 frt

Egy leány gallér 90 krtól feljebb

Egy leány ampier köpeny nagyon olcsó 3.25

Egy finom női tavaszi kabát minden szín 4.80

Egy finomabb tavaszi kabát selyembéléssel . . . 6 frt

Egy a legujabb model kabátok 8 frtől

120 cmt. széles angol kelme 1 méter . . . 38 kr

120 cmt. sz. francia moher kelme . . . 88 kr

Francia sotis kelmék 42 kr

Egy elegáns szövet ruha 1.80

Egy elegáns szövet finomabb . . . 2.25

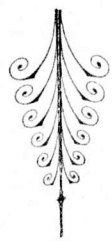
Egy egész új színjátzó ruha . 3 frt

Gyászkelmek 40 krtól

Fekete mintázot selyem . 90 kr

Színes divat selyem . 60 kr

Szurah selyem . . 78 kr

MÁRKUSZ JOZSEF
 Biharvármegye legelősebb női felöltők központi áruháza
 női- és férfi-divat áruháza és külön berendezett női divatterem
 Nagyváradi, Zöldfa-utca elején (Kohn Emánuel-ház.)

Foulár 12 kr

Harangvászson 14 kr

Atlasz szaten 25 kr

Lószörkelme 23 kr

Vasszálu szövet 17 kr

Egy 2 személyes selyempaplan 6.50 kr

Egy karton paplan 1.65 kr

Csipke függöny nagyon szép 18 kr

Egy szövet függöny tunis 1.45 kr

Futó szőnyegek 15 krtól — kr

Egy vég 30 rőfös czérna kanavász . . . 4.25 kr

Egy vég 1/4 Runburgi vászon 3.75 kr

Egy vég 3/4 Runburgi vászon 4.25 kr

Egy vég Schroll-féle ereton schiffon 5.— kr

Egy vég 32 rőfös czérna vászon 5.— kr

Egy damast garnitura 2.75 kr

Egy drb amerikai férfi lábravaló 1.20 kr

Egy elegáns férfi hálóing himzéssel 1.— kr

Egy finom redős ing divatos 1.35 kr

6. drb férfi gallér 5-szörös 1.— kr

3. pár feyházban kötöt harisnya —95 kr

Női ruhák mérték után kitűnő szabás elegáns kivitel 18 frtől.

Teljes menyasszonyi kelengyék 100 frttól 2000 frtig.

Vidéki megrendelések kivételes figyelemmel lesznek összeállítva minták és képes árjegyzékek bérmentve.

A nagyérdemű közönség kényelmére a bevásárlások megkönnyebbitésére havi és heti részlet fizetést rendeztem be minden tul fizetés nélkül.

Villany világítás!

SZENT-LÁSZLÓ GYÓGYFÜRDŐ

(PÜSPÖK-FÜRDŐ)

NAGYVÁRAD MELLETT.

Az ezredéves kiállításon e fürdő a *nagy arany érmet* nyerte.

Vasut- távirda- és posta-állomás helyben.

Telefon-összeköttetés Nagyváráddal.

Hazánk legrégebbi gyógyhelye, természetes meleg 24—33 R° kénes hévforrásokkal, ártézi kuttal, ezen források fölé vannak építve az impozáns berendezésű uri- és női tükör-fürdők, kabin és mór földes fürdők, a gyógyeszközökkel dusan felszerelt gyógypihenő termek. Nagy sétányok. Tekepálya.

Fürdőzésre javalva van: az ízületek és izmok csúzos bántalmainál, idült s különösen savós ízületi loboknál, csonttörések és ficzámok után visszamaradt fájdalmaknál; köszvénynél és annak különböző alakjainál; idegbajoknál, melyek rheumaticus alapon keletkeztek (ischiasnál); különböző bőrbajoknál, végre a női ivarszervek bizonyos bajainál, különösen a méh mögötti és közötti izzadmányoknál; belsőleg: heveny és idült gyomorbántalmaknál, májbajok és vesekövek eseteiben.

Mórfürdők használata kitünő sápkor, vérszegénységnél, a női ivarszervek különféle bántalmainál.

Ivógyógymódnál, calciumsulfid sók gazdag tartalmánál fogva kitünő hatásu **görvély** és **angolkórnál** légzőszervek és gyomorhurutjánál.

Szórakozásul szolgál gyönyörű erdei sétányok, gyógyterem, zongora, tekeasztal, tekepálya, olvasóterem, cukrászda, fővárosi és vidéki lapok, gyakori estélyek, tánczvigalmak, társas kirándulások a fürdő regényes hegyvidékére, naponta háromszor térzene.

Évad: május 1-től szept. 31-ig. Főévad június 1-től augusztus 31-ig, elő- és utóévadban 30% ármérséklet.

Kitünő magyar konyha áll rendelkezésre. Tisztán kezelt erdélyi és érmelléki borokról gondoskodtam.

A vendégek részére szükséges tejet, a külön e célra berendezett saját tehenészet szállítja.

Olcso és jó élelmezés, kényelmes lakás, napi ár 60 krtól 3 frtig.

Orvos: Dr. FILKOR LAJOS.

A fürdő újabb berendezésénél s felszerelésénél nem kimélve fáradságot és költséget, czéлом volt, hogy az minden tekintetben megfeleljen a mai kor követelményeinek, és sikerdus gyógyhatása mellett kényelem tekintetében is kiállja a versnyt bármely külföldi fürdővel.

A n. é. közönség szives jóindulatát s pártfogását kérve, vagyok
kiváló tisztelettel

CZEGLÉDY SÁNDOR
fürdő-bérlő.

Villany világítás!

↔ **Salon garniturák 55 forinttól feljebb** ↔

Van szerencsénk a n. é. közönség b. tudomására hozni, hogy *Kossuth-utcán* (Biharmegyei takarékpénztárral szemben) a mai modern kornak megfelelő

98-9-20

**BUTOR ÜZLETET
TÓTH és TONK**

üzég alatt nyitottunk, hol mindennemű száraz anyagból készült

fa, kárpitos, vas, valamint konyha-butorokat

raktáron tartunk. — Asztalos és kárpitos-műhelyünket melyet saját felügyeletünk alatt vezetünk, ajánljuk a n. é. közönség becses figyelmébe. — Nagy raktárt tartunk mindenféle butorokból; továbbá *szállodai, vendéglői, kávéházi* berendezéseket a legolcsóbb árban szállítunk és pontosan fogantositunk — Javításokat és csomagolást elvállalunk a legolcsóbb árban.

Becsés megrendelését kérve, kérjük raktárunkat megtekinteni, s maradunk kiváló tisztelettel:

TÓTH JÓZSEF,
asztalos.

Két tanuló felvétetik.

TONK EMIL,
kárpitos.

Diványok legjobb kivitelben 15 forinttól feljebb

Lőszőr matraczok 14 frttól feljebb

Afrikai matraczok 5 forinttól feljebb

Kitüntetve az 1896. évben rendezett országos kiállitáson kiállitási éremmel.

STERN IGNÁCZ

kész férfi-, gyermek-ruha és szabó-üzlete
NAGYVÁRAD, Zöldfa-utca.

Van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni, hogy üzletemet a nyári időnyre nagy választéku mindennemű kész férfi- és gyermek-öltönyök, felöltők- és téli-kabátokkal rendeztem be.

Nagy ruha-raktáram czikkeit csak saját műhelyemben készíttetem, miért ugy minőség, mint az árak tekintetében bármely budapesti vagy bécsi gyári raktárakkal kiállom a versenyt.

Egyszermind van szerencsém tudatni, hogy bel- és külföldi ruhaszöveveim már megérkeztek, melyekből mérték szerinti mindenféle öltönyök, felső kabátok, téli kabátok

több kiállitáson kitüntetett saját műhelyemben készültek.

E czélből egy elsőrendű szabászsza! rendelkezem, ki tapasztalatait a bel- és külföld nagyobb üzleteiben szerezte meg. Elegáns szabás! pontos kiszolgálás! és a legolcsóbb árakat előre biztosítva, maradtam kiváló tisztelettel

STERN IGNACZ, NAGYVÁRAD,
Zöldfa-utca.

279 25-25

Kitüntetve a nagyváradi orsz. segéd- és tanoncz kiállitáson ezüst oklevéllel.

Megrendelések 24 óra alatt.

Városi és utazó bundák.

Egyedüli raktár **NOBLES & HOARE** angol kocsilack-gyárnak.

BERKES BERTALAN kizárólagos festék és lack-kereskedése
Nagyvárada, Zöldfa-utca 33.

ajánlja világos kenceit (firnis.) legfinomabb gyorsan száradó saját készítményü olajfestéket, mindennemű angol kocsi-lackjait, valamint copál, damár, vas- és bőrlackot, nemkülönben összes legjobb gyártmányu borostyán szoba-lackot, enyvek, schellak és mindennemű ecsetek nagy választékban, pontos kiszolgálás és legolcsóbb árban.

Van szerencsém továbbá a t. vevőközönségnek becsés figyelmét felkérni

100 11-20

saját gyártmányu spiritus borostyán-lackjaimra,

a mely az eddigi összes gyártmányt gyors száradása, szép fénye és tartósága által fölülmulja, a melyet kezeim közt levő, az ország minden részéből érkező rendelmények és bizonyítványokkal bizonyithatok.

Vidéki rendelmények postán vagy vaspályán pontosan és hibátlanul teljesítettnek.

Egyedüli raktára zürichi parket-fénymáznak.

A legjobb tisztító-szerek.

